

KVLO

www.kvlo.nl

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

LICHAMELIJKE OPVOEDING

2

Jaargang 95

9 FEBR. 2007

TOPIC: INTRODUCTIE BASISDOCUMENT ONDERBOUW VO
NOTULEN WINTERVERGADERING
DUALE TAKEN VAKLEERKRACHT
UITLEG RESTYLING BLAD EN WEBSITE

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De nieuwste generatie zaalscheidingen

Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in **alle** zaal delen door **nieuw** akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

De Graaf en van Stijn B.V.
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

centrum voor
NASCHOLING
AMSTERDAM

VEELZIJDIG IN
ONDERWIJSVERBETERING

Professionele begeleiders in de school

Opleidingen 2007-2008

Coach in het Onderwijs

Eénjarige Post-HBO registeropleiding

Supervisor in het Onderwijs

Tweejarige Post-HBO registeropleiding (LVSB erkend)

Interne personeelsbegeleiding faciliteert en stimuleert professionalisering in het kader van de wet BIO, individueel en in teams. De door ons opgeleide begeleiders leveren een bijdrage aan het vormgeven van integraal personeelsbeleid, het werken aan onderwijsvernieuwing en de ontwikkeling tot opleidingsschool.

Coaching vindt primair plaats binnen de context van de schooldoelen. Supervisie richt zich op meer persoonlijke leertrajecten van de medewerker als professional.

De opleidingen richten zich op docentbegeleiders, opleiders en middenmanagers die taken op het gebied van begeleiding van personeel (gaan) vervullen, nascholers en adviseurs. Zij rusten toe voor een (bovenschoolse) begeleidingsfunctie in de organisatie.

In maart t/m mei organiseren wij op diverse locaties voorlichtingsbijeenkomsten.

Informatiebijeenkomsten 2007

Coach: 24/4, 23/5, 31/5 • Supervisor: 19/3, 28/3

Meer info: www.centrumvoornascholing.nl of Eibakker@cna.uva.nl

UvA HvA

CSL0017

**Mijn
beweegreden:
service**

Iedereen die verantwoordelijk is voor sport- en speeltoestellen zoekt houvast bij de aanschaf ervan. En wie daarbij het zekere voor het onzekere wil nemen kiest voor Nijha. Want wij bieden meer dan alleen moderne toestellen. Zoals? Vakinhoudelijke begeleiding op het gebied van veilig sporten en spelen. Gedegen advies inzake financiering. Afstemming van de inrichting van sportaccommodaties op het vakwerkplan. Daarnaast zijn wij voortdurend in touw voor de veiligheid, o.a. met inspectie en onderhoud. Ja, als het om service gaat weten wij wat er speelt. Wat is uw beweegreden om voor Nijha te kiezen?

Nijha. Voor sporttoestellen, speeltoestellen en spel materiaal. Postbus 3, 7240 AA Lochem, tel. (0573) 28 85 55, fax (0573) 25 45 54, info@nijha.nl, www.nijha.nl

INHOUD

TOPIC

INTRODUCTIE BASISDOCUMENT ONDERBOUW VO

Er is enkele jaren aan gewerkt. Vele mensen hebben er hun inbreng in gehad. Naast de schrijversgroep die wekelijks bij elkaar kwam en collega's uit alle geledingen die iets te maken hebben met lesgeven aan de onderbouwleerlingen, hebben ook studenten van de ALO's kansen gehad hun zegje te doen. Uiteindelijk is op de studiedag in Groningen van 1 februari jongstleden het document gepresenteerd. De officiële naam is *Basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs*. Deze mondvul zal in de volksmond waarschijnlijk worden afgekort tot *Basisdocument VO*. In het eerste artikel legt Harry Stegeman uit hoe het document een bijdrage kan leveren bij de inrichting van het onderwijs. Berend Brouwer vertelt over de totstandkoming en legt de gebruikte termen uit. Herman Rotting tot slot vertelt hoe de veldraadpleging een rol heeft gespeeld bij het ontstaan van het document. In de praktijk een voorbeelduitwerking van Maarten Massink.

0 6 | **BETER DEELNEMEN AAN BEWEGINGSCULTUUR** *Harry Stegeman*

1 0 | **HET BASISDOCUMENT ONDERBOUW VO, HOE WERKT HET?** *Berend Brouwer*

1 6 | **VELDRAADPLEGING BASISDOCUMENT LO ONDERBOUW VO** *Herman Rotting*

2 4 | **HOE STAAT HET MET DE KWALITEIT?** *Maarten Massink*

EN VERDER

3 7 | **Ontmoetingsdag breedtesport- en BOS-impuls 2006** / *Hilde Bax*

3 8 | **Leuk is link** / *Edwin Timmers*

4 7 | **Landelijke studiedag speciaal onderwijs** / *Jennie Pouwels en Yvonne Sanders*

5 2 | **Lichamelijke Opvoeding in nieuwe jas** / *Hans Dijkhoff*

PRAKTIJK

2 4 | **Hoe staat het met de kwaliteit?** / *Maarten Massink*

2 7 | **Het maken van een videoclip (2)** / *Jorg Radstake*

3 2 | **Boksen in het voortgezet onderwijs (3)** / *Jan Schijvenaars*

RUBRIEKEN

05 | Eerste pagina

19 | Ter discussie

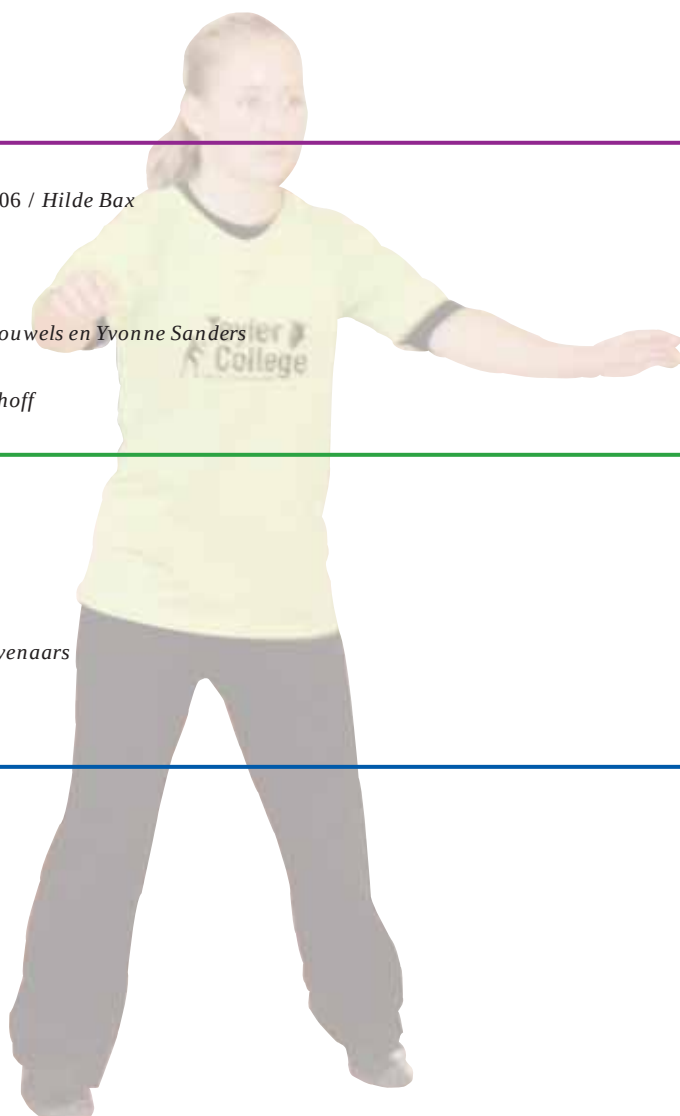
22 | De IRP-praktijk

41 | Van het hoofdbestuur, notulen wintervergadering

50 | Van de Webmaster

54 | Laatste pagina

55 | Afdelingen/agenda

Stiller Sporten...? Het kan!

- Gehoorverlies
- Oorsuizen
- Hoofdpijn
- Vermoeidheid
- Stemproblemen

zijn het gevolg van lawaai en nagalm in de sportzaal waar u les geeft!

Vraag ons om een vrijblijvend advies, geluidsmetingen en/of een oplossingsvoorstel.

Want uw gehoor moet nog een tijd mee!

Sportzalen met akoestische plafond- en wandpanelen van Ecophon

Ecophon

Acour Lawaaibestrijding b.v.
Initiatiefnemer van
www.Stille-Sportzaal.nl

Biezeveld 3
5531 BX Bladel
Tel.: 0497 - 387 005
Fax: 0497 - 387 528
info@acour.com
www.acour.com

ACTIE NIEUW bij SIDIJK

Heeft u iets te vieren ...?
Jubileum, Sportdag of Slotfeest

Wij hebben voor u de materialen
SUPERCOOL ... Click & Go !

Huur nu onze
AIRFUN AANHANGER
met **VIER** artikelen
voor slechts € 250
CLICK & GO

Springkussen of Klimwand
Tumblingbaan of Airvlak
Flikflakker of Creaqbus
Bobslee of Doelschietwand

Bel voor Info: 0348-444879
of bel SIDIJK: 0566-625700

Maakt van beweging een feest!

Lancyr
Elswout
assurantiën & financiën

Collectief ziektekosten

KVLO pakket polis

[• auto • woonhuis
• aansprakelijkheid
• caravan • doorlopende
reis • etc, etc.]

Met hoge kortingen voor KVLO-leden • Ga naar: www.KVLOverzekerings.nl

Contactpersonen: Willem Broertjes & Eveline Balk
wbroertjes@elswoutgroep.nl & ebalk@elswoutgroep.nl

 avéro | **achmea**

Lancyr Elswout
Zijlweg 314
2015 CP Haarlem
Postbus 2121
2002 CC Haarlem

Telefoon 023 - 751 00 00
Fax 023 - 751 00 01
E-mail info@elswoutgroep.nl
Internet www.elswoutgroep.nl
K.v.K. nr. 34170831

COLOFON

Redactie:
Hans Dijkhoff (hoofdredacteur)
Jacqueline Tangelder (redactie-
medewerkster)
Redactieraad:
Harry Stegeman (vz), Hilde Bax,
Henk Breukelman, Marianne
van Bussel-Schippers, Bert
Boetes, Lars Borghouts, Danny
van Dijk, Ernst Hart, Maarten
Massink, Chris Mooij, Eric
Pardon, Jorg Radstake.
Redactieadres: KVLO,
Postbus 398, 3700 AJ Zeist,
e-mail: redactie@kvlo.nl
Abonnement Lichamelijke
Opvoeding: Jaarabonnement
€ 55,- (buitenland € 80,-)
Losse nummers € 3,-
(excl. verzendkosten)
Handelsadvertenties:
Bureau Van Vliet BV, Passage
13-21, Postbus 20, 2040 AA
Zandvoort, fax: 023 571 7680
e-mail: zandvoort@bureauvan-
vliet.com
www.bureauvanvliet.com
Verschijningsdata 2007:
19 jan., 9 feb., 2 maart,
30 maart, 27 april, 18 mei,
15 juni, 6 juli, 24 aug., 14 sep.,
5 okt., 26 okt., 16 nov., 7 dec.
Druk:
Drukkerij Giethoorn Ten Brink,
Postbus 41, 7940 AA Meppel.
Tel.: 052 285 5111.
Vormgeving:
FIZZ new media solutions,
Stationsweg 44a, 7941 HC
Meppel. Tel.: 052 224 6162.
DTP: Jan Ottens, Drukkerij
Giethoorn Ten Brink.
Aanbieding en plaatsing van
teksten en foto's houdt tevens
mogelijk gebruik op de KVLO-
website in, uiteraard met ver-
melding van auteur en foto-
graaf. Overname van artikelen is
alleen toegestaan met bronver-
melding en na goedkeuring van
de auteur. De redactie is verant-
woordelijk voor de samenstel-
ling. Niet alle artikelen behoeven
de (volledige) instemming van
de redactie te hebben.
Mededelingen vanwege de ver-
eniging en artikelen, die het
beleid van de vereniging raken,
zijn voor verantwoordelijkheid
van het hoofdbestuur.
Dagelijks bestuur KVLO:
G. van Driel, voorzitter
mw. drs. B. Zandstra, secretaris
mw. M. G. van Bussel-Schippers,
penningmeester
e-mail: bestuur@kvlo.nl
Ledenadministratie:
abonnements- en personeels-
advertenties: KVLO,
Postbus 398, 3700 AJ Zeist.
fax: 030 691 2810
e-mail: ledenadm@kvlo.nl
site: www.kvlo.nl Opzeggingen
dienen aangetekend te geschie-
den vóór 1 december van het
lopende jaar (kandidaatleden
vóór 1 augustus). De opzeggin-
gen worden door de KVLO
bevestigd. Contributie KVLO:
zie de website of neem contact
op met onze ledenadministratie
ISSN-nummer: 0024-2810
Telefoon: ledenadministratie
030 693 7676, algemeen
030 692 0847.
Secretariaat Thomas
Groepering: Drs F. Huijboom,
P. Potterstraat 26, 5143 GX
Waalwijk, tel.: 041 633 3022,
e-mail: fred.huijboom@wxs.nl
Bezoekadres:
Zinzendorflaan 9.
e-mail: irp@kvlo.nl
De afdeling rechtspositie
is dagelijks bereikbaar
van 12.30 tot 16.30 uur
030 693 7678

BASISDOCUMENT ONDERBOUW VO VERSCHENEN

CONCREET, INSPIREREND EN VERNIEUWEND

Op de studiedag voor het voortgezet onder-
wijs, die op 1 februari in Groningen is
gehouden, is het *Basisdocument bewegings-
onderwijs voor de onderbouw van het voort-
gezet onderwijs* gepresenteerd en voorge-
legd aan de collega's.

Ook in dit nummer van *Lichamelijke
Opvoeding* is het verschijnen van dit basis-
document het centrale thema.

Collega's die lessen geven in de onderbouw
(klas 1, 2 en 3) van het voortgezet onderwijs
worden momenteel geconfronteerd met
een enorme uitdaging om het onderwijs in
deze fase van ons onderwijsstelsel te ver-
nieuwen en aan te passen aan actuele ont-
wikkelingen. Maar ook aan de veranderen-
de stijl en interesse van leerlingen die in
deze tijd dit onderwijs moeten volgen.

Aanleiding voor deze vernieuwing van het
onderwijs zijn de voorstellen van de
'Taakgroep vernieuwing basisvorming'.

Kern van deze voorstellen is dat de over-
heidsvoorschriften (lees kerndoelen) met
betrekking tot de inhoud van het onderwijs
worden geglobaliseerd. Daarnaast worden
de scholen opgeroepen om een vernieuw-
ingsscenario te kiezen dat past bij de iden-
titeit van de school en het type leerlingen.
In plaats van vijftien vakken met gedetail-
leerde kerndoelomschrijvingen wordt geko-
zen voor een wettelijk kader in termen van
zeven domeinen met meer globale kern-
doelen. Belangrijk aandachtspunt in deze
vernieuwing is dat het onderwijs zo vorm
moet worden gegeven dat rekeninggehou-
den wordt met het uitstroomniveau van het
basisonderwijs en dat tevens wordt voorbe-
reid op afsluiting van het voortgezet onder-
wijs (vmbo, havo en vwo). In de wettelijke
voorschriften wordt niet meer het vak

lichamelijke opvoeding genoemd, maar is sprake van het
domein Bewegen en Sport (B&S). Tegen de achtergrond van
bovengeschetste ontwikkelingen kunnen wij u met trots dit
nieuwe basisdocument presenteren.

In een goede samenwerking tussen SLO, KVLO en de ALO's is
het gelukt om een veldaanvraag te doen voor de bekostiging.
Vervolgens is een gemengde schrijversgroep geformeerd die
twee jaar lang heel hard heeft gewerkt om het voorliggende
resultaat te kunnen presenteren. De schrijversgroep had als
opdracht om een document te maken dat collega's enerzijds
voldoende houvast kan bieden bij het bewaken van de vakei-
gen doelen met betrekking tot het verder leren deelnemen
aan onze bewegingscultuur en anderzijds een document te
maken dat voldoende ruimte biedt om mee te draaien in vak-
overstijgende projecten op school of andere vormen van
samenwerking. Naast de leerlijnen en deelnameniveaus
binnen de reeds bekende activiteitsgebieden worden ook
leerlijnen beschreven in een aantal nieuwe bewegingsgebie-
den. Tevens is de projectgroep momenteel bezig met het uit-
werken van enkele leerplanvoorbeelden. Deze zullen over
enige tijd als aanvulling op dit basisdocument verschijnen.
Bij het schrijven van het basisdocument is nadrukkelijk
gezocht naar een breed draagvlak vanuit de praktijk. Zo zijn
er door de afdeling veldraadpleging van de SLO bijeenkom-
sten met collega's uit het voortgezet onderwijs georganiseerd.
Daarnaast heeft de projectgroep de voorlopige teksten voor-
gelegd aan de vakdeskundigen van de ALO's. En in het finale
stadium is een bijeenkomst georganiseerd om het voorlopig
resultaat te bespreken met opleidingsfunctionarissen van de
meeste grote sportbonden. Dit laatste ook in verband met de
Alliantie School & Sport.

Ik wil vanaf deze plek allen die hun bijdrage hebben geleverd
aan dit mooie document danken voor de betrokkenheid bij
het vak en de getoonde inzet en beveel dit basisdocument bij
iedereen, die betrokken is bij het bewegingsonderwijs in de
onderbouw van het VO, van harte aan.

EEERSTE PAGINA
DOOR GERT VAN DRIEL

T

BETER DEELNEMEN AAN BEWEGINGSCULTUUR

Het basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs wil vaksecties bewegingsonderwijs houvast bieden bij de inrichting van hun onderwijs. Het wil bovendien buitenschoolse partners duidelijk maken wat er wel en niet van het bewegingsonderwijs mag worden verwacht. Dat vraagt om een heldere formulering van de uitgangspunten die eraan ten grondslag liggen.

Het vakconcept, in kort bestek. *Door: Harry Stegeman*

In het bewegingsonderwijs gaat het erom leerlingen (meer) bekwaam te maken voor deelname aan de bewegingscultuur. Ik ga hieronder heel kort in op het belang van die deelname. Voor een wat uitgebreider exposé verwijs ik graag naar mijn bijdrage in de vorige *Lichamelijke Opvoeding* (no 1). Vervolgens is er aandacht voor een ook niet onbelangrijke kwestie: gaat het in het bewegingsonderwijs eigenlijk niet om meer dan bekwaam maken voor deelname aan de bewegingscultuur alleen? En ten slotte: omdat het hier om leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs gaat, zullen er specifieke accenten moeten worden gelegd. Welke?

DEELNAME AAN DE BEWEGINGSCULTUUR

Meer bekwaam maken voor deelname aan de bewegingscultuur vraagt om een paar heldere standpunten.

Wat is de bewegingscultuur?

We willen onze leerlingen (nader) inleiden in de bewegingscultuur. Heel globaal zou je kunnen zeggen dat het in de bewegingscultuur handelt om activiteiten waarbij het bewegen dominant is, of waarin het bewegen gethematiseerd wordt. Deelnemen aan de bewegingscultuur is niet alleen iets 'voor later'. De leerlingen nemen al deel op school en daarbuiten en leren via die deelname een zelfstandige bijdrage te leveren.

Waarom deelnemen?

Er wordt doorgaans een onderscheid gemaakt tussen de betekenis voor het indivi-

du en die voor de samenleving. De individuele drijfveren om sport te beoefenen of fysiek actief te zijn, verschillen: plezier hebben, de bekwaamheid vergroten, een prestatie leveren, de gezondheid en/of fitheid verbeteren, contacten leggen.

Een mogelijke maatschappelijke betekenis van deelname aan bewegingscultuur: helpen 'de boel bij elkaar te houden'. Een onmiskenbare is het effect op de volksgezondheid: als je de gezondheidsrisico's (blessures) en de gezondheidsbijdragen van sport tegen elkaar afweegt, blijkt dat sport - ook in economische termen - een positieve gezondheidswaarde voor de samenleving heeft.

Hoe deelnemen?

Wat willen we met elkaar bereiken?

Deelnemers aan de bewegingscultuur moeten, willen ze *blijvend* deelnemen, over een breed en wendbaar bewegingsrepertoire beschikken en grondprincipes kennen, die in een reeks van overeenkomstige bewegingssituaties toepasbaar zijn. *Plezier* hebben in bewegen is voorwaarde voor *blijvende* deelname op eigen wijze en samen met anderen. Maar de ervaring van het kunnen en het gevoel voldoende competent te zijn, zijn bepalend voor het plezier op langere termijn. Dit competent zijn wordt bepaald door aandacht voor een *perspectiefrijke* (afgestemd op persoonlijke sportvraag), *zelfstandige* (meervoudige deelname bekwaamheid) en *verantwoorde* (qua gezondheid en normen en waarden) deelname aan de bewegingscultuur.

Wanneer bekwaam?

Wie aan bewegingssituaties deelneemt, komt verschillende typen 'uitdagingen' tegen.

Om te beginnen zijn er de uitdagingen die met de bewegingsopgave op zich te maken hebben: de bal moet worden afgespeeld, de helling moet worden afgedaald, de lat moet worden gepasseerd... Deelnemen aan bewegingssituaties vraagt om een zekere *bewegingsbekwaamheid*.

Dan zijn er de uitdagingen die te maken hebben met het regelen van de bewegingssituaties: het veld moet worden uitgezet, de tijd opgenomen, de overtreding gefloten, de aanwijzingen gegeven... Deelnemen aan bewegingssituaties vraagt om enige *regelbekwaamheid*.

Een derde type uitdagingen heeft te maken met het gegeven dat er in de regel samen en/of onder het oog van anderen wordt bewogen. Deelname aan bewegingssituaties vraagt dus om bewegingsspecifieke *sociale bekwaamheid*.

Een vierde type uitdagingen gaat over kennis en inzicht: je moet weten waar je moet lopen, waar en hoe je de bal moet spelen, hoe je tot regelaanpassingen kunt komen, hoe lichamelijke inspanning en gezondheid samenhangen, hoe je uit het sportaanbod een verstandige keuze kunt maken... Deelname aan bewegingssituaties vraagt ook om *kennis over en inzicht in bewegingssituaties en zelfkennis*.

OPDRACHT VOOR DE SCHOOL

Er is ontegenzeggelijk ook een taak voor de school, meer in het bijzonder voor het bewegingsonderwijs, weggelegd. Immers, het bewegingsonderwijs:

- wordt door goed opgeleide leerkrachten verzorgd, die in staat zijn de voor adequate deelname aan de bewegingscultuur vereiste competenties bij te brengen
- stelt de sportervaringen die buiten de school worden opgedaan bij en vult deze aan
- leert jongeren een manier van omgaan met de eigen lichamelijke en bewegingscultuur te vinden, die ook op latere leeftijd van belang is
- bereikt alle jongeren en volgt ze tot minimaal het zestiende levensjaar in hun bewegingsontwikkeling
- mikt op actief en zelfstandig leren; de leerprocessen zijn gericht op het verwerven van bekwaamheden en kennis
- biedt een adequaat pedagogisch klimaat: het onderwijs vindt op een systematische wijze plaats, planmatig en aangepast aan individuele behoeften en mogelijkheden.

DOELSTELLING VAN BEWEGINGSONDERWIJS

Wat moet het vak uiteindelijk bewerkstelligen? Een breed aanvaarde omschrijving van de algemene doelstelling van het bewegingsonderwijs is de volgende:

het bewegingsonderwijs is erop gericht de leerlingen bekwaam te maken voor zelfstandige, verantwoorde, perspectiefrijke en blijvende deelname aan de bewegingscultuur.

De toelichting kan, na wat hierboven (en in mijn bijdrage in LO 1) is gezegd, kort zijn. We zagen daar dat er aan de bekwaamheid voor deelname vier aspecten kunnen worden onderscheiden: wie aan de bewegingscultuur deelneemt, moet kunnen bewegen, moet bewegen kunnen regelen, moet samen met anderen kunnen bewegen en moet kennis over en inzicht in bewegen en bewegingssituaties (en zichzelf) hebben. We constateerden ook dat het van belang is dat er zelfstandig en verantwoord wordt deelgenomen en dat er wordt beschikt over competenties die het mogelijk maken om blijvend en met perspectief te participeren. Het is aan de school om daarvoor zorg te dragen.

BEWEGINGSONDERWIJS EN ALGEMENE SCHOOLDOELSTELLINGEN

Gaat het in het bewegingsonderwijs niet om meer dan 'bekwaam maken voor deelname aan de bewegingscultuur' alleen? Reiken de effecten van bewegen en sport op school niet verder? Zonder enige twijfel. Het vak zal om te beginnen vast en zeker een bijdrage leveren aan de lichamelijke ontwikkeling en de gezondheid. Ook kan er vanuit het bewegingsonderwijs worden meegewerkt aan vakoverstijgende projecten en thema's voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Het bewegingsonderwijs wordt verder geacht, net als alle andere vak- en leergebieden, bij te dragen aan het realiseren van algemene schooldoelstellingen. Je kunt daarbij denken aan het ontwikkelen van algemene sociale en communicatieve vaardigheden en van algemene leer- en ontwikkelbekwaamheid. En voorts aan het overdragen van algemeen aanvaarde normen en waarden, het adequaat leren omgaan met regels en procedures, het vergroten van het zelfvertrouwen en het ontwikkelen van een eigen identiteit of aan het realiseren van een gezonde leefstijl. Ook dat is van belang in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Die bijdragen worden vanuit alle vakken 'werkende weg' geleverd. Het gaat hier in essentie om taken die aan het leraar-

HET VAKCONCEPT VAN HET BASISDOCUMENT ONDERBOUW VOORTGEZET ONDERWIJS

schap als zodanig zijn gekoppeld. Ze zijn niet specifiek voor één vak, hoewel het bewegingsonderwijs op onderdelen veel en betere kansen en mogelijkheden biedt, bijvoorbeeld als het gaat om het ontwikkelen van samenwerkingsvaardigheden of een gezonde leefstijl. Het bewegingsonderwijs heeft die bijzondere mogelijkheden met zekerheid ook als het om het creëren van een goed schoolklimaat gaat.

ONDERBOUW

Het betoog hierboven geldt voor het bewegingsonderwijs in zijn algemeenheid. Maar we hebben hier te maken met de onderbouw van het voortgezet onderwijs en dat betekent dat er specifieke accenten moeten worden gelegd.

Karakteristiek van het onderwijs in de onderbouw

De onderbouw combineert het funderende karakter van het basisonderwijs met het oriënterende karakter van de eerste fase van het voortgezet onderwijs. Inhoudelijk gaat het om basiskennis en -bekwaamheden die de samenleving voor alle leerlingen van belang acht voor adequaat maatschappelijk functioneren, nu en later. Die inhoud is vastgelegd in de kerndoelen voor de onderbouw.

Het onderwijs in de onderbouw wil recht doen aan de ontwikkelingsfase van kinderen in de leeftijd van 12 tot 14 jaar, door hen te helpen hun wereld te begrijpen en uit te breiden, hen te

leren omgaan met verschillen tussen individuen en groepen mensen, en door hen in staat te stellen in toenemende mate zelf sturing te geven aan hun leren en zelf verantwoordelijkheid te nemen. Dat leidt tot de volgende algemene karakteristiek van het onderwijs in de onderbouw¹.

De leerling leert actief en in toenemende mate zelfstandig

Recente inzichten in hoe kinderen leren, maken duidelijk dat actief en zelfstandig leren een hoger rendement oplevert dan passief en 'consumptief' leren. Daarnaast komt het tegemoet aan de behoefte aan zelfstandigheid van kinderen in deze ontwikkelingsfase. Om actief en zelfstandig leren mogelijk te maken, is 'leren leren' een wezenlijk onderdeel van het onderwijs.

De leerling leert samen met anderen

Ook hier speelt de rendementsgedachte een rol, maar het samen leren en werken biedt tevens mogelijkheden tot het ontwikkelen en uitbreiden van sociale en communicatieve vaardigheden. Daarnaast kan het leiden tot reële oefensituaties in het leren erkennen van en leren omgaan met verschillen tussen mensen.

De leerling oriënteert zich

Het oriënterende karakter van de onderbouw betekent onder andere dat leerlingen zicht krijgen op de mogelijkheden voor hun verdere (school)loopbaan, op de kenmerken van verschillende soorten arbeid en op de samenleving waarin zij leven. Daartoe hoort ook de oriëntatie op waarden, normen en opvattingen in onze maatschappij. Onderwijs met een oriënterend karakter impliceert dat leerlingen leren keuzes te maken uit de mogelijkheden die zij door hun oriëntatie ontdekken. Zij toetsen deze mogelijkheden aan de eigen interesses en ambities.

De leerling leert in een uitdagende, veilige en gezonde leeromgeving

Leerlingen van 12 tot 14 jaar verkennen mogelijkheden en grenzen van zichzelf en anderen. Ze zoeken daarin ook uitdagingen en risico's. Hun leeromgeving moet daaraan tegemoetkomen en tegelijkertijd voor veiligheid zorgen: een klimaat dat prikkelt tot leren; contexten die realistisch en herkenbaar zijn; een sfeer waarin fouten gemaakt mogen worden; conflicten die opgelost worden door met elkaar te praten en naar elkaar te luisteren, en waarin gezond en verantwoordelijk gedrag wordt gestimuleerd.

De leerling leert in een doorlopende leerlijn

Onderwijs in de onderbouw wordt gekenmerkt door de zorg

voor een doorlopende leerlijn, over de breuken binnen het stelsel heen: van primair naar voortgezet onderwijs en van onderbouw naar bovenbouw. Dat hoeft niet altijd te betekenen dat de verschillen zo klein mogelijk worden gemaakt. Duidelijke overgangen bieden de leerling ook sterke mogelijkheden tot bewust ervaren van groei. Onderwijs en begeleiding moeten erop gericht zijn de leerling zo goed mogelijk over de breuklijnen heen te helpen en de groei-ervaring voor elke leerling tot een positieve te maken.

Ieder op zijn eigen manier

De hierboven geschetste karakteristiek geldt onverkort voor het leergebied Bewegen en sport, vanzelfsprekend met een specifieke inkleuring. Typisch voor Bewegen en sport is wel, dat de prestaties daar voor iedereen direct zichtbaar zijn. Dat maakt leerlingen kwetsbaar. Het is daarom in deze leeftijdsfase belangrijk dat ze kansen krijgen hun mogelijkheden in een veilige omgeving te verkennen en leren hun zelfvertrouwen aangaande hun bewegingsmogelijkheden verder te ontwikkelen en te benutten. Respectvol omgaan met verschillen in belangstelling, begaafdheid en tempo vraagt voortdurend om flexibiliteit en om uitdagende en aansprekende bewegingssituaties.

Aansluiten bij de bewegingservaringen uit de basisschoolperiode is daarbij essentieel. Je zou kunnen zeggen dat kinderen en jongeren in relatie tot bewegen en deelname aan de bewegingscultuur gedurende hun schoolloopbaan grofweg de volgende leerroute afleggen: (1) de basisvormen van bewegen leren, (2) verbreden en verdiepen van bewegingsmogelijkheden, (3) verwerven van deelnamemogelijkheden in bestaande bewegingsculturele activiteiten en verbanden, (4) in toenemende mate eigen verantwoordelijkheid nemen voor het bewegingsleven, (5) vinden van eigen bewegingsvoorkeuren en van een eigen weg in het ruime aanbod.

De leerlingen van de onderbouw bevinden zich in hoofdzaak in fase 3 en 4: de onderbouw vormt in wezen het scharnierpunt tussen het leren van de basisvormen van bewegen en het uitbouwen van de eigen bewegingsmogelijkheden (fase 1 en 2) en het uiteindelijk vinden van een eigen voorkeur in het ruime aanbod van sport en bewegen (fase 5).

Kerdoelen

Voor Bewegen en sport zijn daartoe zes kerndoelen vastgesteld. In de eerste drie gaat het om een brede oriëntatie op verschillende soorten bewegingsactiviteiten en daarbinnen om het verkennen en uitbreiden van de eigen mogelijkheden. Omdat leren bij Bewegen en sport bij uitstek samenwerking vereist, zijn daarvoor twee afzonderlijke kerndoelen opgenomen. Het laatste kerndoel legt de relatie met gezondheid en welzijn.

Kerdoelen Bewegen en sport

1. De leerling leert zich mede met het oog op buitenschoolse beoefening te oriënteren op veel verschillende bewegingsactiviteiten uit gevarieerde gebieden als spel, turnen, atletiek, bewegen op muziek, zelfverdediging en actuele ont-

wikkelingen in de bewegingscultuur, en daarin de eigen mogelijkheden te verkennen.

2. De leerling leert door middel van uitdagende bewegingssituaties zijn bewegingsrepertoire uit te breiden.
3. De leerling leert de hoofdbeginselen van de bewegingsactiviteiten op eigen niveau toe te passen.
4. De leerling leert tijdens bewegingsactiviteiten sportief te zijn, rekening te houden met de mogelijkheden en voorkeuren van anderen, en respect en zorg te hebben voor elkaar.
5. De leerling leert eenvoudige regelende taken te vervullen die het mogelijk maken, zelfstandig en samen met andere leerlingen bewegingsactiviteiten te beoefenen.
6. De leerling leert de waarde van het bewegen voor gezondheid en welzijn kennen en ervaren.

VERTALING IN LEER- EN ONTWIKKELLIJNEN

In de onderbouw moet, samenvattend, een brede basis worden gelegd door een oriëntatie op een scala aan bestaande bewegingsculturele activiteiten, met uitdrukkelijke aandacht voor individuele verschillen, voor zelfstandig regelen, voor het leggen van een basis voor verantwoord en beargumenteerd leren kiezen en voor het ervaren van de gezondheidswaarde van bewegen en sport. Het karakter van het bewegingsonderwijs in de onderbouw van het voortgezet onderwijs is daarmee sterk oriënterend op wat nodig is voor deelname aan de bewegingscultuur.

Leerlingen ervaren wat ze kunnen en verbeteren zich, ze leren hoe de bewegingscultuur in elkaar steekt en hoe die geregeld kan worden, ze zien wat er komt kijken bij samen bewegen en bij beter leren bewegen en verantwoord bewegen en ze ervaren waar hun eigen voorkeuren en ambities liggen, als voorbereiding op het zelf actief kiezen in de tweede fase. In de onderbouw gaat het daarbij vooral nog om het 'openen' van het bewust ervaren en zeker ook om het 'beleven' van het bewegen (wat doet het met me, waar wil ik mee verder?).

VIER SLEUTELS

Er is in het basisdocument voor gekozen om leer- en ontwikkellijnen te ordenen in vier groepen, naar vier 'sleutels' die de leerlingen toegang moeten geven tot blijvende, perspectiefrijke, zelfstandige en verantwoorde deelname aan bewegingscultuur.

Bewegen verbeteren

De leerlingen moeten zich uit een breed scala aan bewegingsactiviteiten een zeker bewegingsrepertoire eigen maken. Het gaat daarbij met name om het wendbaar leren hanteren van de grondbeginselen, zodat ze voldoende basis hebben om die elders uit te kunnen bouwen.

Er is aandacht voor de bekende activiteitsgebieden spelen, turnen, atletiek, bewegen op muziek, zelfverdediging, maar ook voor zwemmen en voor een aantal voorbeelden van nieuwe of extra activiteiten, zoals kanoën, schaatsen of golf. Uitgangspunt is steeds, dat leerlingen leren bewegend rekening te houden met de anderen en dat kennis en inzicht als noodzakelijke voorwaarden worden meegenomen.

Bewegen regelen

De leerlingen moeten zich ook oriënteren op een aantal regelende aspecten. We onderscheiden in dit basisdocument: inrichten, hulpverlening, coachen/begeleiden, scheidsrechteren/jurieren, organiseren en ontwerpen.

Gezond bewegen

De leerlingen moeten leren veilig te bewegen en plezier te hebben aan het zich inspannen bij bewegen. Ze moeten ook leren hoe ze door bewegen fitter kunnen worden.

Bewegen beleven

Bewegen beleven is een sleutel van een wat andere orde. De leerlingen moeten betrokken raken bij de lessen en gericht raken op hun eigen ontwikkelingsmogelijkheden. Beleving van

**MEER BEKWAAM MAKEN
IS BELANGRIJK**

de lessen is voorwaarde om te komen tot leren en ontwikkelen. Een juiste wijze van omgaan met elkaar en met regels en materialen maakt daar deel van uit. Het uiteindelijke doel van bewegingsonderwijs is dat het bewegen gaat leven bij de leerlingen, dat het ze raakt en wat met ze doet. Ze moeten graag willen bewegen, zich er in willen ontwikkelen en nieuwsgierig worden naar hun verdere mogelijkheden en perspectieven na de schoolperiode.

De leerlijnen binnen 'bewegen verbeteren' hebben *meer* het karakter van leerlijnen, die voor 'bewegen regelen' en 'gezond bewegen' *meer* van ontwikkellijnen, hoewel het eerder om een gradueel dan om een principiële verschil gaat. Bij 'bewegen beleven' gaat het om een ontwikkelingsresultaat, meer dan om een ontwikkellijn.

In het basisdocument worden geen aparte leerlijnen voor kennis en inzicht beschreven. Kennis en inzicht zijn 'gereedschappen'. Uit het handelen van leerlingen blijkt wel in welke mate zij kennis en inzicht hebben verworven.

Noot

¹ De Taakgroep Vernieuwing Basisvorming geeft in een bijlage bij haar eindrapport *Beweging in de onderbouw* (2004) een algemene karakteristiek. Het volgende tekstgedeelte is daarop gebaseerd.

Correspondentie: h.stegeman@mulierinstituut.nl

HET BASISDOCUMENT ONDERBOUW VO... HOE WERKT HET?

Het basisdocument bewegingsonderwijs in de onderbouw van het voortgezet onderwijs is een vervolg op het basisdocument voor het primair onderwijs. Dit document sluit hierop aan maar heeft ook een eigen gezicht. Er worden hier en daar nieuwe begrippen geïntroduceerd. Wat dit document kan betekenen en hoe het kan gaan werken wordt uitgelegd. *Door: Berend Brouwer*

DOEL EN FUNCTIE VAN HET BASISDOCUMENT

Het basisdocument bewegingsonderwijs voor de eerste drie leerjaren van het voortgezet onderwijs is op vraag van de KVLO ontwikkeld als vakinhoudelijk instrument voor kwaliteitszorg, naast het al langer bekende 'Kwaliteitsmeting op de gymvloer'. Dat is gericht op het verbeteren van de manier waarop vaksecties bewegingsonderwijs werken en vraagt vooral naar ieders tevredenheid over de kwaliteit waarmee het vak wordt gegeven. Daarbij wordt het product, de opbrengst van de lessen, niet expliciet in beeld gebracht. Dat wil dit basisdocument nu juist mogelijk maken. Het moet het mogelijk maken dat vaksecties ook, of beter onderbouwd, uitspraken kunnen doen over de opbrengst van hun werk. Wij zien het basisdocument meer als richtinggevend dan als voorschrijvend. Het moet een referentiepunt zijn dat vaksecties de kans geeft hun 'product' af te zetten tegen een soort landelijke standaard. Het geeft aanleiding tot vragen als:

- waarom kunnen onze leerlingen gemiddeld minder goed volleyballen dan ...?
- hoe kan het dat onze leerlingen na drie jaar veel beter bewegen op muziek dan ...?

Op basis daarvan kunnen zij dan bepalen waardoor dat komt (wij maken minder vorderingen met bewegen maar we investeren veel tijd in attitudeontwikkeling) en kunnen ze bepalen welke verbeteringen ze willen aanbrengen en daar acties op ondernemen.

Van: van der Wal [mailto:m.vanderwal@unicacollege.nl]

Verzonden: vrijdag 2 februari 2007 20:27

Aan: sectie LO

Onderwerp: top secret

Beste LO-ers,

Gisteren waren Herman en ik bij de studiedag in Groningen waar o.a. het basisdocument VO werd gepresenteerd. In eerste instantie leek het boek niet erg schokkend. Ik bedoel, de meeste kernactiviteiten die beschreven staan doen we al. Wel leuk dat er ook wat nieuwe leerlijnen in staan, zoals ATB-en, klimmen en skeeleren.

Terug in de auto zaten we ouderwets te roddelen over school en te mopperen over de nieuwe structuur van kernteams. We zijn volgens de leiding immers 'in de eerste plaats teamlid en daarna pas sectielid'.

Misschien is dat basisdocument juist in deze periode zo gek nog niet. We hebben komend jaar weinig tijd om ons vak te ontwikkelen. Het leek Herman en mij daarom goed om ons vakwerkplan naast de kernactiviteiten van het boek te leggen en te kijken of er grote verschillen zijn.

Om onze teamleiders niet in verwarring te brengen stellen we voor om dit overleg niet op school te houden, maar volgende week donderdagmiddag om 16.00 uur te verzamelen bij 't Uukien'. Vanzelfsprekend met mountainbike. We beginnen met een rondje Krabbenbos (kunnen we meteen die leerlijn ATB uitproberen), daarna rijden we door naar mijn huis, drinken en eten wat en gaan aan de slag met het document. Eindtijd 20.30 uur. Laat even weten of je komt.

groet, mede namens Herman, Marieke

IJKPUNTEN EN LEERLIJNEN

Hoe beschrijf je nu ijkpunten voor die vakinhoudelijke kwaliteit? Wij hebben dat gedaan door - op basis van onze vakconceptuele uitgangspunten - een aantal leer- en ontwikkellijnen te omschrijven en op die lijnen ijkpunten te formuleren. Die ijkpunten zijn in termen van kernactiviteiten en deelnameniveaus van leerlingen. Bij een leerlijn denken wij aan een opvolging van verwante bewegingssituaties waarin een bepaalde bewegings- (of andere) thematiek centraal staat en de tussendoelen die daarmee kunnen worden gerealiseerd. Daarbij maken we een onderscheid tussen leerlijnen waar het leerproces meer lineair verloopt en meer voorspelbaar is en ontwikkellijnen waarbij het leerproces meer sprongsgewijs verloopt of minder voorspelbaar is of meer persoonsgebonden is. Het is goed om te bedenken dat het hier om een gradueel en niet om een absoluut verschil gaat. Ook is het goed om te weten dat we geen complete leerlijnen beschrijven met alle methodische en didactische stapjes en trucs. We duiden de leerlijnen globaal aan en formuleren daarna alleen de ijkpunten die nodig zijn om de beoogde kwaliteit aan te duiden.

VIER SLEUTELS VOOR TOEGANG TOT DEELNAME AAN BEWEGEN

Een van de grootste uitdagingen voor de ontwikkelgroep was om onze uitgangspunten te vertalen in meetbare kwaliteit. Welke kwaliteiten hebben jongeren nodig om op de juiste wijze toegang te krijgen tot deelname aan bewegingscultuur? Dat moesten we vertalen in een programma met leerlijnen en ontwikkellijnen. We hebben er in dit basisdocument voor gekozen om leer- en ontwikkellijnen te ordenen in vier groepen, naar vier 'sleutels' die de leerlingen toegang moeten geven tot blijvende, perspectiefrijke, zelfstandige en verantwoorde deelname aan bewegingscultuur:

• **Bewegen verbeteren**

De leerlingen moeten zich uit een breed scala aan bewegingsactiviteiten een zeker bewegingsrepertoire eigen maken. Het gaat daarbij met name om het wendbaar leren hanteren van de grondbeginselen, zodat ze voldoende basis hebben om die elders uit te kunnen bouwen. Er is aandacht voor de bekende activiteitsgebieden spelen, turnen, atletiek, bewegen op muziek, zelfverdediging, maar ook voor zwemmen en voor een aantal voorbeelden van nieuwere of extra activiteiten, zoals kanoën, schaatsen of golf. Uitgangspunt is steeds, dat leerlingen leren bewegend rekening te houden met de anderen en dat kennis en inzicht als noodzakelijke voorwaarden worden meegenomen.

• **Bewegen regelen**

De leerlingen moeten zich ook oriënteren op een aantal regelende aspecten. We onderscheiden in dit basisdocument: inrichten, hulpverlening, coachen/begeleiden, scheidsrechteren/jureren, organiseren en ontwerpen.

• **Gezond bewegen**

De leerlingen moeten leren veilig te bewegen en plezier te hebben aan het zich inspannen bij bewegen. Ze moeten ook leren hoe ze door bewegen fitter kunnen worden.

• **Bewegen beleven**

Bewegen beleven is een sleutel van een wat andere orde. De leerlingen moeten betrokken raken bij de lessen en gericht raken op hun eigen ontwikkelingsmogelijkheden. Beleving van de lessen is voorwaarde om te komen tot leren en ontwikkelen. Een juiste wijze van omgaan met elkaar en met regels en materialen maakt daar deel van uit. Het uiteindelijke doel van bewegingsonderwijs is dat het bewegen gaat leven bij de leerlingen, dat het ze raakt en wat met ze doet. Ze moeten graag willen bewegen, zich er in willen ontwikkelen en nieuwsgierig worden naar hun verdere mogelijkheden en perspectieven na de schoolperiode.

Herman, klas 2D, dinsdag het 3e uur

Vandaag driehonkensoftbal, drie drietallen per veld, zes veldspelers en drie aan slag. Aan het eind van de oriëntatieperiode vorig jaar was dat nog wat moeilijk, maar nu moet het kunnen.

Herman weet dat de leerlingen dit spel graag doen. Ze komen veel aan de bal, mogen allemaal slaan, er is veel actie. Hij heeft het daar regelmatig over met de kinderen.

Voor Herman zelf ligt het accent vandaag op de acties van de lopers en hoe de velders daarop moeten reageren.

Voor ze gaan spelen maakt Herman afspraken over de veiligheid. Hij legt uit hoe de veldjes moeten liggen en waar je wel of niet veilig kunt komen. Ook legt hij uit hoe er van functies kan worden doorgedraaid.

Dan eerst de warming-up, het is wat fris vandaag. Het vaste patroon. Voor de zekerheid vraagt Herman nog even bij de klas na: 'Waar moeten we in de warming-up vooral aandacht voor hebben?'. Juist, voor de werparm en schouder.

De leerlingen leggen dan zelf de velden klaar en gaan aan de slag. Deze keer zijn ze samen verantwoordelijk voor het spelen naar de regels.

Het duurt even voor alles loopt, Herman moet hier en daar een beetje bijsturen, maar al gauw vliegen de enthousiaste kreten over het veld. Als het op één veldje wat te fel wordt over in of uit maakt Herman de afspraak dat een speler van het drietal dat er niet rechtstreeks bij betrokken is de beslissende stem heeft en dat iedereen zich daar dan bij neerlegt. Dat vinden ze allemaal prima.

Zodra het loopt heeft Herman de tijd om zijn coaching te concentreren op de acties van de lopers.

Aan het eind van de les heeft hij het idee dat wel iets meer dan de helft van de kinderen wat dat betreft op vervolgniveau zit en in deze klas niemand op zorg. Dat valt hem alleszins mee.

Over twee weken is de laatste les in deze serie, dan moet hij dat samen met de klas maar even goed in kaart brengen.

LEREN EN ONTWIKKELEN IN SAMENHANG

De leerlijnen binnen 'bewegen verbeteren' hebben *meer* het karakter van leerlijnen, die voor 'bewegen regelen' en 'gezond bewegen' *meer* van ontwikkelijnen, hoewel het eerder om een gradueel dan een principieel verschil gaat. Bij 'bewegen beleven' gaat het om een ontwikkelingsresultaat, meer dan om een ontwikkelijn.

We hebben ervoor gekozen om geen aparte leerlijnen voor kennis en inzicht te beschrijven. Kennis en inzicht zijn voor ons gereedschappen. Uit het handelen van leerlingen blijkt wel in welke mate zij kennis en inzicht hebben verworven. We hebben uiteindelijk een tamelijk analytische aanpak gekozen. Elke leer- en ontwikkelijn hebben we afzonderlijk beschreven, terwijl in vrijwel elke les aspecten van alle typen leer- en ontwikkelijnen gelijktijdig voorkomen en dat is ook goed. Om de verschillende niveauaanduidingen goed te kunnen beschrijven hebben we ze echter los van elkaar beschreven.

Het is zeker niet onze intentie om tegen collega's te zeggen: 'Geef maar aparte lessen voor bewegen verbeteren, voor bewegen regelen, voor gezond bewegen en voor bewegen beleven'. Tot slot daarom een voorbeeldje om dat te verduidelijken.

OVERZICHT VAN HET ONDERBOUWPROGRAMMA

We geven een beperkte versie van het overzicht van de leer- en ontwikkelijnen die we hebben uitgewerkt en de hoeveelheid onderwijstijd die daarmee gemoeid is. Voor ons zijn daarop de gekozen kernactiviteiten en deelnameniveaus gebaseerd. De onderwijstijd hebben we beschreven in klokuren en in percentages van de totaal beschikbare tijd. Die onderwijstijd kan besteed worden in de vorm van hele lessen, halve lessen, lesdelen, onderdeel van een les waarin in groepen wordt gewerkt, clinics, dagdelen, etc., daar doen wij geen uitspraken over.

Voor de meeste leerlijnen hebben we afzonderlijke onderwijstijd opgenomen. In sommige gevallen geven we wel een richtlijn voor de hoeveelheid tijd per activiteitsgebied, maar nemen we aan dat vaksecties daarbinnen keuzes zullen maken. Voor het activiteitsgebied zwemmen hebben we een tweeledige oplossing gezocht. Voor de basale zwemvaardigheid vinden we dat scholen een vangnetconstructie buiten het reguliere programma bewegingsonderwijs moeten organiseren. Zwemmen in de zin van bewegingsactiviteiten in het water hebben we als voorkeurskeuzeactiviteit opgenomen omdat de beschikbaarheid van zwemwater daarvoor erg bepalend is en niet alle scholen de mogelijkheid daartoe hebben.

BELANGRIJKE RANDVOORWAARDEN

Een niveaubepaling kan niet zonder bepaalde vooraannames. In ons geval zijn dat er een aantal.

Aansluiting op het basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs

Als eerste voorwaarde hebben we gekeken naar het basisdocument voor het basisonderwijs. We gaan er dus vanuit dat leerlingen een bepaalde hoeveelheid bewegingsonderwijs als voorgeschiedenis meebrengen dat tot een zeker instapniveau heeft geleid. Dat betekent ook dat we er vanuit zijn gegaan dat een deel van dat vakonderwijs in het basisonderwijs is gegeven door een bevoegde en bekwaame docent(e).

Aansluiting op de tweede fase

Ook hebben we vooruitgekeken naar wat de leerlingen na de onderbouw te wachten staat. Welk bewegingsonderwijs vindt doorgaans plaats in de tweede fase? Meestal is er in de bovenbouw bijvoorbeeld sprake van externe sportoriëntatie en -keuzeprogramma's, krijgen de leerlingen meer keuzemogelijkheden in het programma en wordt er een grotere zelfstan-

Schema 1: Overzicht van leerlijnen en onderwijstijd in klokuren

Verdeling onderwijstijd in klokuren (afgerond) bewegingsonderwijs onderbouw VO			
Activiteitsgebied en leerlijnen	Oriëntatieperiode	Uitbouwperiode	Totaal
Atletiek (lopen, springen, werpen)	11 (12%)	16 (10%)	27
Bewegen op muziek	7 (8%)	12 (8%)	19
Spelen (doelspelen, spelen met inblijven en uitmaken, terugschlagspelen)	39 (40%)	64 (40%)	103
Turnen (balanceren, springen, zwaaien)	15 (16%)	22 (14%)	37
Zelfverdediging (stoeispelen, trefspelen)	7 (8%)	12 (8%)	19
Zwemmen (vangnet basiszwemvaardigheid, vervolgzwemmen)	4 (4%)	8 (5%)	12
Actuele activiteiten (vb.: golf, kanoën, klimmen, mountainbiken, schaatsen, skaten/skeeleren)	8 (8%)	16 (10%)	24
Gezond bewegen	4 (4%)	8 (5%)	12
Bewegen regelen	-	-	-
Bewegen beleven	-	-	-
Totaal in klokuren:	95	158	253

digheid van hen verwacht ten aanzien van regeltaken en het sturen van hun eigen leerproces.

Minimale onderwijstijd

Vervolgens hebben we aannames gedaan over de hoeveelheid te besteden onderwijstijd. We zijn er vanuit gegaan dat de onderbouw voor bewegingsonderwijs de eerste drie leerjaren van het voortgezet onderwijs omvat. Richtpunt was vervolgens de in de onderbouw van het voortgezet onderwijs gangbare verdeling van drie lessen van 50 minuten in klas 1, drie lessen in klas 2 en twee lessen in klas 3. Dat komt overeen met het advies van 267 klokuren - in de eerste drie leerjaren van het voortgezet onderwijs samen - dat de KVLO geeft op haar website.

Dat is in onze ogen wel de absolute ondergrens en eigenlijk nog te weinig, zeker als er gedurende het schooljaar ook nog veel lesuitval is. Een lessenverdeling van drie lessen in elk leerjaar komt daarom beter in de buurt van wat we minimaal nodig denken te hebben. We rekenen hierbij in de praktijk met een programma op basis van 38 lesweken. Gezien de nieuwe maatregelen betreffende de minimale begeleide onderwijstijd zou dat haalbaar kunnen zijn.

Accommodatie-eisen

Tenslotte zijn we ook uitgegaan van een standaard accommodatie zoals door de projectgroep normen accommodaties van de KVLO is geadviseerd en de daarbij behorende voorbeeldinventarislijsten. Ook gaan we er vanuit dat scholen minimaal de door de overheid bekostigde tijd de beschikking heeft over het gebruik van sportvelden en de daarbij wenselijke materialen. De beschikbaarheid van een zwembad en diverse accommodaties voor het doen van keuzeactiviteiten is per school verschillend. Daarom hebben we voor de activiteiten waarvoor zulke accommodaties bepalend zijn in het programma keuzemogelijkheden voor scholen opgenomen.

HET BESCHRIJVINGSKADER VOOR DE LEER- EN ONTWIKKELIJNEN EN DE DEELNAMENIVEAUS

Voor het beschrijven van de leerlijnen hebben we de volgende structuur gekozen:

Verschijningsvormen

Ons uitgangspunt is dat in de leerlijnen die bewegingsproblemen centraal staan die leerlingen zich op enig niveau eigen moeten maken om toegang te krijgen tot de bewegingscultuur. We hebben als uitgangspunt steeds de diversiteit genomen die de leerlingen in het buitenschoolse bewegen tegenkomen. Sport en bewegen vindt plaats op allerlei wijzen (spelen, glijden, springen, zwemmen, varen, rijden, etc.), op allerlei plaatsen (pleintjes, parken, velden, hallen, sportscholen, etc.), in allerlei contexten (familieverband, professioneel, in vakanties, bondscompetitie, etc.) en met allerlei motieven (winnen, gezelligheid, fitter worden, etc.). Wij hanteren dus een heel brede definitie van sport.

Hoofduitdaging

Alle activiteiten binnen een bepaald activiteitengebied verto-

nen een zekere samenhang. Het gaat in elke leerlijn steeds om die essentie, de principes, de kern of de gein van een cluster activiteiten te leren (kennen), het centrale bewegingsprobleem. Om aan te geven dat we dat centrale bewegingsprobleem niet als 'een probleem', als lastig en vervelend, willen zien maar juist als datgene dat een activiteitengebied interessant en de moeite waard maakt hebben we die essentie steeds geformuleerd als een uitdaging. Als uitdaging voor de leerlingen ('Dat wil ik ook doen of kunnen') en als uitdaging voor de docenten ('Daar wil ik mijn leerlingen enthousiast voor en beter in maken').

Thema's

Van daaruit zoomen we in naar activiteiten die we binnen het onderwijs gangbaar, haalbaar en wenselijk vinden. Veelal maken we ook een onderordening binnen die activiteiten zichtbaar, de thema's. Dat kunnen bewegingsthemas zijn of regelthemas, enzovoorts. Die thema's beschrijven een verbijzondering van de hoofduitdaging. Zo hebben we bij schaatsen alleen het langebaanschaatsen uitgewerkt en niet bijv. kunstrijden of schaatsen binnen ijshockey. Dat leidt dan ook tot specifieke kernactiviteiten en deelnameniveaus.

Het is daarbij niet de bedoeling om uitputtend te zijn, maar meer om een globaal beeld te schetsen. Soms zijn in de schoolactiviteiten heel sterk de verschijningsvormen van de activiteit herkenbaar, soms kiezen we voor activiteiten voor op school om methodisch-didactische redenen, zoals bij muurbal of cirkelbal.

Fasering binnen de hoofduitdaging

Dan 'definiëren' we de leerlijn nader. We doen dat door te beschrijven wat je globaal ziet als je een kind ziet deelnemen aan een bepaalde activiteit. Daartoe rafelen we de hoofduitdaging uiteen in een aantal delen. Dat hebben we de fasering genoemd. Enkele voorbeelden: bij zwemmen gaat een kind naar beneden (onder water), vertoeft daar een tijd en komt dan weer naar boven. Een kind start bij bewegen op muziek het motief, doorloopt het daarna en beëindigt het. Bij doelspelen wordt de bal opgebracht, de aanval wordt uitgespeeld en vervolgens wordt er gescoord.

In elk van die fasen kun je als docent zien wat het niveau van een kind is. Gaat hij vlot naar beneden, valt hij op het goede moment in? Het starten gaat nog stroef, maar de leerling loopt wel heel vlot over de horden. Lukt het om in balbezit te blijven en tot scoren te komen? Bovendien geeft elke fase de docent handvatten om accenten te leggen in het onderwijs. Moet ik eerst bezig met het scoren of met het opbouwen? Gaat het uit balans brengen al zo goed dat we de aandacht kunnen verleggen naar het controleren en bevrijden? Moet ik eerst bezig met eerlijk spelen of het zelfstandig regelen van de activiteit of kan ik direct het bewegen gaan verbeteren?

Bandbreedte

Eerst schetsen we de hele leerlijn globaal. Van het eenvoudigste tot het hoogste niveau waarop je kinderen binnen de leerlijn ziet functioneren. Tussen die uitersten vindt het leren

Presentatie basisdocument

plaats. Het is de reikwijdte, de bandbreedte van een 'normale' ontwikkeling. Van bijvoorbeeld aarzelend en in een laag tempo springen met nauwelijks loskomen tot overtuigend, in een hoog tempo een ruime zweef oproepen en springen met richtingsveranderingen. We hebben dat gedaan om elke suggestie te vermijden dat we zouden menen dat de ontwikkeling van alle kinderen op de zelfde manier plaatsvindt. Kinderen verschillen juist heel erg van elkaar. En we vinden dat docenten daar rekening mee moeten houden. Leerlingen op zorgniveau laten we daarbij even buiten beschouwing, hoewel die er wel zijn uiteraard. Zij vallen buiten deze bandbreedte. Later wordt beschreven hoe deze leerlingen wel deelnemen en hoe je ze binnen deze bandbreedte kunt proberen te brengen. Ook geven we alvast enkele methodische mogelijkheden voor docenten om te manipuleren met het niveau, om de activiteiten aan te passen aan wat leerlingen aankunnen. Ook weer om te accentueren dat het onderwijs aangepast moet worden aan de leerlingen en niet andersom. Van de gekozen kernactiviteiten zou anders een te sterk sturende werking uit kunnen gaan. In het deel over leerhulp gaan we veel uitgebreider in op deze kwesties.

KERNACTIVITEITEN EN DEELNAMENIVEAUS VOOR DE ORIËNTATIE- EN DE UITBOUWPERIODE

Dan komen we bij de kern van onze taak, te beschrijven wat haalbare tussendoelen zijn. Dat doen we in een aantal stappen.

Kernactiviteiten

Uitgedrukt in *kernactiviteiten* die aan het eind van elke perio-

de (oriëntatie en uitbouw) gemiddeld en onder redelijke omstandigheden haalbaar zouden moeten zijn.

Het arrangement en de opdracht die haalbaar zijn met een klas maken het eerste verschil en zijn een indicatie voor het gehaalde niveau. We hebben de volgende criteria voor de keuze van kernactiviteiten gehanteerd:

- Kernactiviteiten moeten altijd aantrekkelijk en uitdagend voor leerlingen zijn, ze moeten leerlingen uitdagen om de essentie (de gein) van het centrale bewegingsprobleem aan te gaan. Het centrale bewegingsprobleem moet er dus heel duidelijk en herkenbaar in zitten. De onderwijstijd is beperkt, dus die essentie moet snel opgeroepen kunnen worden.
- In de kernactiviteit moet ook zitten dat het voor leerlingen duidelijk is dat wat ze moeten leren hen helpt die hoofduitdaging beter te realiseren, dat leren betekenisvol is. Die betekenis wordt mede gevoed vanuit onze visie of overtuiging dat we de leerlingen breed moeten oriënteren op de bewegingscultuur van nu en straks. Een te wedstrijdgericht verwijzingskader stoot juist leerlingen af die het hardst een duwtje in de rug nodig hebben qua sport- en beweegloopbaan.
- De kernactiviteiten moeten ook onderwijsbaar zijn. Dat betekent dat activiteiten opbouwbaar moeten zijn, dat ze differentiatie mogelijk moeten maken en dat het geen eenmalige acts zijn, maar dat er ook weer uitbouw en vervolg mogelijk is.
- Verder moeten kernactiviteiten binnen de gegeven randvoorwaarden (beschikbare tijd, accommodatie, normale deskundigheid van docenten) haalbaar zijn, en wel - in principe - voor alle leerlingen. Op grond daarvan hebben we bijvoorbeeld ook keuzes gemaakt voor de uit te werken keuzeactiviteiten.
- Tenslotte krijgen die kernactiviteiten de voorkeur die het beter mogelijk maken dat er aandacht is voor 'andere' doelen. Bijvoorbeeld thematiseren van omgangskwesties vanuit een pedagogisch perspectief, die methodische of didactische variatie mogelijk maken (bijvoorbeeld aandacht voor vormen van zelfstandig werken en leren) of ruimte bieden voor regeltaken voor de leerlingen. Tenslotte willen we dat leerlingen in samenhang beter leren bewegen en over bewegen.

We zeggen niets over hoe een docent moet komen tot het doen van die activiteiten met de leerlingen, wel tot waar men ongeveer kan komen. Elke docent moet zelf bepalen of het zinvol is, of de leerlingen er aan toe zijn, om juist die kernactiviteiten te doen met de leerlingen.

Oriëntatie- en uitbouwperiode

We kiezen kernactiviteiten op twee momenten. Eerst aan het eind van wat wij de *oriëntatieperiode* noemen. Dat is de fase waarin met de leerlingen (die immers vanuit verschillende basisscholen binnenkomen) in een bepaalde activiteit een zekere gezamenlijke basis wordt gelegd voor samen verder leren. Doorgaans ligt het eind van die fase ongeveer het eind van klas één en het motto in die fase is vooral 'iedereen moet mee

kunnen doen'. Daarna aan het eind van de *uitbouwperiode*, in dit geval meestal eind klas drie. Uitgaande van een gezamenlijk vertrekpunt gaat het in deze fase meer om 'wat is voor iedereen haalbaar?' en 'waar liggen ieders voorkeuren?', uiteraard weer binnen het perspectief van samen leren bewegen. Bij het beschrijven van de kernactiviteiten maken we wel keuzes, niet alle mogelijke activiteiten voor op school komen aan bod.

Deelnameniveaus

Uitgedrukt in mogelijke *deelnameniveaus* van de leerlingen. Binnen de kernactiviteiten zien we verschillen tussen leerlingen in de manier waarop ze aan die kernactiviteiten meedoen, de deelnameniveaus. Van uiterst aarzelend, nog nauwelijks met de groep mee kunnen doen tot heel erg vaardig en met veel vertrouwen. Die verschillen proberen we te 'vangen' in vier niveaubeschrijvingen, in de klas herkenbare beelden van leerlingengedrag.

- Het *basisniveau* moet het liefst voor alle leerlingen haalbaar zijn. Dat zou een niveau moeten zijn waarop leerlingen met plezier kunnen meedoen aan de lessen.
- Het *vervolgniveau* zou voor ongeveer de helft van de leerlingen haalbaar moeten zijn. Daarmee hebben we het grootste deel van de leerlingen gehad.
- Uiteraard zijn er leerlingen die meer kunnen. Dat *gevorderde niveau* geldt voor ongeveer twintig procent.
- Leerlingen die niet op basisniveau mee kunnen doen zijn aanleiding tot extra zorg. Dat noemen we het *zorgniveau* (voor die leerlijn).

In de beschrijving van de niveaus is de fasering in de activiteit terug te vinden en ook is een verbijzondering van de bandbreedte van de leerlijn van paragraaf vijf herkenbaar. Het is goed om nog eens te benadrukken dat een leerling die zowel aan het eind van de oriëntatiefase als aan het eind van de uitbouwfase op basisniveau functioneert een prima ontwikkeling (op eigen niveau) doorgemaakt kan hebben. Het is niet perse de bedoeling dat alle leerlingen zich van basis- via vervolgniveau naar gevorderd niveau ontwikkelen.

MOGELIJKE VALKUILEN

(G)een methode?

Eén mogelijke valkuil is dat men zou kunnen menen dat het basisdocument voorschrijft welke opdrachten of bewegingsactiviteiten in elke klas van het voortgezet onderwijs gedaan moeten worden, dat we een methode zouden beschrijven. Dat is pertinent niet het geval. Wat wij in dit basisdocument beschrijven zijn ijkpunten, niveauaanduidingen. Dat doen we door een aantal aannames te doen, onder andere over een denkbeeldige leerlijn waar die ijkpunten binnen passen. Maar we beschrijven niet de volledige leerlijn zelf en de gekozen kernactiviteiten dienen in ons geval om een bepaald niveau te kunnen duiden. De opgenomen kernactiviteiten zijn uiteraard niet willekeurig gekozen, maar het staat elke docent vrij om daar gebruik van te maken. Deze kernactiviteiten zijn gekozen als 'meet- en vergelijkactiviteiten'.

(G)een beoordelingsnorm voor individuele leerlingen?

Tijdens het ontwikkelen van het basisdocument hebben we gemerkt dat er gemakkelijk misverstanden kunnen ontstaan over het nut van het beschrijven van leerlijnen, kernactiviteiten en deelnameniveaus van leerlingen. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de in dit basisdocument beschreven niveaus gebruikt gaan worden om de rapportcijfers van leerlingen op te baseren. Dat is naar onze mening puur een kwestie van kijken naar de vooruitgang van elke individuele leerling binnen zijn eigen mogelijkheden. Wij geven aan op welke facetten leerlingen zich in deze leeftijdsfase op school zouden moeten ontwikkelen en wat gemiddeld als een gezamenlijk afgesproken standaard zou kunnen gelden. Dat zou als een soort spiegel voor de leerling en de docent moeten werken, meer niet. Voor de beoordeling van individuele leerlingen blijft gelden dat je daarvoor moet kijken wat gezien de mogelijkheden van de leerling een acceptabel ontwikkelingsresultaat is.

(G)een vakconceptueel korset?

De derde valkuil is dat men zou kunnen menen dat met het basisdocument beoogd wordt vakconceptuele diversiteit in te dammen.

Weliswaar zijn wij vertrokken vanuit een bepaald vakconceptueel vertrekpunt. Op die manier zijn we uitgekomen bij leerlijnen, ontwikkellijnen en kernactiviteiten rond de vier sleutels om leerlingen op school te stimuleren tot deelname aan bewegingssituaties: het 'bewegen verbeteren', het 'bewegen regelen', het 'gezond bewegen' en het 'bewegen beleven'. Samengevat komt het er op neer dat wij vinden dat het programma in de onderbouw breed en sportoriënterend moet zijn. We gaan uit van een taakverdeling tussen onderwijs en sport. In het onderwijs leer je de beginselen en de aantrekkelijkheid van een breed pakket aan activiteiten, waarvoor per leerlijn niet heel veel tijd is en waarvoor de bewegingsbasis idealiter in het primair onderwijs gelegd zou moeten zijn. Daarmee oriënteer je je op vervolgmogelijkheden. Binnen de sport verdiep je je vervolgens. Dat laatste kost meer tijd dan in het bewegingsonderwijs beschikbaar is. De opdracht was verder om het totale aanbod te actualiseren, vandaar een flink part actuele bewegingsactiviteiten.

Een en ander stelt wel grenzen aan wat als een goed programma bewegingsonderwijs beschouwd kan worden. Maar het biedt de ruimte aan vaksecties om te komen tot andere kernactiviteiten. Dan gaat het er vooral om het niveau c.q. de moeilijkheidsgraad daarvan te vergelijken met de in dit basisdocument gekozen kernactiviteiten. Het proces van het bepalen van de productkwaliteit van het eigen onderwijs verloopt daarna op vergelijkbare wijze.

Over de auteur

Berend Brouwer is werkzaam bij de Stichting Leerplan Ontwikkeling en een van de ontwikkelaars/schrijvers van het basisdocument VO.

Correspondentie: b.brouwer@slo.nl

VELDRAADPLEGING BASISDOCUMENT LO ONDERBOUW VO

Het basisdocument VO is grondig voorbereid. Regelmatig zijn er bijeenkomsten door de SLO georganiseerd waarbij 'het veld' werd geraadpleegd. Docenten in het werkveld, maar ook docenten (experts) van de verschillende ALO's zijn vaak bij elkaar gekomen om de tussenrapporten te bespreken en waarnodig bij te sturen. Deze bijeenkomsten werden vakkundig, enthousiast en met de nodige relativering geleid door voorzitter Herman Rotting, bijgestaan door Henk Statema die de notulen verzorgde. De bevindingen van de voorzitter over het proces van de veldraadpleging geven een kijkje in de keuken bij het streven naar een breed draagvlak voor het basisdocument onderbouw voortgezet onderwijs voor ons vak.

Door: Herman Rotting

DE WERKWIJZE

De veldraadpleging heeft middels een reeks bijeenkomsten beginnend in april 2005 en eindigend in september 2006 plaatsgevonden. De bijeenkomsten (11) werden door de SLO georganiseerd en gehouden te Utrecht, meestal op een woensdag- of donderdagavond van 17.00 tot 20.00 uur. De werkwijze werd vanaf oktober 2005 geïntensiveerd; de zgn. 'brede resonansgroep' bijeenkomsten werden aangevuld met 'thema-avonden'.

De veldraadpleging werd geïntensiveerd omdat we:

- het resoneren wilden diversifiëren
- thema-avonden wilden houden
- docenten er nog nadrukkelijker bij wilden betrekken
- inhoudelijke experts nog meer kansen wilden geven in te spreken
- didactische visies beter wilden beluisteren
- studenten meer mogelijkheden wilden geven in te spreken
- de brede resonansgroep vooral 'breed' wilden laten resoneren

- ook een zgn. 'sportraadpleging' wilden organiseren
- veel aandacht wilden besteden aan communicatie en implementatie.

DE THEMA-AVONDEN

Per activiteitengebied is er een thema-avond belegd, waarop zowel inhoudelijke deskundigen, studenten als leden van de resonansgroep hun mening konden geven over de gebieden van hun keuze. Bij die bijeenkomsten was het belangrijk dat men het bredere perspectief bleef zien. Het basisdocument moet niet gezien worden als een opleidingsboek per activiteitengebied, maar beschrijft wat 'up-to-date' bewegingsonderwijs in de werkpraktijk vermag en waar dat gemiddelde toe zou kunnen leiden. Het moet in de praktijk herkenbaar zijn en het moet verschillende vakvisies toestaan.

DOCENTEN ER NADRUKKELIJKER BIJ BETREKKEN

De docentleden van de resonansgroep konden een keuze maken welke bijeenkomsten ze bij wilden wonen. Uiteraard het liefst een beetje verdeeld en in elk geval twee van de vier avonden. De groep kon ook per bijeenkomst worden aangevuld met andere geïnteresseerde collega's. Verder wilde de vakontwikkelgroep bij het ontwikkelen van nieuwe leerlijnen de docenten ook vooraf raadplegen door hen een 'leeg' format (dat op dat moment definitief vastgesteld was), te geven en aan hen te vragen kernactiviteiten voor oriëntatie- en uitbouwfase te formuleren als richtpunt voor de vakontwikkelgroep.

FOTO: ANITA RIEMERSMA

'Veldraadpleging'

DE INHOUDELIJKE EXPERTS

De formule was dat per avond inhoudelijke experts/vakgroepen van alle ALO's werden uitgenodigd om 'in te spreken'. Men bepaalde zelf wie er werd afgevaardigd. Eventueel konden er ook experts van buiten de ALO's worden betrokken. Elke inhoudelijke expert kon zijn eigen benadering aanzetten tegen, of vergelijken met het basisdocument en bijvoorbeeld laten zien dat hij/zij verder zou komen dan wat er in het basisdocument stond. Het was uiteraard ondenkbaar dat elke expert zijn of haar eigen benadering volledig terug zou zien in het basisdocument. De ontwikkelgroep bleef verantwoordelijk voor de te maken keuzes maar wilde zich wel graag laten adviseren door experts. Binnen dat raamwerk konden de inhoudelijke experts hun mening geven.

DE VERSCHILLENDE DIDACTISCHE VISIES

ALO-docenten die vooral een algemeen didactische insteek hebben en die in het opleidingsprogramma kwaliteitszorg in hun pakket hebben, konden vanuit die optiek mee denken. Zij waren bij elke bijeenkomst welkom, speelden vooral in de 'brede resonansgroep' -bijeenkomsten een rol en werden ook voor een aparte bijeenkomst uitgenodigd om met elkaar te spreken over het gebruik van het basisdocument in de opleiding. De opleidingsdidactici werden in elk geval op de verzendlijst gezet.

DE STUDENTEN

We wilden een studentenpool maken, van elke ALO één student(e), derde - of vierdejaars. Voor de eerste bijeenkomst wilden we die groep even apart bijeen brengen om hen met elkaar kennis te laten maken. Zij konden daarna ook een groep vormen, die zelf zou bepalen wie naar welke bijeenkomst zou gaan. De studenten zouden hun meningen aan elkaar kunnen toetsen, dat had als specifieke invalshoek de waarde van het basisdocument voor hun opleiding, hun visie op de ontwikkeling van het vak in het VO in de (nabije) toekomst en hun kijk

op het document als recente ex-leerlingen. Tijdens de resonansbijeenkomst van 23 maart zouden ze de gelegenheid krijgen hun bevindingen te presenteren. De studenten zouden kunnen worden beloond met een 'wit' studiepunt of iets dergelijks. Helaas is de inbreng van de studentengeledingen beperkt gebleven.

SPORTRAADPLEGING

Verder is er afgesproken om - op een moment dat er voldoende materiaal was - een groep mensen of organisaties vanuit de omgeving van het bewegingsonderwijs te laten resoneren op het ontwerp. Zowel qua inhoudelijke afstemming (in hoeverre sluiten bewegingsonderwijs en sport op elkaar aan) als qua start van verspreiding en implementatie. In die ronde werden vooral mensen vanuit de groepen sport en de opleidingen uitgenodigd. Hierbij aanwezig waren onder anderen: Rob Lof (KNKV), Martin Booiman (NHV), Monique Gadellaa (NBB), Wilco Nijland (NEVOBO), Henk Doeve (NKB), vertegenwoordiger van KNBSB, Jan van Eck (Marktplan Adviesgroep, namens NOC*NSF), Bert Boetes (KVLO / BVE-Raad Platform Beweging en Sport BVE), Eric Pardon (HAN), Henk van der Palen (Windesheim), Jos Kusters (Programmadirecteur Alliantie School en Sport).

COMMUNICATIE EN IMPLEMENTATIE

Naast al deze initiatieven is er ook een breder plan gemaakt met betrekking tot de communicatie over het basisdocument. In een eerste bijeenkomst met docenten (KVLO afd. Rijk van Nijmegen), maar ook in de resonansgroep bleek dat het erg belangrijk is om steeds heel duidelijk te maken wat het basisdocument wel en vooral ook niet is en hoe het gebruikt zou kunnen worden. Artikelen in *Lichamelijke Opvoeding* en workshops op studiedagen moeten daar deel van gaan uitmaken. Aan de opleidingscoördinatoren en de resonansgroepsleden van de ALO's vroeg de vakontwikkelgroep per brief om aan te geven wie namens hun opleiding als 'didactisch' en 'in-

houdelijk' expert zou optreden en om een student te benaderen voor in de studentenpool. Uiteraard wilden we per bijeenkomst wel graag vooraf weten wie van plan waren te komen. Aan alle leden van de resonansgroep vroegen we daarom om ons per mail aan te geven aan welke thema-avond zij wilden meedoen. De volgende onderwerpen zijn besproken:

- de verschillende leerlijnen, zie het overzicht van de leerlijnen in het artikel van Berend Brouwer in dit blad
- ontwikkeling van een vernieuwde, moderne visie
- welke ruimte geef je voor verschillende benaderingswijzen?
- hoe kunnen we draagvlak creëren?

INBRENG VAN HET VELD

Een basisdocument werd ontwikkeld door de vakontwikkelgroep, meedenken werd gevraagd, een zekere mate van consensus was wenselijk, nieuwe begrippen werden er gebruikt. De bedoeling was de globaal gestelde eindtermen van de vernieuwde basisvorming ten behoeve van het veld te verdiepen. Het was dan ook zeker geen eenvoudig proces, waarbinnen grote behoefte was aan een nadere uitwerking met praktische voorbeelden. De vakontwikkelgroep stelde zogenaamde 'richtvragen' die niet eenvoudig waren. Deze richtvragen stonden tijdens de bijeenkomsten centraal.

Na een uitgebreide uitleg door projectleider Berend Brouwer, de start en het geïntensiveerde vervolg, kwamen de kritische vragen. Er kwam een verzoek om uitleg van termen die zeker voor de al geruime tijd geleden opgeleide docenten nieuw waren.

NIEUWE BEGRIPPEN

De belangrijkste zaken nog even voor u op een rij.

Er is een nieuw zgn. 'format' ontwikkeld. Dit nieuwe format, is onderverdeeld in de onderstaande aandachtspunten (let op de volgorde).

- 1 *Versijningsvormen*
- 2 *Hoofduitdaging*
- 3 *Thema's*
- 4 *Fasering*
- 5 *Bandbreedte (schets van de leerlijnen en methodische mogelijkheden)*
- 6 *Kernactiviteiten en deelnameniveaus.*

Terminologisch wordt er in het basisdocument nu gesproken over:

- leerlijnen
- ontwikkellijnen
- deelnameniveaus, faseringen: zorg, basis, vervolg en gevorderd
- verschil leerlijnen en ontwikkellijnen, kunstjes versus gedrag, het aantal variabelen is bepalend voor het verschil
- attitude en sportoriëntatie wordt 'Bewegen beleven'
- 'Lekker bewegen' i.p.v. 'Gezond bewegen'
- het begrip 'Volgordeprincipe'
- het begrip 'Gerichtheid op leren'

- de tetraëder!
- Basisdocument VO vervolg op *Basisdocument BO*
- Basisdocument VO aansluiten bij gedachtegoed vernieuwde onderbouw.

DE ROL VAN DE VAKONTWIKKELGROEP

De vakontwikkelgroep bestond uit:

Gerie ten Brinke, docent aan de Calo

Berend Brouwer, namens de SLO en projectleider

Dic Houthoff, leraar LO en medewerker SLO

Maarten Massink, leraar LO, praktijkredacteur KVLO

Chris Mooij namens de SLO

Ger van Mossel, docent aan de Halo en medewerker SLO

Eric Swinkels, docent LO, medewerker SLO

Alien Zonnenberg, onderwijskundig medewerker KVLO.

Deze groep heeft de afgelopen twee jaar zeer veel energie gestopt in het ontwikkelen van het basisdocument voortgezet onderwijs. De wijze waarop ze dat gedaan hebben verdient veel lof.

De groep stond open voor kritiek, wist lastige vragen op een zeer goede manier te beantwoorden, hield de ontwikkelde denklijn consequent aan en werkte met elkaar en met de verschillende resonansgroepen op een respectvolle en plezierige wijze. De sfeer waarin de veldraadplegingen plaatsvonden was open en aangenaam.

We hebben gestreefd naar een breed draagvlak, naar verbinding van de verschillende visies, polarisatie werd getracht te voorkomen, er werd gewerkt aan consensus. Wel bleek tijdens de bijeenkomsten dat een digitale toelichting en uitwerking van het document enorm zullen kunnen bijdragen aan een goed gebruik ervan. Het zou dan ook geweldig zijn als dat gerealiseerd zou kunnen worden en elke collega en elke leerling op deze wijze kennis zou kunnen nemen van het ontwikkelde product.

BEVINDINGEN

Voor mij als veldadviseur van de SLO was het een genoegen om samen met 'good-old' Henk Statema de bijeenkomsten te leiden. Er werd gewerkt in de sfeer van 'vrienden van de lichamelijk opvoeding'. De vele collega's, de enkele studenten, de opleiders en de vakontwikkelgroep zou ik vanaf deze plaats dan ook nogmaals willen bedanken voor hun inbreng en inzet tijdens dit ontwikkelproces.

Correspondentie: hermanrotting@home.nl

DE POSITIE VAN EEN VAKLEERKRACHT MET DUALE TAKEN

In deze rubriek krijgt u de gelegenheid om uw mening te geven over zaken die volgens u belangrijk zijn. De redactie plaatst deze onder verantwoordelijkheid van de schrijver en hoeft het er niet mee eens te zijn. Door de toename tussen school en sport vinden er steeds meer combinatieaanstellingen plaats. Wat is nu gunstig? Daarbij wordt gekeken door verschillende brillen. In dit artikel wordt gekeken door de bril van een sportorganisatie, in dit geval SportService Zwolle. Het stuk is ook van commentaar voorzien vanuit de afdeling IRP.

De laatste jaren hebben veel ontwikkelingen plaatsgevonden die ook de sportsector en onderwijssector niet ongemerkt voorbij zijn gegaan. In veel gemeenten is een stijgende tendens zichtbaar. Ook horen we steeds meer geluiden van organisaties van verschillende aard die steeds vaker de handen ineen slaan om iets te doen aan problematiek als het aantal kinderen met overgewicht en obesitas of overlast in de wijk,

veroorzaakt door groepjes (hang)jongeren. De BOS-impuls (Buurt, Onderwijs en Sport) is één van deze campagnes, die de komende vier jaar ook in Zwolle een belangrijke plaats gaat innemen. Om de beoogde doelstellingen te behalen zijn onder de vlag van SportService Zwolle twee BOS-managers werkzaam. Zij moeten in de nabije toekomst ondersteund worden door zogeheten 'vakleerkrachten met duale taken'. Aangezien een vakleerkracht met duale taken in Zwolle voor zowel het Openbaar Onderwijs Zwolle als SportService Zwolle werkzaamheden gaat verrichten, is er onderzoek gedaan naar de rechtspositie en het werkgeverschap van een vakleerkracht met duale taken.

De vraag die gedurende het onderzoek centraal stond is: *'Welke juridische, financiële en pragmatische positie neemt een vakleerkracht met duale taken in Zwolle in en welke organisatie kan gezien deze aspecten het beste als werkgever fungeren?'*

HET TAKENPAKKET VAN DE VAKLEERKRACHT MET DUALE TAKEN

Naast het geven van lessen bewegingsonderwijs gaat de vakleerkracht met duale taken ook twaalf uur per week werken aan de achterstanden en overlast van de jeugd (4-19 jaar). Door middel van het ontwikkelen, organiseren en aanbieden van een structureel zinvolle vrijetijdsbesteding in de vorm

R O T E R D A M S C H E
DISCUSSIE

Werken bij de sportvereniging

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Van alle markten thuis

van sport- en bewegingsactiviteiten hoopt SportService Zwolle in te spelen op de motorische, cognitieve en sociaal-emotionele achterstanden die in bepaalde wijken in veelvoud voorkomen.

De specifieke taken voor de vakleerkracht met duale taken zullen de komende vier jaar de volgende zijn:

reguliere lesgeeftaken:

- een kwaliteitsimpuls geven aan het bewegingsonderwijs
- het vakwerkplan bewegingsonderwijs tot uitvoering brengen
- een leerlingvolgsysteem voor het bewegingsonderwijs (ontwikkelen en) introduceren
- het signaleren van motorische achterstanden bij kinderen en deze 'zorgkinderen' doorverwijzen naar Club Extra, Sportmix of MRT.

duale taken:

- een kwaliteitsimpuls geven aan het bewegingsonderwijs:
 - het vakwerkplan bewegingsonderwijs tot uitvoering brengen en collega-groepsleerkrachten hierbij ondersteunen en coachen
 - introduceren van het lespakket: 'Bewegen samen regelen'
- een leerlingvolgsysteem voor het bewegingsonderwijs ontwikkelen (en introduceren)
- het ontwikkelen (en begeleiden) van het tussenschools en naschoolse sportaanbod:
 - het volgen van de leerlijnen bewegingsonderwijs
 - het volgen van de leerlijnen van de NOC*NSF sporten.

Het meest gunstig zou zijn dat bovenstaande werkzaamheden door één vakleerkracht bewegingsonderwijs worden uitgevoerd. Aangezien de vakleerkracht, gezien zijn taken, voor zowel het Openbaar Onderwijs Zwolle als voor SportService Zwolle komt te werken is de vraag wie de werkgever wordt of werkgevers worden van de vakleerkracht.

Doordat beweegmanagement in 2002 in verschillende gemeentes van start is gegaan, waar in de meeste gevallen een vakleerkracht 'extra taken' kreeg toegewezen, is onder

verschillende organisaties een interview afgenomen.

Verschillende visies hebben gezorgd voor een brede basis voor het vormen van een eigen visie.

Eén zaak waar alle organisaties het over eens waren, is dat één werkgever het meest gunstig is. Enerzijds voor de vakleerkracht zelf. Anderzijds ook voor de betrokken organisaties. Bovendien geven twee werkgevers extra administratieve afwikkeling en is het erg lastig twee CAO's op elkaar aan te laten sluiten.

EEN VIERTAL SCENARIO'S

Mijn eigen visie heb ik gevormd vanuit verschillende oogpunten: de (sport)organisatie, het onderwijs, de vakleerkracht en de BOS-impuls. Voordat ik tot een aanbeveling ben gekomen voor SportService Zwolle op de vraag wie het beste als werkgever kan fungeren, heb ik een viertal scenario's beschreven. Vanuit de verschillende oogpunten en aan de hand van de pragmatische, financiële en juridische aspecten heb ik onderstaande scenario's tegen elkaar afgewogen.

- de vakleerkracht met duale taken is in dienst bij SportService Zwolle die alle verantwoordelijkheid heeft en valt onder de CAO-sport
- de vakleerkracht met duale taken is in dienst bij SportService Zwolle met medeverantwoordelijkheid van Openbaar Onderwijs Zwolle en valt onder de CAO-sport
- de vakleerkracht met duale taken is in dienst bij het Openbaar Onderwijs in Zwolle en valt onder de CAO-onderwijs de vakleerkracht met duale taken is in dienst bij SportService Zwolle en valt onder de CAO-onderwijs.

Werken op school

EEN AFWEGING...

Voor Zwolle biedt het werkgeverschap de meeste mogelijkheden, omdat zij de touwtjes in handen heeft voor én de duale taken én de reguliere lesgeeftaken. Zij houdt daardoor goed zicht op de werkzaamheden waarvoor zij de verantwoordelijkheid draagt. Tevens kan de vakleerkracht met duale taken flexibel ingezet worden. Een ander voordeel van SportService Zwolle als werkgever is dat de vakleerkracht een thuisbasis heeft waar tevens zijn werkplek (evt. flexplek) gecreëerd kan worden. Voor het Openbaar Onderwijs is het gunstig als de vakleerkracht met duale taken onder de vlag van SportService Zwolle komt te werken, omdat zij zo min mogelijk krijgt te maken met formatieplaatsen die ook na de subsidiestroom nog opgevuld moeten worden. Dit heeft te maken met verplichtingen naar de werknemer die in het contract zijn opgenomen. Daarnaast doet SportService Zwolle als werkgever recht aan de BOS-subsidie. Met de visie, beoogde doelen en resultaten die zij hebben gecreëerd hebben zij de BOS-subsidie binnengesleept. CAO-sport is een vereiste in de visie van de BOS-impuls. Het Ministerie van VWS stimuleert gemeenten namelijk activiteiten te organiseren die aansluiten op de dagindeling van jeugdigen. Dit wil zeggen dat juist buiten schooltijd om, 's avonds, in het weekend en in de vakanties activiteiten in het kader van de BOS-impuls georganiseerd moeten worden.

Een nadeel voor SportService Zwolle als werkgever is de btw-plicht waarmee ze te maken krijgt wanneer scholen de vakleerkracht huren/detacheren voor het reguliere bewegingsonderwijs. Een nadeel voor de vakleerkracht met duale taken is dat hij/zij bij SportService Zwolle weinig rechtszekerheid heeft ten opzichte van een onderwijsinstelling. Bovendien

doet een aanstelling bij SportService Zwolle onrecht aan de genoten opleiding van een vakleerkracht LO.

Indien de vakleerkracht met duale taken komt te werken voor het Openbaar Onderwijs in Zwolle is dat rechtspositioneel het meest gunstig voor de vakleerkracht. Ten eerste doet het recht aan de genoten ALO-opleiding. Ten tweede heeft de vakleerkracht recht op en kunnen zij gebruikmaken van studiedagen, cursussen en deskundigheidsbevordering. Als laatste geeft een onderwijsaanstelling de meeste zekerheid wat betreft de duur van het contract, de formatie, de vakantiedagen etc. Voor SportService Zwolle is een onderwijsaanstelling gunstig, aangezien zij dan btw-vrijstelling hebben. Ook is de planning en inroostering via het Openbaar Onderwijs Zwolle erg makkelijk, zij staan namelijk in direct contact met de basisscholen. Het grote nadeel voor het Openbaar Onderwijs Zwolle als werkgever is de verplichting die zij hebben naar de werknemer. Zij kunnen niet nadat de subsidieregeling is gestopt de werknemer weer ontslaan. De formatieplaats is structureel, ook als er onvoldoende formatieplaatsen zijn. Voor SportService Zwolle is een onderwijsaanstelling erg nadelig aangezien zij het zicht op de werkzaamheden lijkt kwijt te raken. Bovendien wil het Openbaar Onderwijs Zwolle de verantwoordelijkheid over alle activiteiten die plaatsvinden op of in de directe omgeving van de school. Ook wanneer het gaat om de duale taken van de vakleerkracht.

Leanne Haandrikman is vierdejaars studente aan het instituut voor sportstudies Windesheim, opleiding Sport en Bewegen en heeft haar stage gelopen bij SportService Zwolle. Het onderzoek was in opdracht van hetzelfde bureau.

Het artikel is op enkele punten ingekort door de redactie.

NAWOORD KVLO NAAR AANLEIDING VAN DIT ARTIKEL

De ontwikkelingen in het werkveld gaan snel en lopen veelal vooruit op wet- en regelgeving. Zo ook in het bewegingsonderwijs en sport en bewegen buiten schoolverband. Er wordt gelukkig steeds meer geïnvesteerd in projecten waar een stevige impuls wordt gegeven aan beter en meer bewegingsonderwijs op (basis)scholen en een vervolg daarop buiten de school.

Een uitvloeisel van deze projecten is dat er meerdere taken en werkzaamheden worden verwacht van deze 'Gymleraren nieuwe stijl'. Een uitvloeisel hiervan is ook dat deze leraren in meerdere werkvelden werkzaam zijn in en buiten schoolverband.

Naast het geven van bewegingsonderwijs binnen schoolverband wordt het takenpakket uitgebreid met het coördineren en/of uitvoeren van een buitenschools sport- en beweegaanbod in de meest brede zin des woord.

De KVLO is van mening dat het primaat van de functie ligt bij de daartoe bevoegde en bekwame leerkracht LO met de daarbij behorende rechtspositie, de CAO-(primair) onderwijs. In de brede scholen van de toekomst zal daarover weinig discussie zijn. Formele werkgever is dan het bevoegd gezag van de school en deze zal daarmee gebonden zijn aan het toepassen van de CAO-(primair) onderwijs voor zijn werknemers. Maar ook in het geval van een andere formele werkgever, bijvoorbeeld een Stichting SportService, adviseert de KVLO het van toepassing verklaren van de CAO-onderwijs of het opstellen van een daaraan aangepaste individuele arbeidsovereenkomst die recht doet aan het primaat in het takenpakket van de gymleraar nieuwe stijl, namelijk het lesgeven, coördineren, begeleiden en ondersteunen van kinderen in een veelheid van beweegsituaties in en buiten de school.

mr. Sandra Roelofsen

De afdeling individuele rechtspositie biedt hulp en bijstand bij allerhande vragen en problemen die voortvloeien uit de werksituatie van leden van de KVLO. Deze juridische bijstand geldt voor leden werkzaam in en buiten het onderwijs. Om een indruk te geven van de zaken die dagelijks op de afdeling Rechtspositie behandeld worden, leest u in deze rubriek een selectie uit gestelde vragen of een uitleg over veelvoorkomende zaken. **Door: Sandra Roelofsen**

De Landelijke Klachtencommissie (LKC), ingesteld door de organisatie voor openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs, behandelt klachten van iedereen die betrokken is bij de school. Ouders, leerlingen, docenten, directie, zelfs het bevoegd gezag kan een klacht indienen bij de LKC over iedereen die deel uitmaakt van de schoolorganisatie.

U kunt in de klachtenregeling van uw school vinden of uw school aangesloten is bij de LKC of bij een andere klachtencommissie.

Bij deze klachten is er ook elk jaar weer een aantal dat te maken heeft met ongevallen die plaatsvinden tijdens de lessen lichamelijke opvoeding.

Een vader klaagt er (onder meer) over dat de docent tijdens de gymles op een school voor voortgezet onderwijs onvoldoende toezicht heeft gehouden, waardoor zijn zoon zijn pols gebroken heeft.

Volgens de LKC is gebleken dat de gymdocent zicht had op het spel dat gespeeld werd en het incident heeft zien gebeuren. Omdat de docent niet direct in de gaten had dat de jongen geblesseerd was en in gesprek was met de beheerder, moest hij door twee leerlingen worden gewaarschuwd. Vervolgens heeft de docent professioneel en overeenkomstig

Zijn alle veiligheidsmaatregelen genomen?

FOTO: HANS DIJKHOFF

de gedragsregels van de KVLO(!) gehandeld door de arm van de jongen te spalken, een mitella aan te leggen en zijn moeder te bellen om hem naar het ziekenhuis te brengen. De LKC is dan ook van mening dat de docent op dit punt geen enkel verwijt valt te maken én dat hij voldoende toezicht heeft gehouden. Dat zich een ongeluk heeft voorgedaan, doet aan het voorgaande niets af. In spelsituaties is het volgens de commissie onvermijdelijk dat incidenten zich voordoen, ongeacht of aan het spel goed leiding wordt gegeven. De klacht van de vader is dan ook ongegrond.

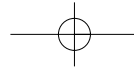
Hoe anders oordeelt de LKC in het geval van een gymdocent in het basisonderwijs.

De ouders van een leerling klagen er (onder meer) over dat de leerkracht bewegingsonderwijs in gebreke is gebleven bij de opstelling van een vliegend tapijt door geen matten te plaatsen en onvoldoende toezicht heeft gehouden. Hierdoor is hun dochter van het tapijt gevallen waarbij zij gewond is geraakt. Tijdens de bewuste gymles werden er verschillende bewegingsactiviteiten aangeboden. De zaal was opgedeeld in drie vakken: een vak voor het vliegend tapijt, een vak voor voetbal en een vrij vak waarin leerlingen zelf mochten weten wat ze wilden doen. Het meisje is van het tapijt gevallen terwijl de leerkracht op een strategisch punt in de zaal toezicht houdt op alle situaties.

De LKC concludeert allereerst dat het vliegend tapijt een uitdagend maar risicovol gymtoestel is. Ten aanzien van het niet plaatsen van matten is door de LKC op grond van overlegde stukken van de KVLO en andere deskundigen tot het oordeel gekomen dat de leerkracht terecht heeft kunnen besluiten tot het niet plaatsen van matten. Door matten wordt een gevaarlijke situatie voor de duwers van het tapijt gecreëerd en is het juist verwarrend voor de leerlingen op het tapijt omdat het de indruk zou kunnen wekken dat er afgesprongen mag worden terwijl dat absoluut niet de bedoeling is. Op dit punt is de klacht ongegrond.

Op het punt van onvoldoende toezicht oordeelt de LKC anders. Bij verschillende bewegingsactiviteiten in één les dient de leerkracht zich volgens de LKC zó op te stellen dat direct hulp kan worden verleend bij het meest risicovolle onderdeel van de les (en tevens toezicht kan worden gehouden op de andere onderdelen). In dit geval was dat des te meer noodzakelijk omdat er al een leerling van het tapijt was gevallen in de les. Wel vermeldt de LKC nog dat zij niet heeft kunnen vaststellen dat het ongeval het directe gevolg zou zijn van onvoldoende toezicht. Een schrale troost voor de bewuste leerkracht... Geïnteresseerd in de adviezen van de LKC? Kijk op www.lgc-lkc.nl/klachten/adviezen.

Hebt u vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kunt u zich wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en dagelijks van 12.30-16.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

PRAKTIJKKATERN BEHORENDE BIJ LICHAMELIJKE OPVOEDING 2 - 2007

PRAKTIJK KATERN

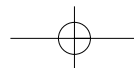

FOTO: ANITA RIEMERSMA

R O D E I R P - P R A K T I J K

PRAKTIJK
BASIS- EN
VOORTGEZET
ONDERWIJS

HOE STAAT HET MET DE KWALITEIT? | 24
HET MAKEN VAN EEN VIDEOCLIP (2) | 27
BOKSEN IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS (3) | 32

HOE STAAT HET MET DE KWALITEIT?

Het basisdocument is gelanceerd. Maar nu moet het gaan landen in het veld. In een uitgebreide serie artikelen willen we docenten in het veld laten kennismaken met de inhoud van het basisdocument. In het praktijkkatern zal vooral de praktische uitwerking en toepassing aan bod komen. De bedoeling van het basisdocument en een toelichting op de uitgangspunten en het beschrijvingskader vindt u elders in dit topic. Hier willen we stilstaan bij de deelnameniveaus binnen bepaalde kernactiviteiten als de meest concrete beschrijving van resultaten van goed bewegingsonderwijs. **Door: Maarten Massink**

VERHOUDINGEN

Kwaliteit is af te lezen uit de verhouding waarin leerlingen zich begeven in de groepen deelnameniveaus die zijn verdeeld in basis-, vervolg-, gevorderd- en zorgniveau. De niveaus zijn gekoppeld aan kernactiviteiten. Bij het aanbieden van de kernactiviteiten zijn de beschreven deelnameniveaus herkenbaar. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen kernactiviteiten in de oriëntatieperiode (na, of eind klas 1), en uitbouwperiode (na, of eind klas 3). De verhouding waarin leerlingen per klas verdeeld zijn over de deelnameniveaus is als volgt: 45% basis, 30% vervolg, 20% gevorderd en 5% zorg. Als deze verhouding volkomen verschilt van wat u als docent of vakgroep bij u op

grijpingspunt voor veel bekende methodieken. Bij 'Bewegen regelen' ligt het accent op leerlingen leren de bewegingssituatie op gang te brengen en te houden door verschillende rollen uit te voeren die daarvoor nodig zijn, denk aan coach, instructeur, organisator, scheidsrechter, hulpverlener. Bij 'Gezond bewegen' gaat het om het leren zorgen voor veiligheid en hygiëne. Maar ook het leren waarderen van fysieke inspanning ('lekker bewegen') en toepassen van eenvoudige trainingsprincipes ('fitter worden' of 'fitheid onderhouden'). Bij 'Bewegen beleven' gaat het om de aspecten van de leerhouding die in iedere les een rol spelen: betrokkenheid bij de les (omgaan met regels en met elkaar, zelfstandig werken) en gerichtheid

Kernactiviteiten uit het basisdocument

school aantreft dan is er aanleiding voor u om zich af te vragen waar dat aan ligt. Dit kan zijn om dat er in school of vakgroep andere accenten worden gelegd. Daarom zijn er in het document vier 'sleutels' beschreven die deuren kunnen openen naar kwaliteit.

SLEUTELS

De 'sleutels' zijn: bewegen verbeteren, bewegen regelen, gezond bewegen en bewegen beleven. Bij 'Bewegen verbeteren' ligt het accent op het leren beter te bewegen, veelal het aan-

op bewegen verbeteren (ingaan op de bewegingsuitdaging, gerichtheid op leren, nieuwsgierigheid naar meer bewegingsmogelijkheden). Als het gaat om de sleutel 'Bewegen beleven' dan spreken we meer van ontwikkellijnen. Terwijl er bij 'Bewegen verbeteren' sprake is van leerlijnen.

ACCENTEN

Als er sprake is van goed bewegingsonderwijs zullen alle vier deuren opengezet worden, de ene staat wijd open, de ander op een kier. Maar belangrijk is dat het bewegen vanuit ver-

Deelnameniveaus oriëntatieperiode bij voetbal / hockey (transfer naar basketbal, handbal, korfbal, frisbee)					
Fase	Functie	Basis	Vervolg	Gevorderd	Zorg
Aanval opbouwen en het voorkomen daarvan.	Medespeler balbezitter.	Is in de buurt van de bal. Loopt naar voren.	Is af en toe aanspeelbaar. Loopt vrij van tegenstander.	Is zeer vaak en makkelijk aanspeelbaar. Loopt vrij met versnelling en plaatswissel.	Blijft op dezelfde plaats.
	Balbezitter.	Neemt een rustig geplaatste bal aan. Aarzelt tussen dribbelen, passen of schieten.	Neemt een strak geplaatste bal aan. Kiest op tijd tussen dribbelen, passen, schieten.	Neemt een moeilijk geplaatste bal aan. Maakt schijn bij het kiezen voor passen, dribbelen, schieten. Speelt medespelers op maat aan.	Bal springt weg of speelt de bal willekeurig weg.
	Verdediger.	Gaat voor de balbezitter staan. Kijkt naar de bal en gaat mee terug in de verdediging.	Gaat mee terug en verdedigt een doel of probeert de bal te onderscheppen.	Verdedigt het meest bedreigde doel en probeert de bal te onderscheppen.	Geeft tegenstander alle ruimte.
Scoren en voorkomen daarvan.	Medespeler balbezitter.	Loopt mee met de aanval.	Kiest positie t.o.v. een doel.	Kiest gericht het vrije doel.	Kiest positie ver van de bal.
	Balbezitter.	Speelt richting doel bij een vrije kans door te mikken.	Speelt gericht en vaak raak op doel, met verdediger.	Speelt gericht, snel en in beweging of van ver, raak.	Speelt de bal weg ook bij een vrije kans.
	Verdediger.	Gaat tussen balbezitter en bedreigde doel staan.	Dekt de schietlijn af naar het bedreigde doel.	Blokkeert een schot richting bedreigde doel.	Gaat niet tussen bal en doel staan.

schillende invalshoeken benaderd kan worden. Er kunnen omstandigheden zijn dat een klas of een leerling vooral via een bepaalde ingang benaderd moet worden. Dit kan zijn vanwege de karakteristiek van de klas of leerling, of vanwege accenten in het programma, of vanwege ideologische achtergronden van vakgroep of school. Daarmee is het mogelijk dat er (tijdelijk!) bijvoorbeeld weinig vorderingen worden gemaakt op het gebied van 'Bewegen verbeteren', maar wel op het gebied van 'Bewegen beleven' (aandacht voor omgang met elkaar) of 'Bewegen regelen' (rol van scheidsrechter / organisator).

Wil er sprake zijn van kwaliteit dan is het uiteindelijk de bedoeling dat in ieder geval op één of meerdere sleutels een verhouding wordt aangetroffen zoals boven aangegeven.

In dit artikel willen we stilstaan bij doelspelen als leerlijn met als sleutel 'Bewegen verbeteren'.

Bij de leerlijn doelspelen wordt er een onderscheid gemaakt tussen verschillende bewegingsthema's.

BEWEGINGSTHEMA'S

Voor school kiezen we voor de volgende bewegingsthema's binnen de leerlijn doelspelen:

- 1 Spelen met dribbelen en/of samenspelen en onderscheppen.
 - Hierbij wordt aanvallend terreinwinst gemaakt door te dribbelen en/of samen te spelen. De verdedigers proberen de bal te onderscheppen.
 - Hantering met de hand: basketbal, handbal, frisbee, korfbal
 - Hantering met voet of stick: voetbal, (uni)hockey
 (In geval van frisbee wordt hieronder de 'frisbee' bedoeld als de 'bal' wordt genoemd.)

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Gevorderd: maakt schijnbewegingen

2 Spelen met lopen met de bal en samenspelen en onderscheppen en tackle.

(Tackle kan ook uitgevoerd worden als tikken of 'flag' afpakken.)

Hierbij wordt aanvallend terreinwinst gemaakt door te lopen met de bal of door samen te spelen. Door de verdediger wordt terreinwinst van de tegenstander onderbroken door het onderscheppen van de gespeelde bal of na een tackle op het lichaam van de balbezitter (of afpakken van de 'flag').

- American/flagfootball
- (Flag)rugby.

VOORBEELD VAN EEN KERNACTIVITEIT

Van de spelen met dribbelen en samenspelen en onderscheppen kiezen we voetbal/hockey als voorbeeld van spelen met hantering van de bal met voet of stick. De kernactiviteit die gekozen is in de oriëntatieperiode is de volgende:

Voetbal/hockey

Arrangement

- Klein partijtje 4 tegen 4.
- Vereenvoudigd doelen door scoren op drie doelen per partij.
- Veld van ca. 20 x 30m, op iedere achterlijn drie doelen van 2m., scoren over de grond.
- Doelgebiedlijn op 3m. van de achterlijn.
- Spelbal: voetbal maatje 4/plastic hockeybal.

Opdracht

Scor door de bal door één van de drie vijandige doelen te spelen.

Twee keepers verdedigen de drie doelen in het doelgebied en doen pas weer mee als veldspeler zodra zij aangespeeld zijn. Bij hockey i.v.m. veiligheid de stick aan de grond houden en

spelen met schuifslag of push (handen uit elkaar).

Er wordt gekozen voor kernactiviteiten met een klein spelersaantal. In de uitvoering leidt de regel dat in het doelgebied twee keepers mogen staan tot een overtal in de aanval. Bovendien is het scoren vereenvoudigd (veel doelen). Hier zitten een paar principes achter:

- eerst de aanval helpen (doelen vereenvoudigen) in de oriëntatieperiode
- kleine aantallen om veel balcontacten, betrokkenheid en individuele aanspreekbaarheid te vergroten
- overtal om aanvallend de speelmogelijkheden eenvoudig te houden.

De deelnameniveaus worden beschreven aan de hand van de fases die in het spel te herkennen zijn (aanval opbouwen en het voorkomen ervan, scoren en het voorkomen daarvan). Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende rollen (balbezitter, medespeler balbezitter en verdediger). Hoewel deze niveaubeschrijving van toepassing is op voetbal en hockey is er met de nodige aanpassingen een transfer mogelijk naar basketbal, handbal, korfbal en frisbee.

Later in de uitbouwperiode wordt het aantal spelers groter en/of het overtal kleiner of opgeheven. Bovendien wordt het doelen minder gespreid en daarmee moeilijker.

In een volgend artikel zullen in dit katern andere leerlijnen uit het basisdocument met kernactiviteiten en deelnameniveaus aan bod komen.

Correspondentie: m.massink1@chello.nl

HET MAKEN VAN EEN VIDEOCLIP (2)

Vakkenintegratie is een gevleugeld woord in het onderwijs. Leergebieden worden uitgedaagd of verplicht samen te werken aan vak-/leergebied overstijgende projecten. In het vorige artikel werd gestart met een voorbeeld gegeven van een samenwerking tussen LO, muziek en onderwerpen in studielessen bij het maken van een videoclip waarbij samenwerken en, afspraken maken en aan afspraken houden centraal staan bij het samen ontwerpen, uitvoeren van een dans en het maken van video-opnamen. In dit eerste artikel werd het kader geschetst waarin dit project plaatsvindt en de opdrachten die gedaan worden bij studielessen en muziek. In dit tweede artikel komt de specifieke inbreng van LO (basispas leren, dans uitbreiden, video-opname maken, beoordelen) aan de orde. *Door: Jorg Radstake*

LICHAMELIJKE OPVOEDING

Bij de lessen LO komen de volgende thematieken in chronologische volgorde aan de orde.

- **Leren basisdanspassen en eigen danspassen (zie bijlage 1)**
 - Je leert een aantal basispassen.
 - Je oefent de basispassen.
 - Je bedenkt eigen danspassen.
 - Je oefent de eigen danspassen.
- **Leren dans van het couplet (zie bijlage 2)**
 - Je leert de dans van de coupletten (8 x 4 tellen).
 - Je oefent de dans van de coupletten (extra: je ontwerpt een eigen dans voor de coupletten als je snel klaar bent. Daarvoor kun je hetzelfde schema gebruiken als bij het leren van de dans van het refrein!).
- **Ontwerpen dans van het refrein en de choreografie**
 - Je ontwerpt met jouw groep zelfstandig een dans voor het refrein (8 x 4 tellen).
 - Je oefent de dans voor het refrein en de hele dans.

• Videoclip

- Je neemt de videoclip op.

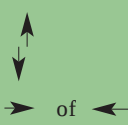
• Samenwerken (zie tabel bij studieles + bijlage 3)

- Je vult in hoe het samenwerken verloopt. Je krijgt complimenten en je hoort wat je zou kunnen verbeteren.
- Je leert hoe je om kunt gaan met een compliment of kritiek.
- Dit onderdeel kan natuurlijk ook bij de studieles behandeld worden.

• Beoordelen (zie bijlage 4)

- Je krijgt van de leraar een aantal punten voor jullie project. Samen met je groepsgenoten kom je tot een beoordeling.

Een project van muziek, lichamelijke opvoeding en studieles (brugklas)

Jazzdans	
Bouncen	Stilstaand viermaal de benen buigen
Sidestep	Stap zijwaarts, stap ernaast, stap weer zijwaarts en tik bij
Step-touch	Stap zijwaarts, tik bij, stap zijwaarts (terug) en tik bij
Grapevine Mambo	Stap zijwaarts, stap achterover (kruis achterlangs), stap weer zijwaarts en tik bij
Scoop	Stap voorover, stap achterover, stap schuin naar achteren en stap schuin naar voren
V-step	Stap schuin naar voren, sluit bij met een sprongetje, idem andere voet
Wiebertje	Stap om en om: schuin naar voren, ernaast, naar achter (terug), ernaast (de vorm van een 'V') Stap voorover, stap schuin naar achteren, stap schuin naar achteren en stap weer voorover (de vorm van een wiebertje)
Cross-turn	Stap (kruis) voorover, wacht één tel, maak een halve draai en wacht één tel
Jazzdraai	Maak in drie stappen een hele draai zw met op 4 een tik (three-step-turn)
Pivot	Stap voorwaarts, laat je voeten staan en maak een halve draai
Kick ball change	Kick voorwaarts, stap achter, stap voor: 2x (1 en 2, 3 en 4)
Chasse	drie stappen met een verdubbeling op 1 (1 en 2); dit kan voorwaarts, zijwaarts en achterwaarts (wordt ook wel 'aansluitpas' genoemd)
Kick stap tik zw	Kick vw, zet je voet terug (naast de andere) en tik zw met je andere voet
Pas de bourre	Stap achter, achter (ernaast), voor (1 en 2)(het is eigenlijk een 'wisseling van voet')
Straddle	Stap uit, uit, terug, terug (buiten, buiten, binnen, binnen)
	<u>Richtingen:</u> Vw: Voorwaarts Aw: Achterwaarts Zw: Zijwaarts Vo: Voor-overstappen
	
Streetdance	
Hop	Sprong (hop 3x = spring 3x)
Grapevine	Stap zijwaarts, stap achterover (kruis achterlangs), stap weer zijwaarts en tik bij
Snelle Grapevine	Stap zijwaarts, achterover en zijwaarts (1 en 2)
Toe-bounce	Voeten staan naast elkaar: draai één voet uit met de tenen omhoog en hak op de grond en weer terug (bij dubbele tempo is de telling èn 1: je begint dus vóór de tel)
Slide	Stap zijwaarts, sleep je andere voet bij en tik (een step-touch in andere uitvoering)
Heel-bounce	Voeten staan in lichte spreidstand: draai één voet uit met de tenen omhoog en hak op de grond en weer terug (bij dubbele tempo is de telling èn 1: je begint dus vóór de tel)
Mambo	Stap voorover, stap achterover, stap schuin naar achteren en stap schuin naar voren
Cross-turn	Stap (kruis) voorover, wacht één tel, maak een halve draai en wacht één tel
Tap	Tik
Pivot	Stap voorwaarts, laat je voeten staan en maak een 1/2 draai
Straddle	Stap uit, uit, terug, terug (buiten, buiten, binnen, binnen)
Kick stap tik zw	Kick vw, zet je voet terug (naast de andere) en tik zw met je andere voet
Pas de bourre	Stap achter, achter (ernaast), voor (1 en 2)(het is eigenlijk een 'wisseling van voet')

Bijlage 1: basisdanspassen (zie ook CDance)

maat	tel	beweging	Wie heeft de danspassen bedacht? Vul de namen in!
1		Loop voorwaarts (tip: zet je tenen op de grond, sta niet op je voet)	
	1	Stap re voet vw	
	2	Stap li voet vw	
	3	Stap re voet vw	
2	4	Li voet naast re voet, klap	
		Pivot (draai rechtsom, rechtervoet blijft op dezelfde plek)	
	5	Stap met li (draai met re voet mee)	
	6	Stap met li (draai met re voet mee)	
3	7	Stap met li (draai met re voet mee): je kijkt nu naar de andere kant	
	8	Stap met li (zet hem naast je rechtervoet)	
		Bewegingen met je handen en hoofd	
	1,2	Met twee handen horizontaal: twee keer naar links en rechts	
4	3,4	Met twee handen verticaal: twee keer naar boven en beneden	
		Bewegingen met je handen en hoofd	
5	5,6,7,8	Met twee handen 'hoofd vasthouden', rondje draaien, rechts om	
		Pivot (draai linksom, linkervoet blijft op dezelfde plek)	
	1	Stap met re (draai met li voet mee)	
	2	Stap met re (draai met li voet mee)	
6	3	Stap met re (draai met li voet mee): je kijkt nu naar de andere kant	
	4	Tip met re voorvoet op de grond. Let op: je moet met re verder	
		Schuin achterwaarts	
	5	Maak met re voet een 'sleep-pas' schuin achterwaarts	
7	6	Sluit met li voet met een sprongetje aan	
	7	Maak met li voet een 'sleep-pas' schuin achterwaarts	
	8	Sluit met re voet met een sprongetje aan	
		Snel:	
8	1,2	Stap met re schuin voorbij li voet, stap met li (verplaats deze voet niet) stap met re terug: opzij naast li (spreidstand)	
	3,4	Stap met li schuin voorbij re voet, stap met re (verplaats deze voet niet) stap met li terug: opzij naast re (spreidstand)	
		Squad	
	1,2	Spring in spreidstand, gebogen knieën, handen op bovenbenen	
8	3,4	Terugstappen twee voeten naast elkaar. Gewicht op li voet, want je begint weer met re	

Bijlage 2: dans van het couplet

Je kunt hieronder zien hoe jullie de eigen bedachte dans in moeten vullen.

Invullen als de LO leraar het zegt!!!!	Ja	Nee	soms een beetje
keuze muzieknummer Eén leerling heeft beslist welk muzieknummer Iedereen heeft zijn mening gezegd, daarna hebben we het nummer gekozen Ik heb duidelijk gezegd op welk nummer ik de dans zou willen maken			
keuze kleding - accessoires We hebben afspraken gemaakt over de kleding en de accessoires We hebben elkaar geholpen als iemand iets niet had (zo ja, vul in wie geholpen heeft)			

Invullen als de LO leraar het zegt!!!!	Ja	Nee	soms een beetje
extra oefenen vul in	Datum:..... Locatie:		
Iedereen was op tijd aanwezig (nee? Wie niet, vul naam of namen in) Iemand(vul naam in)kwam niet en wij wisten niet waarom hij/zij er niet was Wij hebben niet extra geoefend omdat:			
praten in een groep Eén klasgenoot (of meer) luisterde niet goed naar wat iemand te zeggen had Er was wel eens onenigheid (ruzie), we kwamen er samen niet uit en hebben de leraar om hulp gevraagd Eén klasgenoot (of meer) begon harder te praten, te schreeuwen of werd boos Eén klasgenoot (of meer) deed niet serieus mee om tot een keuze te komen Eén klasgenoot heeft bijna niets gezegd Eén klasgenoot of meer is vaak negatief en zegt bijna altijd dat de ander het bijv. niet goed doet of een slecht voorstel heeft			
bedenken en oefenen dans Iedereen deed zijn best om iets te bedenken Iedereen oefende bijna altijd serieus De kinderen die goed kunnen dansen, hebben de kinderen die dat niet zo goed kunnen, geholpen Ik ben tevreden over onze dans			

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Bijlage 3: beoordeling samenwerken

Het cijfer telt mee voor het vak LO. Bij de beoordeling telt het volgende mee: de kleding, accessoires, uitvoering door de groep, individuele uitvoering, choreografie, originaliteit en het nakomen van afspraken. De beoordeling gaat stap voor stap:

- 1 De groep krijgt punten van de leraar. Deze punten worden op het inhoudelijk gedeelte toegekend met gebruik van de volgende geledingen:
 - starten op tel 1
 - doorlopen van het motief (refrein, couplet en solo)
 - herhalen van het motief (refrein, couplet, solo)
 - op tijd stoppen
- 2 Je vult zelf in wat elk groepslid aan punten ontvangt (inclusief argumentatie)
- 3 Jullie verdelen zelf de punten. Natuurlijk krijgt niet iedereen hetzelfde cijfer. Let daarbij vooral op:

Niet houden aan een afspraak	- 1
De goede, beste danser	+ 0,5 + 1
Dansen is moeilijk, deze leerling is daar niet zo goed in	- 0,5 - 1
Veel en goede ideeën (danspassen, choreografie, kleding, accessoires)	+ 0,5 + 1
Vaak niet serieus of geen ideeën	- 0,5 - 1

Voorbeeld: Score 35

groep	cijfer
Marij	7
Kor	7
Marlie	7
Karel	7
Nyenke	7
Totaal	35

Marij vult in wat zij vindt

groep	cijfer	reden
Marij	6,5	
Kor	7,5	Goede dans
Marlie	6	Afspraak -1
Karel	6,5	
Nyenke	8,5	Beste dans, ideeën
Totaal	35	Punten van de leraar

dat kan natuurlijk niet, niet iedereen krijgt
hetzelfde cijfer

Jullie groep: Score

groep	cijfer
Totaal	

vul in wat jij vindt

groep	cijfer	reden
Totaal		Punten van de leraar

overleg met de groep

groep	cijfer	reden
Marij	7	Idee choreografie
Kor	7	
Marlie	6	Afspraak -1
Karel	6,5	
Nyenke	8,5	Beste dans, ideeën
Totaal	35	Punten van de leraar

groep	cijfer	reden
Totaal		Punten van de leraar

deze cijfers geef je door aan de leraar

Omcirkel en leg uit: Ik ben het *eens* / *oneens* met deze cijfers omdat:

Als jullie het niet eens worden over de cijfers, vraag dan hulp van de leraar. De leraar beslist niet maar zal jullie helpen goed naar alle argumenten te luisteren en een beslissing te nemen. Jullie bepalen dus samen welk cijfer iedereen krijgt!

Vervolgens heeft de leraar nog steeds de mogelijkheid om af te wijken van jullie cijfers.

Dat doet hij alleen na overleg met jullie. Hij moet dus goede argumenten gebruiken en de meerderheid van een groep moet het ermee eens zijn. Hij kan gebruik maken van een bonus of een aftrek. Tevens kan de groep om een bonus of aftrek vragen. Jullie moeten wel goede argumenten hebben anders zal de leraar dat niet goed vinden.

Bonus	De leraar kan een cijfer van een leerling met maximaal één punt verhogen.	
Aftrek	De leraar kan een cijfer van een leerling met maximaal één punt verlagen.	
	De leraar bekijkt hoe je dit boekje hebt ingevuld (o.a. de dansbeschrijving)!	
	voldoende of goed	Je cijfer verandert niet.
	onvoldoende	Aftrek (de leraar laat de groep zien waarom).

Bijlage 4: Beoordelen

Met dank aan:

Kernteam Kunst & Cultuur (sector 1 - BK) en dan met name Yvonne Wielaard voor het aanleveren van dit uitgebreide en verbeterde leerlingexemplaar van dit project.

Correspondentie: jorg.radstake@windesheim.nl

BOKSEN IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS (3)

In LO 14 van 2006 is het eerste artikel verschenen in een serie van drie artikelen over boksen in het VO. Toen is behandeld de voorwaarden voor boksen op school, de warming-up met touwtjespringen, de bokshouding, het schaduwboksen, het voetenwerk, het trefvlak, het stootvlak en de linkse en rechtse directe. In het tweede artikel werd aandacht besteed aan de handschoenen, het stoten met en op handschoenen, het stoppen, het counteren, de schijnaanval en het sparren. In dit derde en laatste artikel wordt ingegaan op agressie die het boksen kan oproepen. Hoe reageer je daarop? Verder wordt het hoeken, de cross en het opstoten behandeld en wedstrijdvormen voor op school.

Door: Jan Schijvenaars

Casus

VMBO, basisberoepsgerichte leerweg, klas 2. De klas bestaat uit negen leerlingen waarvan vier leerlingen allochtoon zijn. In de klas zijn er gedragsproblemen en de gymnastiekles fungeert nogal eens als uitlaatklep. Voetbal c.q. zaalvoetbal is zeer populair bij deze leerlingen.

De gymleraar kondigt aan dat de gymles vandaag een les boksen wordt. De leerlingen reageren verschillend: een aantal vindt boksen niets en een aantal is enthousiast. Een van de leerlingen doet aan kickboksen maar heeft een dubieuze reputatie. Hij komt nogal eens met de politie in aanraking. Uiteraard is hij enthousiast dat er deze les wordt gebokst. Na het touwtjespringen en het doornemen van de technieken, loopt de les ten einde maar er zijn nog enkele minuten om te gaan sparren. Gaandeweg de les vinden de meeste leerlingen het leuk. Daarom nog drie keer twee minuten sparren en een cooling-down als afsluiting.

Op het moment dat de gymleraar de 'kickboks'-leerling even niet in de gaten heeft, slaat hij hard in op zijn medeleerling. Tijdens de les is hij zeer voorbeeldig geweest en mocht met de gymleraar de nodige technieken demonstreren. Vervolgens gebeurt dit. De medeleerling is niet alleen boos maar ook erg bang geworden.

REAGEREN OP AGRESSIE

Als gymleraar moet je duidelijk stellen dat dit gedrag van de 'kickboks'-leerling niet acceptabel is. Ter voorkoming van het gedrag, kun je de leerling inzetten om instructie te geven aan medeleerlingen. Prijs zijn goede bokstechniek en laat hem technieken demonstreren. Toon aan de klas door deze voorbeelden dat je een goede conditie moet hebben als bokser. Benadruk dat niet iedereen goed kan boksen maar dat je dit kunt leren. Benadruk ook dat het bij boksen niet gaat om de 'knock-outs' maar om de punten, en om 'fair play'. Om zijn eventuele frustratie een uitweg te geven via een agressieve respons (catharsis) door het stoten op de bokszak is niet aan te bevelen. Het blijkt dat dit eerder tot een versterking dan tot een vermindering van de agressie leidt. Wat te doen met het sportieve gebeuren in de 'kickboks'-school? De gymleraar kan deze school bezoeken om te zien of er professionele beroepskrachten lesgeven en wat hun (ped)agogische uitgangspunten zijn. Dit kan bijvoorbeeld onder het mom van het zoeken naar alternatieve sportvormen voor de sportoriëntatie in de tweede fase. Meestal heeft een sportschool een bepaalde naam in een buurt en weet men snel genoeg of dit een gerenommeerde school is of niet. Een kringgesprek met de klas over dit incident kan een eerste aanzet zijn tot herstel van de relaties en de sfeer in de klas. Tijdens dit gesprek kan de gymdocent probe-

ren de beweegredenen van de 'kickboks'-leerling boven tafel te halen. Het is ook belangrijk om te luisteren naar de traumatische ervaringen van de leerling die hard werd geslagen.

WEDSTRIJDBOKSEN OP SCHOOL

Een vierkant van 4 bij 4 aangegeven door pilonnen volstaat om een wedstrijdruimte te creëren. Een boksring is niet nodig. In verband met de veiligheid ter voorkoming van blessures moeten leerlingen een goede technische boksvaardigheid hebben en een goed reactievermogen. De hoek- en opstoten, 'lijf aan lijf' moet in de scholing zijn opgenomen. De leraar ziet erop toe dat er 'fair play' gebokst wordt waar het gaat om punten maken en niet om een strafstelling van een medeleerling. Wanneer een leerling is aangeslagen, breekt men de wedstrijd af. Leerlingen indelen op gewicht en lengte. Drie rondes boksen van twee minuten met een pauze van één minuut. Bokshandschoenen van 12 ounces $\pm$ 340 gram zijn aan te bevelen.

AMERIKAANSE SPARRING

Een goede voorbereiding op het wedstrijdboksen is de zogenaamde Amerikaanse sparring. Een leerling krijgt gedurende zes minuten iedere halve minuut een andere leerling als sparringspartner. Dit is een zeer vermoeiende training maar ook een conditionele uitdaging. Uiteraard kan men de duur van de inspanning opvoeren als een bepaald niveau bereikt is.

HOEKSTOTEN

De hoek is een lichaamswaapen voor de korte afstand omdat de hoek in het ellebooggewricht de reikwijdte verkleint. Al

naar gelang de afstand tot het aanvalspunt spreken we van een korte, midden of lange hoek. Een lange hoek met een grote hoek in het ellebooggewricht, wordt nog wel eens onterecht gezien als een swing¹. Laat een leerling de aanval niet beginnen met hoeken omdat een korte linkse directe van een medeleerling de ander gemakkelijk op afstand houdt. Leerlingen laten ervaren dat door schijnaanvallen en directe stoten er een gaatje in de dekking valt voor een hoek. Als er meer ervaring is opgedaan kan een hoek fungeren als schijnaanval. Van belang is dat de leerling steeds op halve afstand komt om een hoek te geven. Wanneer de linkse hoek niet op weerstand stuit, als de vuist bijna de schouder raakt, valt de elleboog terug naar het lichaam en wordt de bokshouding meteen weer ingenomen. Bij deze hoek buigt men iets door de knieën terwijl de blik op de tegenstander gericht blijft.

Uitvoering linkse hoek

De onderarm valt als het ware naar buiten open waardoor een beweging in het horizontale vlak kan plaatsvinden. De romp al meedraaiend wordt de arm met een spiraalbeweging naar voren gebracht zodat de knokkelpartij van de hand het trefvlak raakt. De handpalm is naar binnen gekeerd en de rugzijde van de vuist naar de tegenstander. Dit kan zowel rechts als links. De rechtse hoek verschilt met de rechtse directe in die zin dat het lichaamsgewicht meer ingezet wordt bij de hoek anders remt de stoot af. Bij het hoeken komt de achterste voet iets naar voren. De rechtse hoek heeft een langere weg te gaan dan de linkse (linkervoet staat voor en rechterschouder is verder verwijderd van de medeleerling) en is dus moeilijker te plaatsen. De hoek wordt met meer krachtsinzet geplaatst.

Het zoeken van een rechter- en linkerhandschoen

Langzaam werken naar een sparringssituatie

Juiste afstand van het trefvlak van de leerling rechts

Als gymdocent moet je op z'n tijd opofferingsgezind zijn voor het voorbeeld: afweer en de counter

Oefeningen voor een linkse hoek

- In een langzaam tempo, zonder uithaaltbeweging, een linkse hoek plaatsen op de handschoenen van de partner op kinhoogte en ter hoogte van de romp.
- Dezelfde beweging met volle krachtsinzet.
- Linkse directe gevolgd door een linkse hoek op kinhoogte. Na de linkse directe valt de onderarm iets zijwaarts voor de inzet van de linkse hoek. De rechterarm valt daarna weer in een ontspannen houding voor het lichaam.
- Linkse directe naar de kin, rechtse schijnstoot naar de maag en linkse hoek (nastoot zie artikel 2) naar het hoofd.

Uitvoering rechtse hoek

De rechtervoet (linkervoet staat voor) komt iets naar voren en er vindt een endorotatie plaats in het onderbeen waarbij de hak los komt van de vloer. De knie wordt hierbij meer gebogen. De rechterschouder komt naar voor en de vuist maakt een halfcirkelvormige stootbeweging op kinhoogte. De elleboog is hierbij 90° gefixeerd en ter hoogte van de vuist. De linkerarm blijft ontspannen voor het lichaam.

Oefeningen voor een rechtse hoek

- Op hoofdhoogte en naar de romp; de rechterarm zwaait voorlangs waardoor de bokshouding weer kan worden ingenomen.
- Linkse directe en rechtse hoek op hoofdhoogte; de linker-voet slipt hierbij naar voren.
- Dubbelstoot links naar de kin en rechtse hoek naar de romp; na de directe naar voren slippen.
- Linkse directe, rechtse hoek en linkse hoek naar de romp. De slagen volgen elkaar op zonder tussenpauze waarbij de inactieve arm in dekking blijft of afweert.

VERDEDIGEN VAN HOEKSTOTEN

Het verdedigen tegen hoeken kan in de regel beter actief dan passief.

Verdedigingen:

- 1 stoppen door directe stoten
- 2 ontwijken door wegduiken of counteren
- 3 dekken, blokkeren of afweren.

Een voldaan gevoel na afloop

Stoppen van een hoek

Een directe stoot plaatsen op het moment dat een hoek dreigt te worden gegeven. De kortere weg van de linkse directe ten opzichte van de weg die de hoek van de ander moet afleggen en de langere reikwijdte van de directe stoten houden afstand van de medeleerling en verstoren het bewegingsverloop van de hoek van de ander.

Oefeningen om te stoppen

- 1/4 afstand uit elkaar. A stoot met een linkse hoek naar het hoofd, B stopt met een linkse directe nadat B de hand van A naar links heeft weggedrukt. Daarna geeft A een rechtse hoek die B weer met links stopt; A vangt de directe met de linkerhand op.
- A geeft een linkse directe en een linkse hoek. B stopt links de directe en de hoek en stapt hierbij achterwaarts.
- A stoot linkse en rechtse hoek naar het hoofd. B stopt beide stoten met linkse directe stoten.
- A stoot willekeurig met linkse directe- en hoekstoten. B wacht af, stopt of countert de directe stoten en stopt door linkse directe stoten de hoekstoten.

Counteren

Dit betekent de stoten van de medeleerling ontwijken en een nastoot plaatsen voordat de volledige dekking van deze medeleerling zich heeft hersteld. Het ontwijken van de hoekstoten gebeurt door het achterwaarts slippen met de rechtervoet. Voor de counterstoot komt de leerling weer naar voren met links. Het lichaam blijft hierbij rechtop.

Oefeningen om te counteren

- A stoot een lange hoek op kinhoogte. B slipt met de rechtervoet achterwaarts en countert met een linkse directe of met een rechtse directe naar het hoofd. A vangt de counterstoten met de rechterhand op.
- A stoot een linkse directe en een linkse hoek naar de kin. B stopt de directe stoot en geeft een counter op de hoek met linkse of rechtse directe stoten.
- A geeft een dubbelstoot links naar de kin en een rechtse hoek naar de romp. B stopt beide directe stoten, slipt kort achterwaarts op de hoek en countert rechts naar het hoofd.
- A valt willekeurig aan met directe en hoekstoten. B wacht de

aanval af, stopt de directe stoten en countert op de hoekstoten met rechts of rechts.

'Duiken' gebeurt doordat het hoofd voor de vuist van de medeleerling zijwaarts beweegt. Gaat als het ware met de stootbeweging mee waarbij beide knieën licht worden gebogen waardoor de arm van de medeleerling over het hoofd van de leerling gaat. Via de andere kant komt het lichaam weer overeind waarbij de armen in een normale bokshouding blijven. De voetenstand is iets breder dan in de normale bokstand. Het voordeel van 'duiken' is dat men dicht bij de medeleerling blijft om een hoek te geven of een 'lijf aan lijf'-gevecht te beginnen.

Oefeningen om te 'duiken'

- De leraar staat voor de groep en geeft een rechtse hoek. De leerlingen met het gezicht naar de leraar duiken naar rechts omlaag om als het ware de hoek te ontwijken. Zij komen vervolgens weer omhoog en geven een linkse hoek op hoofdhoogte. Omgekeerd op een linkse hoek van de leraar.
- Op halve afstand stoot A een linkse hoek langzaam op kinhoogte. B wordt zo gedwongen om het hoofd naar links te bewegen en duikt onder de hoek door. Zo ook op een rechtse hoek.
- A stoot een linkse directe en geeft een rechtse hoek. B stopt de directe, duikt naar rechts weg en countert met een linkse

hoek naar het hoofd. A vangt de hoek met de linkerhand op.

- A valt aan met linkse directe- en hoekstoten. B stopt de directe stoten, duikt en countert met hoekstoten naar het hoofd of de romp.

Dekken, blokkeren of afweren

De eenvoudigste manier die reflexmatig voor de hand ligt, is het opvangen van de stoten met de handen en de sterk gebogen armen waarbij de schouders zijn opgetrokken. De leerling kan ook een afweerbeweging met de onderarm maken zodat de stoot van de medeleerling zijn doel mist. Het is een passieve manier van verdedigen die weliswaar zekerheid biedt maar die voor de aanvaller verder geen gevaar oplevert. In dekking zal men achterwaarts moeten om zelf een aanval te openen.

Oefeningen om te dekken enz.

- Vanuit een 3/4 afstand stoot A langzaam een rechtse hoek naar de kin. B vangt de stoot op door a. een geopende rechterhand. b. het optrekken van de sterk gebogen linkerarm voor het hoofd. c. optrekken van de linkerschouder. d. opvangen van de hoek met de linkeronderarm in het ellebooggewricht van de medeleerling. Na de afweer achterwaarts slippen en bokshouding innemen.
- Vanuit een 1/2 afstand stoot A een dubbele hoek links – rechts naar het hoofd. B gaat in dekking met sterk gebogen armen recht – links omhoog en valt terug in de bokshouding.

The noble art of selfdefence

Tijdens het oefenen moet je vertrouwen hebben in je partner

Het oefenen van de linkse en rechtse directe in beweging

De hoek in het ellebooggewricht voor de opstoot van de leerling is goed. In het polsgewricht is teveel flexie. Linker hiel dient aan de grond te blijven. Linker arm is goed in dekking

- A stoot linkse directe naar de kin en rechtse hoek naar de romp. B stopt de directe, geeft dekking op de hoek met de linkeronderarm en slipt achterwaarts.
- A stoot achter elkaar met halve krachtsinzet linkse directe naar de kin, rechtse directe naar de romp, linkse en rechtse hoek naar het hoofd. B stopt de linkse directe, geeft dekking op de directe naar de romp met de linkeronderarm. Vervolgens geeft hij dekking door de rechter- en linkerarm op hoofdhoogte en slipt daarbij rechts – links achterwaarts.
- A stoot linkse directe naar het hoofd en romp, rechtse hoek naar het hoofd. B stopt de directe naar het hoofd, geeft dekking op de stoot naar de romp met de rechterarm en vangt de rechtse hoek op door de linkerhand in het ellebooggewricht te plaatsen van A. Vervolgens geeft B een counterstoot met rechts naar de kin.

DE 'CROSS'

Een moeilijke techniek waarbij een groot reactievermogen vereist wordt.

Technische uitvoering: de linkse directe van de tegenstander wordt ontweken door het hoofd naar links te bewegen waarbij de knieën worden gebogen. Doordat het lichaam min of meer naar voren wordt gebogen, is het mogelijk om een rechtse hoek over de linkerschouder van de medeleerling naar het hoofd te plaatsen. De linkerarm dient om in dekking te blijven.

Oefeningen

- A stoot langzaam een linkse directe naar de kin. B ontwijkt naar links voor en stoot een rechtse hoek naar het hoofd. A vangt de hoek op door het optrekken van de linkerschouder. Omgekeerd ook op een rechtse directe.
- A geeft geregelde meerdere linkse directe stoten. B stopt ze allen af, ontwijkt naar links voor en geeft een rechtse 'cross'. Daarna in onregelmatig tempo.
- A valt aan met linkse en rechtse directe stoten naar het hoofd. B stopt, countert of stoot na zijwaarts duiken, een 'cross'.

OPSTOTEN

De opwaartse hoekstoot of de 'uppercut' wordt voornamelijk gebruikt bij een fel aanvallende bokser op korte afstand. Technische uitvoering: bij een rechtse opstoot vindt er een extensie plaats in het ellebooggewricht en een exorotatie in de onderarm. Door een krachtige inzet van de rechtervoet (linkervoet staat voor) beweegt de vuist omhoog waarbij de handrug naar de medeleerling is gekeerd. De knokkelkant van de vuist treft doel, het ellebooggewricht is gefixeerd en de beweging komt uit de schouder. De linkerarm blijft ontspannen voor het lichaam. Bij de linkse opstoot zal er een krachtige inzet zijn van de linkervoet.

Oefeningen individueel (zonder medeleerling)

Linkse opstoot, rechtse opstoot.

Rechts zijwaarts stappen: linkse opstoot. Links zijwaarts stappen: rechtse opstoot. Let erop dat de buitenste voet zich eerst verplaatst.

Wegduikbeweging maken op een hoek, hoekstoten naar de romp en linkse en rechtse opstoten plaatsen.

De verdediging op opstoten bestaat uit blokkeren of afweren met de onderarm. Als de opstoot als nastoot (schijnaanval) wordt ingezet, kan men het beste achterwaarts slippen om hieraan te ontsnappen, waarna een counterstoot kan volgen.

Oefeningen

- A stoot linkse directe en rechtse opstoot. B stopt de linkse directe, slipt achterwaarts en countert met rechts of links.
- A stoot linkse en rechtse directe naar de kin. B stopt, stapt links zijwaarts en geeft een rechtse opstoot.
- De opstoten vinden voornamelijk plaats tijdens het gevecht op de korte afstand.

'LIJF AAN LIJF' (INFIGHTING)

De kleinere, gedrongen bokser zal altijd proberen uit de gevaarlijke reikwijdte van de grotere bokser te blijven door het afweren en wegduiken om vervolgens in een 'lijf aan lijf'-gevecht of op halve afstand gebruik te maken van zijn korte armen. De bokser zal voornamelijk op de romp stoten. Zoals eerder aangegeven, komen we in het onderwijs hier niet aan toe.

Samengevat kunnen de volgende vormen van boksen in het onderwijs bruikbaar zijn:

- technische stoottraining
- schaduwboksen (spiegelboksen)
- signaalboksen (stoten op teken van de leraar)
- sparringboksen c.q. spelboksen
- specifieke bokstraining met en zonder attributen zoals de zandzak, boksbal, top-bodembal en 'punching-ball'
- algemene training.

De laatste twee items zijn niet behandeld in deze artikelenreeks.

Literatuur

Bosch F, Syllabus, Bewegingsanalyse I en II, Fontys Hogeschool, 2006

Vonk R, *Sociale psychologie*, Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten, 2004

Weegen van de L. *Boksen op school.....Toch!!!*, Thomas 24/1983.

Wit de J, Slot W, Aken van M.; *Psychologie van de Adolescentie, basisboek*, HBuitgevers, Baarn, 2004.

Noot

1 Bij een swing zwiept men als het ware een nagenoeg gestrekte arm naar het trefvlak waarbij de vuist naar buiten gericht is in plaats van naar binnen. De tegenstander wordt met de rugzijde van de vuist geraakt. Dit is een verboden handeling.

Met dank aan de leerlingen van het Bisschoppelijk College te Weert en Twan Belgers voor het maken van de foto's.

Correspondentie: J.Schijvenaars@fontys.nl

T

LO 14 '06

ONTMOETINGS-DAG BREEDTE-SPORT- EN BOS-IMPULS 2006

Ruim een week na de actie 'Heel Nederland danst' komen 450 mensen naar Papendal om van elkaar te leren. Projecten waarin bewegen, sport en een gezonde levensstijl centraal staan worden uitgewisseld. Na de inspiratiesessies zijn er heel veel workshops waarin ervaringen gebracht en gehaald worden. De uitsmijter komt van Midas Dekkers. In rappe bewoordingen wordt de sportwereld een gekleurde spiegel voorgehouden. Deelnemers kunnen terugkijken op een mooie en zinvolle ontmoetingsdag. *Door: Hilde Bax*

De heer André van Schaveren, directeur NISB, meldt dat er een record en een vermelding in het Guinness Book of Records is gehaald. Bijna 260.000 mensen zijn gelijktijdig in beweging geweest.

Dat is prachtig 'maar belangrijker is: mensen hebben met plezier bewogen en bewegen stond weer even volop in de belangstelling van alle media. En daar gaat het om: mensen iedere keer weer laten ervaren hoe belangrijk én leuk regelmatig bewegen in het dagelijkse leven is.

Acties als deze hebben zin als ze deel uitmaken van een brede aanpak en dat is voor de komende jaren zeker de bedoeling. Voor het onderwijs is de Alliantie School & Sport de meest bekende. Binnenkort krijgt ook de campagne '30 minuten bewegen' algemene bekendheid.

'Vandaag staan de thema's Samenwerking, Effectmeting en Verankeren van beleid centraal. Daar zit ook de kern van de opgaven die de komende tijd voor ons liggen. De Breedtesportimpuls heeft de eerste aanzet gegeven voor meer samenwerking op lokaal niveau tussen verschillende sectoren en ook verschillende aanbieders zoals sportverenigingen, wijkorganisaties en scholen. In de BOS-impuls heeft die samenwerking zelfs een verplichtend karakter en zijn er ondertussen ook voorbeelden waarbij samenwerking haar vruchten afwerpt. De workshops over ondermeer de Alliantie School & Sport en de Sportbuurtclub binnen BOS gaan over succesvolle samenwerking.'

Vervolgens zijn effectmeting en veranke-

ring essentieel. 'Misschien moet je eigenlijk zeggen verankeren in beleid. Hoe zorgen we er met elkaar voor dat deze, met projectsubsidies gefinancierde initiatieven, omgezet worden in structureel beleid?'

INSPIRATIESESSIES EN WORKSHOPS

Susan Piët: geluk is maakbaar. Je vindt de kick van geluk als je de uitdaging zoekt die bij je eigen niveau past en er vervolgens moeite voor doet. Erica heeft natuurlijk een zeer inspirerend verhaal over sport in de brede zin. En Maarten van Bottenburg inspireert de deelnemers over de commercie in de sport. Volgens hem heeft commercie innovatieve kracht. Zie de commercie als een verrijking en maak haar partner bij publieke doelen.

Bij de workshop 'brede school en sport' wordt ingezoomd op brede basisscholen uit Zwolle, Groningen, Oss en Arnhem. Hoewel de organisatie en coördinatie bij de Vensterscholen in Groningen anders verloopt dan bij de Horizonscholen in Oss, is het mooi om te merken dat in de verschillende situaties betrokkenen in teams aan het werk zijn. De vakleraar van de school maakt deel uit van een 'beweegteam' waarin tevens vertegenwoordigers van de sport en het welzijnswerk zijn vertegenwoordigt.

In de workshop 'lokaal campagne voeren voor een actieve leefstijl' worden we ingeleid in de succes- en faalfactoren die een rol spelen bij het opzetten en uitvoeren van een campagne. Samen bewegen blijkt erg belangrijk.

ASSERTIEVE AFRONDING

Aan het slot van de dag memoreert Midas Dekkers dat wandelen met één stok niet meer kan. Dat was voor oude mensen die slecht ter been zijn. Wandelen met twee stokken daarentegen heeft een sportieve uitstraling. Toch heeft Midas liever niet dat sport in de bossen plaatsvindt, want dat verstoort zijn rust als natuurliefhebber.

Correspondentie: hilde.bax@kvlo.nl

E

LEUK IS LINK

Didactiek behandelt de relatie tussen het leren (van de leerlingen) en het onderwijzen (van de leraar) aan de hand van de wat-, hoe-, en waarom-vraag. In dit artikel worden de hoe-vraag, die verwijst naar de onderwijsleersituatie en de werkvorm en de waarom-vraag, die verwijst naar de doelstellingen en de legitimering, beantwoord aan de hand van hoe er in Groningen over wordt gedacht. Dit wordt gedaan met een lessenreeks basketbal als voorbeeld. **Door: Edwin Timmers**

In de ogen van leerlingen moet LO leuk zijn. Dat is het al omdat het vak 'anders' is. Variatie is troef. Een zes krijg je altijd. Huiswerk is niet aan de orde. Het biedt veel ontspanning. Met een vriendelijke en/of enthousiaste sportleraar voor de groep is het genieten. Zeker als die groep het ook leuk wil houden. Maar...zó willen velen van ons het vak niet beschreven zien. Beleven als start is prima. Dat is vast leuk. Maar verder is leren en leren leren op korte én lange termijn noodzakelijk. Daar staan we voor. Zo'n aanpak draagt bij aan meer zelfstandig en zelfgestuurd leren van leerlingen. Merken dat je vordering maakt, werkt motiverend. Ook ik behoor tot de velen die dat laatste vinden. In een serie 'impressies van de werkvloer' wil ik u mijn onderwijsleerwegen beschrijven. Hoe bevordert je actief leren door een meer activerende didactiek? Dat beschrijf ik op twee niveaus: 'wat doe ik in de les' (praktijkniveau) én 'waarom doe ik dat zo' (methode-niveau).

EEN LESSCHETS

Ik ga met een brugklas basketballen. Tien lessen en elke week één enkel lesuur. Ik wil de eerste les op de volgende manier aanpakken.

Beleven heeft voor mij prioriteit. We beginnen daarom met een eindspelvorm: drie tegen drie aanval-verdediging op één basket met een mini-basketbal. Ik speel mét paniekwissel: op fluitsignaal bal neerleggen, teams in het veld naar de kant en de volgende twee teams van de kant sprinten het veld in. Natuurlijk wel eerst recht van aanval halen bij de middenlijn. Met twee teams als voorbeeld leg ik de belangrijkste spelregels uit, zoals: scoren doe je door de

bal in de basket te gooien, je mag dribbelen en samenspelen, als je iemand aanraakt krijgt die een vrije bal aan de zijkant, bij balverlies de bal bij de middenlijn zien te krijgen voor je op de basket mag aanvallen, wanneer ik twee keer fluit: paniekwissel. Spelers zijn ook allemaal 'scheidsrechters'.

Ik weet zeker dat al snel het probleem van 'niet genoeg kunnen scoren' ontstaat. Na enkele 0-0 wisselingen geven ook leerlingen aan dat de lol van het spel toch 'scoren' is. Dat willen ze nu wel eens *leren*. We veranderen een spelregel: 'één aanvaller mag maximaal drie seconden in de bucket staan en mag als hij in die tijd wordt aangespeeld ongehinderd scoren; een keer mis betekent één herkansing; daarna krijgt de verdediger de bal naast en achter de basket'. Ik show een twee- en éénhandig setshot naar keuze. Al spelend leren ze hoe ze kunnen scoren. Het *eindspel* (3-3) wordt nu een *basisspel* (3-3 met ongehinderd scoren) waarin het probleem 'scoren' accent krijgt. Ik hoop dat de leerlingen op deze manier hun probleem steeds beter gaan oplossen.

WAAROM ZÓ?

In tien lessen wil ik ze een beetje beter leren basketballen én leren spelen. Doelspelen hebben veel overeenkomstige acties en van die transfermogelijkheden wil ik gebruik maken. Een voorbeeld is het afspelen naar twee kanten en (later ook) 'in de diepte'. Het zijn tactische principes die in vrijwel elk doel-spel voorkomen. De lessenomvang is afhankelijk van de groep. Ik hoop dat in dit aantal lessen 80% van de leerlingen leervordering constateert. In elke les of in twee lessen pendel ik onder andere tussen beleven-leren-leren leren. Pendelen is de aandacht verschuiven. Zowel van de leerling als van mij. Eerst gaat het om het spelletje, dan om de regels, vervolgens om het 'beter leren scoren' en 'sportief spelen (door je zelf aan spelregels te houden)'. Ik werk thematisch en met leerlijnen op het gebied van bewegings- en hier spelthema's (bijvoorbeeld: 'individueel scoren') en ensceneringsthema's (bijvoorbeeld: geven van aanwijzingen aan een medespeler). Per spelthema vraag ik mij af wat het 'probleem' van de spelers is en kies daar een spelvorm bij. Eindspelvormen (3-3 of 4-4 op één basket) en basisspelvormen (bucketbal of 4-2 + 2 op één basket) zijn mijn sturingsmiddelen bij het oplossen van spelproblemen.

PERSPECTIEF OP HET VERLOOP

In de brugklas en in die tien lessen zijn de eindspelvormen: 3-3 en 4-4 aanval-verdediging op één basket, waarbij het belang van de aanval overheerst. Na twee lessen probeer ik ze een positiespel te laten spelen: 1-2 aanval en man tegen man verdedigen ('zoek je dichtstbijzijnde tegenspeler op'). In de meeste lessen beginnen we met een eindspel. Maar af en toe ook met een basisspel. De meest voorkomende thema's bij basisspelvormen zijn: 'individueel scoren', 'samenspelend scoren', 'samenspelend passeren en scoren'.

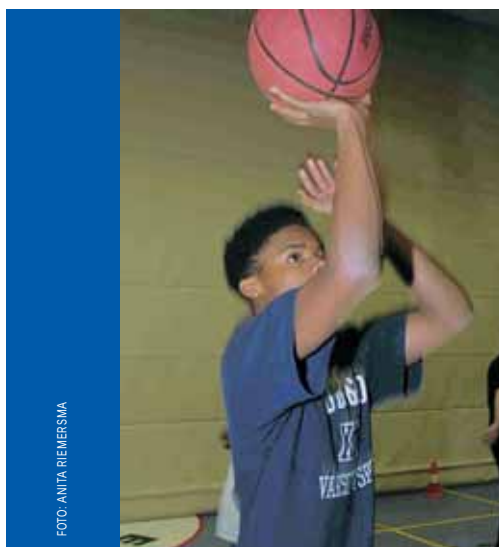
Hoewel ik dat verwacht hangt het steeds van het meest voorkomende probleem in het eindspel af wat dan vervolgens accent krijgt. Ik werk probleemgericht. 'Individueel scoren' is zo'n probleem. In de loop van de lessen toon ik ze, op welke manieren ze kunnen scoren: uit stand met één of twee handen, in sprong, in beweging met een lay-in (twee- of éénhandig) en lay-up (twee- of éénhandig). Ik geef ze steeds meerdere mogelijkheden aan en laat ze zelf uitzoeken welke manieren hen het beste ligt. Al vragend probeer ik dat de leerlingen bewust te maken. Mijn aanpak is hierbij probleemgestuurd:

- ik laat ze een spelprobleem ervaren
- ik laat ze dat probleem benoemen
- ik laat ze de oorzaak herkennen
- ik laat ze een mogelijke oplossing aangeven
- ik laat ze dat uitproberen en achteraf aangeven of die aanpak heeft geholpen.

LEREN?

In één les zal slechts een enkele leerling iets zichtbaar hebben geleerd. Dat leren gebeurt op drie manieren: motorisch, sociaal en cognitief. De eerste spelregels hebben ze voor een groot deel vast wel begrepen (cognitief leren). Ook het elkaar accepteren als meespelende scheidsrechter is nodig (sociaal leren). Wat betekent 'motorisch leren'?

- ze kunnen een één- of tweehandig setshot in het bucket-spel uitvoeren
- ze kunnen in een eindspelvorm 3-3 op het juiste moment met een setshot (en later een andere manier van doelen) scoren of

Concentratie

FOTO: ANITA RIEMERSMA

- ze kunnen een basketbalwedstrijdje op de volgende manier spelen: 'ze zijn in de meeste gevallen aanspeelbaar; ze kunnen de bal in de meeste gevallen geplaatst afspelen; ze proberen op het juiste moment te scoren; dribbelen en passen gebeurt afwisselend; ze blijven in het algemeen tussen bal/aanvaller en hun basket en proberen de bal te pakken te krijgen; ze proberen vaak een vrije plek in de buurt van de basket te vinden'

Bij c is sprake van 'volwaardig leren'. Het gaat hier om het toevoegen van meerdere vaardigheden in een relatief (de groep kan het nét spelen) complexe eindvorm (3-3 of 4-4 op één basket) met het streven om acties op het juiste moment te doen. Dat kan voor de ene leerling betekenen: 'ik kan scoren met een één- of tweehandig setshot', maar ik doe ook andere spelvaardigheden en probeer dat handiger te doen. Voor de ander betekent 'ik ben niet aan scoren toegekomen, want ik had een tegenspeler die dicht op mij speelde'. Het 'kunnen tonen op het juist moment' is hier essentieel.

Bij 'b' beperk je de aandacht tot één spelaspect. Er is grote kans dat weinig leerlingen hieraan toekomen. Daarmee is het leren nog niet mislukt. Het duurt namelijk even voordat 80% van uw leerlingen dat min of meer regelmatig – en op het juiste moment – laat zien. Bij 'a' is niet van een volledig leerproces sprake. Dat is pas het geval als het in het spel wordt toegepast. Van 'leren bewegen' is dus pas sprake als:

- bepaalde bedoelingen worden gerealiseerd: 'scoren'
- dat in een relatief complexe bewegingssituatie of eindvorm gebeurt: een eindspel 3-3
- het een min of meer duurzaam resultaat heeft: het herhaalt zich
- en nieuwe gedragspotenties ontstaan of zich wijzigen.

Het gaat om door de leerling gewild handelen. Een 'eindvorm' is hier de spelvorm die in een lessenreeks in een leerjaar speelbaar is. Voor een brugklas, het is al eerder gezegd, dus in 'eindspelvormen' als 3-3 en 4-4 (aanval-verdediging op één basket).

CONDITIES VOOR EEN 'KRACHTIGE' LEER- EN SPORTOMGEVING

'Motorisch beter leren' vereist een leer- en sportomgeving met de volgende condities:

- voldoende tijd krijgen om iets (beter) te leren dat wil zeggen 80% van de leerlingen uit een groep leren hun gedrag in een *eindvorm* te veranderen (hier dus tien lessen basketbal)
- in meerdere lessen moet beleven, leren en - later - leren leren voldoende kunnen plaatsvinden; leren leren is een vorm van metacognitief leren: een leren van bewegingsprincipes, hoe ik mezelf en anderen beter kan leren bewegen & sporten (regels, coachprincipes, opvattingen), hoe ik veilig en gezond leer bewegen & sporten (toepassen van (vuist- en spel)regels)
- het gaat om het leren van motorisch, sociaal en (meta-)cognitief leren in samenhang; leren bewegen én leren over bewegen (ook wel meervoudige deelnamebekwaamheid genoemd)

- het gaat om het leren oplossen van bewegings- en ensceneringsproblemen met behulp van meerdere vaardigheden: scoren kun je doen met één- of tweehandig set shot, maar ook met een lay-in en lay-up; in welke situatie is welke scoringswijze nu het slimst?
- het gaat om (beter) leren van relatief grote eenheden ook wel 'eindvormen van bewegingsactiviteiten' genoemd; het gaat om het spelen van een wedstrijdje, het als team je voorbereiden op een klassentoernooi, een klassentoernooi organiseren, ...
- met behulp van ensceneringsthema's en rollen wordt geleerd hoe je jezelf en anderen beter kunt leren bewegen.

PEDAGOGISCHE PERSPECTIEVEN

Achter concrete acties in lessen zitten 'opvattingen'. Dat kunnen zijn pedagogische, onderwijs- of bewegingsopvattingen. Een pedagogische opvatting is: leerlingen meervoudig deelnamebekwaam maken. Dat houdt in:

- leren basketballen (= sporten) én leren spelen én leren spelen van eindspelvormen: de sport moet naar de mogelijkheden van leerlingen worden vertaald!
- sociaal leren als strategisch/tactisch leren handelen, leiding geven/leiding accepteren (scheidsrechter/organisator en helper/coach), samenwerkend leren/van elkaar iets leren, omgaan met verschillen (in niveau, interesse en manieren van leren), sportief (leren) bewegen
- (meta-)cognitief leren.

Figuur 1: drie beelden van leren

(A) Bij 70% is leren:

- kennismaken met veel bewegingsactiviteiten
- in kortdurende ervaringen
- vooral gericht op het samen bewegen, plezier hebben in bewegen en beleving hebben.

(B) Bij 15% is leren:

- vooral motorisch leren of leren van bewegingsvaardigheden óf herkennen en oplossen van bewegingsproblemen
- die in een complexe context van een wedstrijd, een combinatie-oefening, een dans of een meerkamp worden toegepast, of...(meestal) binnen een eenvoudige context worden geoefend
- waarbij wordt gestreefd naar een leereffect op vaak alleen korte termijn.

(C) Bij 15% is leren:

- leren van motorische, sociale en cognitieve vaardigheden voor het oplossen van bewegings- en ensceneringsproblemen
- binnen leerlijnen met leereffecten op zowel korte als lange termijn
- het gaat om een beetje beter leren sporten én leren bewegen; transfer is belangrijk
- waarbij beleven, leren én leren (hoe te) leren in afwisseling plaatsvindt.

Maar natuurlijk niet alles in deze eerste basketballessenreeks. Cruciaal is of de aanpak van mij met die van mijn collega's overeenkomt. Basketbal ik tien lessen en mijn collega in de brugklas drie lessen, dan krijg ik problemen met leerlingen, want bij 'meester...' is het dan allemaal veel leuker.

OVER 'LEREN' WORDT VERSCHILLEND GEDACHT

In de afgelopen twee jaar hebben vierdejaars studenten onderzoek op hun stagescholen en bij hun coaches gedaan naar 'hoe wordt het bewegingsonderwijs gegeven?' én 'wat leren leerlingen?'¹ In het VO waren hierbij 87 coaches betrokken. Hiervan had 11% minder dan vijf jaar, 33% vijf tot tien jaar ervaring en 56% meer dan tien jaar onderwijservaring. In het algemeen dus een ervaren groep collega's en niet representatief voor de totale groep aan vakcollega's in het noorden. De collega's verschillen sterk in hun opvatting over 'leren'. Hierbij zijn drie beelden te onderscheiden (figuur 1). Die laatste opvatting over 'leren' wordt al jarenlang op de ALO-Groningen gepropageerd. Tussen opleiding en een deel van de praktijk zit dus een belangrijk verschil van inzicht. Omdat de groep coaches veel ervaring heeft, is het niet te verwachten dat de ontwikkeling van (A) naar (C) zal verlopen. Het blijft een expliciete keuze die ook niet verandert als in een ander type onderwijs wordt lesgegeven. Ik zou voor beeld (C) kiezen!

LEUK IS LINK!

Heeft een leerling les van *docent A* dan zal een les vooral als 'leuk' worden ervaren. Inspanningen zijn niet echt nodig. Bij *docent B* - in beperkte mate - en bij *docent C* - in grote mate op meerdere gebieden - worden wel de nodige leerinspanningen vereist.

Voor een docent heeft praktijkbeeld C de meeste uitdaging. Het kost veel inzet en een goede korte- én langetermijnplanning én dat samen met collega's. Maar het is toch enorm genieten als leerlingen gemotiveerd hun eigen bewegingszaakjes aan het regelen zijn? In het onderwijs gaat het erom zo breed, gevarieerd en diepgaand mogelijk te leren. Die condities zie je vooral bij *docent C*. Dat is mijn man/vrouw! Volgens mij is het 'leuke' van A, het leren zonder meerwaarde, bijzonder linke soep voor je voortbestaan.

¹ Het eindrapport van het EVALO-project, een product van het Kenniscentrum van het Instituut voor Sportstudies van de Hanzehogeschool Groningen is onderdeel van het Kwaliteitszorgonderzoek van het Mulier Instituut te Den Bosch. Het is vanaf eind oktober 2006 à €15,- (inclusief verzendkosten) bij ons Sportservicecentrum te koop. Adres: Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies, t.a.v. Sportservicecentrum, van Swietenlaan 1, 9728 NX te Groningen. Tel 050 5953702 of mail naar his.fg@org.hanze.nl onder vermelding van: 'EVALO-projectonderzoek 2006'

Correspondentie: e.i.timmers@pl.hanze.nl

R

NOTULEN WINTERVERGADERING KVLO D.D. 16 DECEMBER 2006

Aandacht

OPENING

Voorzitter Van Driel opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

MEDEDELINGEN

- Een speciaal welkom aan de ereleden Loopstra, Ten Hoopen, Kan, Van der Loo, Retera, Statema en Van der Gugten.
- Er is bericht van verhindering ontvangen van de afdelingen: Dordrecht, IJmond en Zeeland en van de ereleden Bos, Crum, Franssen, Nauta, Neutkens, Vlasblom en Vriends.
- Sinds de Voorjaarsvergadering d.d. 19 mei 2006 zijn de volgende leden overleden:
 - mw. C.I. Benschop-de Liefde uit Oud-Beijerland (afd. Rotterdam)
 - dhr. R. Goedee uit Sprang-Capelle (afd. West-Brabant)
 - mw. G. Hitipeuw uit Zutphen (afd. De IJsselstreek)

dhr. J.G. Hollander
uit Leiderdorp (afd. Leiden)

dhr. N. Jobing

uit Meppel (afd. Drenthe)

dhr. A.M. van Rijn

uit Driehuis (afd. IJmond)

mw. R. Roos

uit Midsland-Noord

(oud bestuurslid afd. Rotterdam)

mw. N. v. Vlissingen-Verhoeff

uit Arnhem (afd. Gelre)

De vergadering herdenkt hen met enkele ogenblikken stilte.

- Ledenaantallen op peildatum 16 december: Het totale aantal leden bedraagt 9195 (in 2005: 9139), waarvan 8464 gewone leden (in 2005: 8371) en 731 kandidaatleden (in 2005: 768). Per 1 januari 2007 worden 338 leden (in 2005: 390) afgevoerd die hun lidmaatschap hebben opgezegd. De ledenwinst in 2006 bedraagt per saldo op de peildatum van 16 december 108 leden.
- De Voorjaarsvergadering 2007 zal gehouden worden op 25 mei te Oosterhout in Gasterij De Seterse Hoeve. De afdeling West-Brabant heeft de organisatie op zich genomen.

Ge Doorenbosch van Thomas aan het woord

- 15 Vd Horst nodigt de afdelingen van harte uit voor de bijeenkomst op de donderdag voorafgaand aan de Voorjaarsvergadering. Een brief daarover is inmiddels aan de afdelingen verstuurd. Opgave hiervoor graag zo spoedig mogelijk.
- 20 • De volgende bestuursleden hebben na de Voorjaarsvergadering afscheid genomen van hun bestuur:
 afd. Zeeland: Wim Belzer
 afd. Haarlem: Arjen Gutker de Geus
 Afd. Delft: Coen Heysteeg
- 25 Het hoofdbestuur was aanwezig.
- De volgende medewerkers hebben afscheid genomen van het bureau van de KVLO: Henry Hennink (onderwijskundige zaken), Arjen Gutker de Geus (KVLO website). De volgende medewerkers zijn in dienst gekomen bij de KVLO:
- 30 Hilde Bax (beleidsondersteuning hoofdbestuur), Miriam Hoogendijk (onderwijskundige zaken); Grethil Post, Noud Bosboom, Don Koehorst, Gerné de Jonge, Walter Leurink, Margriet Vrijhoef (projectteam regionale positionering); Merijn Wilde (scorende spits Alliantie), Hjalmar Zoetewei (KVLO website).
- 35 • De volgende KVLO-leden hebben sinds de Voorjaarsvergadering de zilveren KVLO-speld ontvangen:
dhr. Wim Belzer	afd. Zeeland
dhr. Coen Heysteeg	afd. Delft
dhr. Arie Vermeulen	afd. Gelre
dhr. Ed van Wijk	afd. IJmond
mw. Hennie Kuiper	KVLO, 25-jarig jubileum
dhr. Cees Speets	65 jaar, na 40 jaar nog steeds actieve collega
dhr. J.W. Dompeling	50 jaar lid
mw. M.H.C. Leeuwis	50 jaar lid
mw. J. Nijdam	50 jaar lid
dhr. A. de Ruijter	50 jaar lid
- 50 • Van Bussel is 30 jaar bestuurslid bij de KVLO. Van Driel feliciteert haar met dit heugelijke feit en overhandigt bloemen. Ook de afdeling Amersfoort jubileert (65 jaar) en ontvangt felicitaties en bloemen.
- Mededelingen namens de Groepering Thomas van Aquino. Doorenbosch: ook namens de Groepering felicitaties voor Van Bussel, die haar bestuurswerk begonnen is bij Thomas. De 39e Oriëntatiedag was succesvol met circa 600 aanwezigen.

gen. Doorenbosch dankt het hoofdbestuur en het bureau voor de ondersteuning in het afgelopen jaar.

- Mededelingen namens de Stichting Documentatie Gymnastiek- en Turnhistorie.
 Retera: In 1991 namen de toenmalige voorzitter van de KNGB John Tielrooy en de voorzitter van de KVLO Peter Kramer het initiatief tot de oprichting van de Stichting Gymnastiek- en Turnhistorie en de oprichting van een informatie- en documentatiecentrum gevestigd in het KNGU-centrum te Beekbergen. Hoewel het accent ligt op de verenigingsgymnastiek en de historie van de bonden is het centrum buitengewoon goed gedocumenteerd omtrent de schoolgymnastiek. Het documentatiecentrum beschikt over een klein museum met o.a. oude materialen en toestellen en een uitgebreide collectie documenten vanaf 1773 tot heden. De geschiedenis van de KVLO is er te volgen vanaf 1924 tot 1996, waarna de collectie incompleet aanwezig is. De historie van de gymnastiekbonden is verzameld vanaf 1868. De Stichting is zeer geïnteresseerd in materiaal over gymnastiek en turnen uit vervlogen tijden, maar ook hedendaags materiaal heeft onze belangstelling. Mocht u dus een plek zoeken voor uw archieven en interessant materiaal dan houden wij ons aanbevolen. Wanneer u het documentatiecentrum en het museum wilt bezoeken, u bent daar op afspraak van harte welkom.
- De Stichting voor de Wetenschap van de Lichamelijke Opvoeding en de Sport (SWLOS) zal binnenkort worden opgeheven omdat op 5 oktober 2006 de Stichting Bevordering Sociaalwetenschappelijk Sportonderzoek is opgericht. Een zestal bijzonder hoogleraarschappen zijn hierin ondergebracht. Door deze bundeling van krachten kunnen de schaarse onderzoeksmogelijkheden op dit terrein beter en efficiënter benut worden en wordt versnippering tegengegaan. Namens de KVLO zit Van Driel als secretaris in het nieuwe bestuur. De KVLO behoudt haar eigen verantwoordelijkheid over het hoogleraarschap van Paul de Knop en Annelies Knoppers.
- Er zijn onder regie van de KVLO met twee breed samengestelde ontwikkelgroepen beroepscompetentieprofielen Motorische Remedial Teacher en Sport Klim Instructeur (SKI) - Onderwijs ontwikkeld. Deze aanvullende competentieprofielen worden toegevoegd aan het beroepscompetentieprofiel voor leraren lichamelijke opvoeding en zullen begin volgend jaar gepubliceerd worden. De beide ontwikkelgroepen blijven voortbestaan als Klimplatform Onderwijs en als MRT Platform.
- Studiedagen / scholingen / activiteiten 2006
 Op 18 januari vond de Studiedag BVE plaats op de CALO in Zwolle met 123 deelnemers.
 Op 25 januari was de Studiedag VO op de ALO Amsterdam met 175 deelnemers.
 Op 5 april was de Studiedag bewegingsonderwijs SO op de CALO te Zwolle, waaraan 145 personen deelnamen.
 Op 28 april vond de Landelijke Studiedag LO2 havo/vwo plaats in Almere met 85 deelnemers.
 Op 11 mei vond de Anders Actievendag plaats in Kamerik met 33 deelnemers.

Op 24 en 25 juni was de KVLO Golf Trophy.
Op 1 november was de Studiedag BO op de ALO Amsterdam waaraan 300 personen deelnamen.
Op 29 november vond de Studiedag Praktijkonderwijs plaats in IJsselstein met 85 deelnemers.
5 Voor de scholingen LO2 havo/vwo op het bureau van de KVLO, is veel animo.
Voor de EHBO cursussen, die door de KVLO worden gegeven, is veel belangstelling.
10 Het waren succesvolle en informatieve dagen.
• Op 20 april vond de verkiezing Sportiefste School van Nederland plaats waarbij de OSG Bijlmer als winnaar uit de bus kwam. Het Beatrixcollege Tilburg won de publieksprijs.
Op 3 juni mocht de winnaar, OSG Bijlmer, met een delegatie van 12 personen naar Australië om daar drie scholen te bezoeken.
15 • Op 2 juni vond de Mission Olympic plaats in het Olympisch Stadion in Amsterdam. Er deden 5000 leerlingen van 120 scholen aan mee. Er zijn op dit moment 62 scholen voor voortgezet onderwijs en 29 basisscholen gecertificeerd.
20 • Voor 2007 zijn de volgende data inmiddels bekend:
a) De Kadertweedaagse zal plaatsvinden op donderdag 15 en vrijdag 16 maart 2007.
Locatie: Kapellerput te Heeze (bij Eindhoven). Op het voorlopige programma staan: *Alliantie School en Sport samen sterker* (stand van zaken, kansen en bedreigingen), *KVLO-beleidsnotitie 2007-2011* (waar staan we en waar gaan we naar toe en welke keuzes), het *Project Regionalisatie* (stand van zaken, kansen en bedreigingen). Nadere informatie volgt zo spoedig mogelijk.
25 b) Landelijke Studiedagen:
1 februari 2007 Studiedag VO Groningen
4 april 2007 Studiedag SO Tilburg
26 april Studiedag BSM
35 16 mei 2007 Studiedag MRT Zwolle
c) Van 13 t/m 21 april is de Nationale Sportweek.
d) Op 26 en 27 mei zal de Nederlandse Gymnastrada, georganiseerd door de KNGU plaatsvinden in Eindhoven.
e) Op donderdag 24 mei is er een Voetbal dag te Zeist voor V(SO) cluster 3 in samenwerking met de KNVB.
40 f) Op vrijdag 8 juni vindt de Mission Olympic, The School Final plaats te Amsterdam.
g) In 2007 bestaat de KVLO 145 jaar. Dit willen we graag vieren met hoofdbestuur, stafleden, medewerkers, kaderleden en partners. De voorlopige datum is zaterdag 15 september.
45 • KVLO website.
Er zijn inmiddels 4902 leden die de digitale nieuwsbrief ontvangen.
50

NOTULEN VOORJAARSVERGADERING D.D. 19 MEI 2006

Blz 35, regel 35, Van Driel: Door tijdnood is het samenstellen van de klankbordgroep niet gelukt. De voortgang van het project is zo belangrijk dat de benoemingen inmiddels gerealiseerd zijn. Excuses voor deze procedure.
55

4 Voorstellen hoofdbestuur

a. Registratie

Het hoofdbestuur stelt voor het reglement KVLO-registratie vast te stellen. Van Driel en Evers lichten toe hoe dit reglement tot stand is gekomen.
5

Het Ministerie wenst dat de registratiereglementen van de diverse beroepsgroepen op elkaar worden afgestemd middels een format van landelijke criteria; daarvoor is meer dan € 600.000,- beschikbaar gesteld. De KVLO krijgt in de betreffende stuurgroep een belangrijke rol. Dit houdt tevens in dat ook ons reglement in de toekomst mogelijk aangepast moet worden aan de uniforme criteria. Het reglement zal dus regelmatig geëvalueerd worden.
10

Naar aanleiding van vragen komen de volgende zaken nog aan de orde:
15

- De registratie staat op de begroting voor € 12.000,- gebaseerd op de start van het initieel register. De kosten bestaan uit: stafmedewerker, administratie, portal website, kosten commissies. De eerste jaren worden gezien als investering; in de toekomst worden inkomsten uit cursussen verwacht. De kosten zijn gebaseerd op 5 à 10% van het ledenbestand dat zich registreert.
20

- De registratie beslaat een breed gebied van deskundigheidsbevordering waaronder bij voorbeeld ook collegiale consultatie. De commissie registratie zal bij de weging een belangrijke rol spelen.
25

Van Driel stelt voor te stemmen over de vaststelling van het reglement. Het ingezonden amendement van de afdeling Twente inzake het aantal scholingspunten speelt pas over twee jaar bij de instelling van het beroepsregister. Het reglement registratie zal - na evaluatie - wederom geagendeerd worden voor de wintervergadering 2007. Vellener van de afd. Twente is hiermee akkoord, met de aanbeveling het voortouw te houden ten opzichte van de andere beroepsgroepen en het komende jaar voorstellen te doen voor criteria voor beoordeling.
30

De vergadering stemt unaniem voor vaststelling van het reglement KVLO-registratie.

Instellen commissie registratie

De commissie registratie stelt een reglement van toetsing op, zal het scholingsaanbod gaan wegen en beslist over het
40

Gert-Jan de Wijn

45

50

55

registreren. Het hoofdbestuur benoemt deze commissie. De commissie kan worden geïnstalleerd en bestaat uit de volgende leden: Mike Schouten (voorzitter), Hilde Bax (secretaris), Henk van der Palen (na 01-08-07 Karen Wiersma), Berend Brouwer en Wilt Dijkstra. Van Driel dankt de commissieleden voor hun bereidheid dit werk te doen en wenst de commissie veel succes.

Instellen commissie van beroep

De Commissie van Beroep speelt een rol bij verschillen van mening omtrent registratie. De ALV wijst de volgende leden aan: Truus van der Gugten, Wim de Heer en Peter Snijders Blok. Samen met de uit het Dagelijks Bestuur aangedragen leden Harry Evers en Marianne van Bussel-Schippers kan het hoofdbestuur ook deze commissie instellen. Van Driel dankt ook deze commissieleden voor hun bereidheid zitting te nemen.

b Schoolsport

Het hoofdbestuur stelt voor het Beleidsplan *School en Sport 2006-2010* vast te stellen. Daarmee komt schoolsport uit de projectfase en behoort School en Sport tot een vast aandachtsgebied van de KVLO. Het eerste deel, *Schoolsporttoernooien*, is besproken op de kaderbijeenkomst. Het tweede deel, *Stimuleren samenwerking school en sport*, is nu toegevoegd. *Erken* licht toe dat dit plan het beleid is van de KVLO temidden van alle initiatieven die ook van overheidswege worden ondernomen. afd. Amersfoort: De afdeling is inhoudelijk met het voorstel akkoord. Wel kan de KVLO hiermee de indruk wekken dat sportactieve en gecertificeerde scholen beter zouden zijn. Dat geeft geen goed gevoel. Houd daar aandacht voor. *Erken* weerlegt dit beeld. Het gaat bij sportactieve en gecertificeerde scholen voornamelijk om het tonen van good practices zodat we van elkaar kunnen leren. Het is daarbij wel zo dat deze scholen op dit moment meer aandacht krijgen, maar alle scholen die het wensen kunnen rekenen op onze ondersteuning. *Van Driel* licht nog toe dat sommige scholen kiezen voor een specifiek profiel; dat kan sport zijn maar ook bijvoorbeeld cultuur. In dat geval kunnen onze leden zich niet als sportactieve school profileren. Bij scholen die voor een profiel sport kiezen, kweken we veel goodwill. Na stemming wordt het beleidsplan *School en Sport 2006-2010* unaniem aangenomen.

BEGROTING 2007

a De begroting 2007 ligt ter inzage bij de afdelingsbesturen. *Van Bussel*: De begroting is toegelicht in een interessante penningmeestersvergadering. De begroting wordt door de vergadering vastgesteld.

b Het hoofdbestuur stelt voor de huidige contributiebedragen te continueren.

Van Bussel: Wellicht zal volgend jaar de contributie gewijzigd moeten worden. Er bestaat onzekerheid over subsidies van de overheid omtrent schoolsport en deelname aan de Alliantie. Ook vergoedingen van het vakbondswerk zullen wijzigingen ondergaan. Dit kan grote consequenties voor de begroting hebben.

Marianne van Bussel antwoordt

VERKIEZING HOOFDBESTUUR

In 2006 treden statutair af en hebben zich herkiesbaar gesteld Gert van Driel, Pieter Matthijssse, Desiree Simons. Er zijn geen tegenkandidaten gesteld. Zij worden voor een nieuwe periode van drie jaar benoemd.

GO-ZAKEN

a In 2007 zullen de CAO's in alle sectoren vastgesteld worden.

De afgelopen jaren stonden in het teken van autonomie. Dit heeft geleid tot een managementstructuur binnen de scholen en grote reserves; veel geld wordt niet besteed. Onderwijs(personeel) dreigt de sluitpost te worden. Hieraan gaan nu voorzichtig meer regels gesteld worden zodat het beschikbare geld goed binnen het onderwijs besteed wordt, namelijk aan het personeel dat toch binnen het onderwijs verantwoordelijk is voor het primaire proces. De hoop is gevestigd op het nieuwe Kabinet. In de verkiezingstijd zijn veel verwachtingen geschept over het beschikbare geld voor onderwijs. Een groot probleem is het dreigende lerarentekort. Onze inzet voor de oplossing hiervan is o.a. een aantrekkelijk salaris, dus een generieke salarisverhoging. Er is nog steeds achterstand bij vergelijkbare beroepen in de markt. Daarnaast een verhoging van de eindejaarsuitkering, compensatie ziektekosten, verkorten carrièrelijnen, tegengaan downgrading en te hoge werkdruk. Van werkgeverskant zal modernisering gevraagd worden, men zal insteken op beloningsdifferentiatie in plaats van generieke verhoging en bij upgrading van leraren het aantal instructeurs willen laten toenemen. Bij het wegwerken van het lerarentekort dreigt de arbeidsduur omhoog te gaan, het aantal werkweken te vermeerderen en de lessentaak op schoolniveau ingevuld te worden.

Evers vraagt de mening van de leden over deze zaken ten behoeve van de komende onderhandelingen. Te zijner tijd zullen weer regionale bijeenkomsten georganiseerd worden om hierover in gesprek te komen met de achterban. *Veenstra* licht toe dat de 1040 begeleide onderwijsuren voor de leerlingen niet direct een verband hebben met de lestaak van de docenten. Meer lessen kunnen ook worden gegeven door het aanstellen van extra docenten. Ook is er binnen het taakbeleid op de scholen vaak sprake van het dubbel boeken van bijvoorbeeld vergaderingen en uitgeval-

len lessen. Door hier strakker mee om te gaan kunnen meer lessen gerealiseerd worden zonder dat het taakbeleid gewijzigd hoeft te worden.

De volgende zaken komen na vragen aan de orde.

- 5 • In de praktijk blijkt dat LC- en LD-schalen worden toegekend aan leraren die boven hun vak uitstijgen, door bijv. hun inzet in vakontwikkeling. De mogelijkheid voor een docent om op basis van het lesgeven in een hogere functie geplaatst te worden lijkt verdwenen. Daarmee is dus sprake
- 10 van een downgrading van het beroep, de ervaring in het mbo is dat downgrading tot uitholling leidt.
- Er kan een link ontstaan tussen registratie en beloning. Je kunt je meerwaarde aantonen door registratie.
- Er is nog niet veel praktijkervaring met implementatie van beloningsdifferentiatie. Evers stelt dat extra geld voor
- 15 onderwijs ten goede moet komen aan onderwijsgeveenden. Maar wat zijn de randvoorwaarden bij competentiebeloning? Ten aanzien van een generieke loonsverhoging is de insteek: laat de verhoging meer zijn dan marktconform.
- 20 Echter de overheid is bang dat een generieke loonsverhoging vanuit extra ter beschikking gestelde middelen invloed heeft op de rest van de arbeidsmarkt.
- Afd. Drenthe wil strijdbaar zijn ten behoeve van salarisontwikkeling. Daarbij is behoefte aan meer inhoudelijke discussie over salarisverhoging en/of een verhoging van het
- 25 functieniveau. Veenstra meldt dat de SBO een onderzoek gaat doen hoe het systeem van beloningssystematiek in te richten. Ook wordt onderzocht hoe de rollen van de docent vertaald kunnen worden in het functiewaarderingssysteem.
- 30 • Naast de beloningssystematiek zullen we ons moeten uitspreken over eventuele vermeerdering van de jaartaak, het al of niet inleveren van vakantie of het flexibel omgaan met vakantieperiodes. Vanuit de vergadering wordt duidelijk dat erg aan de vakantieperiodes gehecht wordt, maar dat flexi-
- 35 bele vormen bespreekbaar zijn.

De vergadering wordt geschorst voor de lunch.

- 40 Inmiddels is Wim de Heer (erelid) gearriveerd en wordt welkom geheten door Van Driel.

Hilde Bax over het register

VERVOLG GO-ZAKEN

- b Convenant professionalisering en begeleiding onderwijs-
personeel in PO en VO
Evers licht dit convenant toe. Dit is een positieve ontwikke-
ling. Er zijn harde afspraken gemaakt dat de extra middelen
ook worden ingezet voor het beoogde doel. We zullen dit
duidelijk naar de leden communiceren en gesprekken in de
regio's organiseren.

RONDVRAAG

Afdelingen, schriftelijk

De Noorder: Het punt voor de rondvraag inzake de commissie registratie is inmiddels behandeld. De vragen over het protocol bewegingsonderwijs komen onder punt 9 aan de orde.

Afdelingen mondeling

- AGOV: Verzoekt om op de kaderbijeenkomst de stemlijsten aan de orde te stellen. Dit wordt toegezegd.
- AGOV: Verzoekt om notulen van kaderbijeenkomsten te maken. Ook dit wordt toegezegd.
- *Afd. Gelre:* De WMS komt eraan; in december 2007 voor het mbo. Is daar al iets over bekend? Er zijn forse verschillen met het VO. In het mbo-veld komt een splitsing tussen personeel en 'deelnemers'. Voor het personeel geldt de WOR; voor deelnemers geldt een aparte wettelijke regeling. De WOR heeft minder invloed op onderwijsorganisatie en inhoud maar wel op rechtspositie en arbeidsvoorwaarden. Het tijdspad is nog niet zeker.

Individueel mondeling

- *Van de Langenberg:* vorig jaar is geïnformeerd naar de schoolwerkplanontwikkeling in het SO. De oproep van mw Sanders heeft geresulteerd in 20 reacties. Dit is verheugend. Fijn dat hieraan gewerkt wordt.
- *Koekoek:* Helaas is de Voorjaarsvergadering dit jaar gepland op de vrijdag voor het Pinksterweekend. Van Driel: in de maand mei was geen andere vrijdag meer mogelijk om de vergadering te organiseren.
- *Koekoek:* 1040 uur begeleide lestijd. Het standpunt van de KVLO op de website over de 1040 uur begeleide lestijd is erg summier en kort door de bocht. Graag heroverweging van de tekst. Evers: Onderwijstijd realiseren heeft alles te maken met de hoeveelheid personeel. Zittende personeelsleden mogen niet zwaarder belast worden. De oplossing is het verleggen van prioriteiten binnen de school en investeren in meer personeel. Van Driel zegt toe de tekst op de website kritisch te bezien.
- *Doorenbosch:* in een dagblad was te lezen dat door het dreigend lerarentekort en problematiek rond accommodaties de Alliantie haar doelstellingen niet haalt.
- *Don:* vraag aandacht voor boek *Kids in balans*, bedoeld voor ouders van basisschoolleerlingen, gepromoot vanuit de voedingsindustrie. Kan bij hem opgevraagd worden. Van Driel: er is veel van dit soort 'projectliteratuur' op de markt, zonder afstemming met de beroepsgroep.

Mieke Brakenhoff, afdeling Haarlem

15 ACTUELE ZAKEN

a Voortgang Alliantie

Van Driel licht toe. De doelstelling is een uur bewegen per dag op school. De KVLO is betrokken bij de volgende projecten:

- 20 • Scorende spitsen: Aernout Dorpmans en Merijn Wilde gaan scholen, besturen en gemeenten benaderen met het advies de doelstelling te behalen. In elke regio is een scorende spits werkzaam (vanuit ALO of KVLO). We willen vooral clusters van scholen benaderen zoals nu in het PO in
- 25 Amsterdam gebeurt.
- Sportplaza's: zijn op zes plaatsen gerealiseerd; geen hoge opkomst, wel goede manifestaties.
- Koppeling regionale positionering en Alliantie.
- Certificering en verkiezing sportiefste scholen gaan door.
- 30 Graag scholen hiertoe stimuleren.
- We investeren veel in de Alliantie. De vraag is hoe het nieuwe Kabinet gaat reageren op de voorstellen. Er zijn drie speerpunten:
- € 20 mln toevoegen aan bekostiging scholen als doeluitkering. In het PO 0,3 formatieplaats, in het VO 1 fte, voor het
- 35 mbo gemiddeld 6 fte per instelling. Doel: stimulering school en sport in het naschoolse deel. Is binnen de school alleen te realiseren met structurele vergoeding.
- Uit onderzoek blijkt dat er onvoldoende en gekwalificeerde sportaccommodaties zijn. De Alliantie vraagt € 100 mln
- 40 voor het accommodatieprobleem. Hier ligt een knelpunt om de doelstelling te halen.
- Vernieuwing sportaanbod. Er zijn andere organisatievormen en vormen van beweging nodig. Ook hiervoor is budget
- 45 uitgetrokken.
- In de overlegcircuits is het enthousiasme groter geworden. Succes hangt af van de bereidheid van het nieuwe Kabinet om middelen in te zetten.
- Boetes* licht het aparte programma voor het mbo toe.
- 50 Bewegen moet weer worden opgenomen in de mbo-onderwijsprogramma's. In oktober is een nieuw brondocument aangenomen met daarin het onderdeel vitaal burgerschap. Scholen moeten in dit kader bewegen weer een plek geven. Om dit te bereiken worden scholen rechtstreeks benaderd
- 55 door ca 60. prominente Nederlanders vanuit het bedrijfsleven, de sport, de media en het maatschappelijk leven. In

een bijeenkomst met het mbo is een convenant getekend met collegevoorzitters zodat bewegen in het mbo weer een plaats krijgt. Tien scholen hebben een premie gekregen om hiervoor een projectplan te ontwikkelen. Er zijn 16 aanvragen voor.

Het wordt steeds meer duidelijk dat de spil van alle plannen op de scholen zit, bij de leraar LO. We moeten onze kansen grijpen.

De Wijn wijst erop dat collega's vaak al met één been in de school en één been in de sportvereniging staan. Maar men wil voor zijn rechtspositie niet afhankelijk zijn van het bestuur van een sportvereniging.

Van Driel: Daarom willen we inzetten op een duale taakstelling met goede rechtszekerheid. Er is nu een groot maatschappelijk bewustzijn dat er voldoende bewogen moet worden.

Van der Loo complimenteert *Boetes* met alles wat bereikt is in het mbo en de vergadering sluit zich - onder applaus - hier van harte bij aan.

b Protocol bewegingsonderwijs primair onderwijs

Zandstra licht toe. OCW heeft besturenorganisaties (VOS/ABB, KMBO, PCBO) verzocht om in samenwerking met de KVLO een protocol te ontwikkelen voor veilig en kwalitatief goed bewegingsonderwijs. Vanaf mei 2006 zijn ook de opleidingen (ALO, Pabo en MBO-SB) erbij betrokken. Ook de wijze waarop diverse professionals ingezet kunnen worden, waaronder de Lobosser zal worden beschreven. Er zijn 12 criteria ontwikkeld. Inmiddels is het voor iedereen helder dat LO een onderwijsvak is en dat alleen leraren op niveau 5 hiervoor bevoegd zijn. Ook duidelijk is dat de Lobosser een ondersteuner is en in die functie deel kan uitmaken van het team en ook leestaken kan hebben. De KVLO is van mening dat dit niet feitelijk zelfstandig kan gebeuren. Discussiepunt is en uitgewerkt moet worden hoe verantwoordelijkheden te dragen zijn en taakverdelingen uit te voeren zijn. Het protocol wordt een digitaal document met links naar achterliggende informatie. De intentie is het protocol voor de zomer af te ronden.

Afd. Noord-Holland: In Noord-Holland speelt, zeker in de kleine dorpen, dat steeds minder vakleerkrachten in het PO werkzaam zijn en bevoegde groepsleraren bang zijn om LO te geven. Met als gevolg dat er vaak alleen maar wordt gespeeld in de LO-les. In zo'n situatie zijn Lobossers in te zetten. De postinitiële cursus Pabo wordt erg zwaar gevonden.

Evers merkt op dat er in het PO geld beschikbaar is voor vakonderwijs, maar onderkent dat de organisatie soms lastig is voor een school.

SLUITING

Van Driel sluit om 15.00 uur de vergadering en wenst ieder fijne feestdagen en een goed 2007.

Foto's: Jilles Veenstra

E

LANDELIJKE STUDIEDAG SPECIAAL ONDERWIJS

Op woensdag 4 april 2007 vindt er op Fontys Sporthogeschool te Tilburg de landelijke studiedag Speciaal Onderwijs plaats. De opleidingsvariant Speciaal Bewegingsonderwijs van Fontys Sporthogeschool organiseert deze studiedag in samenwerking met de KVLO. Het thema van deze dag zal zijn 'het gaat anders'. Tijdens de inleiding willen we op een actieve manier stilstaan bij de zorgplicht en andere veranderingen die de komende jaren hun intrede doen binnen het speciaal onderwijs. **Door: Jennie Pouwels en Yvonne Sanders**

Het speciaal onderwijs is continu in beweging. De zorgplicht, de verlengde schooldag en de alliantie school & sport zijn voorbeelden van veranderingen die komende jaren binnen het onderwijs zullen plaatsvinden. Ook de instroom van leerlingen is aan het veranderen. De verzwarende en verdichting doet zijn intrede. We komen steeds meer in aanraking met leerlingen die een uiterst complexe hulpvraag hebben, wat consequenties heeft voor het pedagogisch en didactisch/methodisch handelen. Binnen het speciaal onderwijs hebben we extra competenties nodig om goed te kunnen blijven functioneren.

Ook moeten we de invloed van de veranderende maatschappij niet onderschatten. Helaas is overgewicht bij kinderen een bekend fenomeen geworden. We zien in de media dat elk kind minimaal een half uur per dag moet gaan bewegen....

Wat heeft dit alles nu voor gevolgen voor de lessen bewegingsonderwijs en buitenschoolse activiteiten? Het gaat dus anders!

PROGRAMMA

08.45 – 09.30 uur	Ontvangst
09.30 – 10.30 uur	Inleiding
10.45 – 12.15 uur	Eerste workshopronde
12.15 – 13.15 uur	Lunch
13.15 – 14.30 uur	Tweede workshopronde
14.30 – 15.00 uur	Koffie en thee
15.00 – 16.15 uur	Derde workshopronde
16.15 – 17.00 uur	Borrel
17.00 – 18.15 uur	Diner (Tapasbuffet)

Waar?

Fontys Sporthogeschool
Goirleseweg 46
5026 PC Tilburg

Interactieve inleiding aan de hand van het bekende 'ren je rot' spel. Een aantal actuele onderwerpen wordt aan de hand van stellingen met de deelnemers besproken. Dhr. Roel Bakker, directeur Fontys Sporthogeschool, zal als gespreksleider optreden.

In deze sportieve ambiance zullen Wim Peeks, bestuurder landelijke vereniging scholen en regionale expertise centra cluster 3, college van bestuur OZG, Jules van der Horst, directeur Openluchtschool Breda en Jos Kusters, directeur Alliantie School & Sport ons keuzes laten maken.

THEORIEWORKSHOPS

1 Alliantie School & Sport in de praktijk

De Alliantie School & Sport samen sterker is een samenwerkingsverband tussen de ministeries van OCW en VWS en de overkoepelende sportorganisatie NOC*NSF. De ambitie van de drie partijen luidt: een leven lang bewegen en sporten voor alle jongeren. Dus ook voor de jongeren met een beperking. Het doel van de Alliantie is tweeledig:

- in 2010 kan elke leerling op 90% van alle scholen dagelijks sporten binnen en/of buiten schooluren
- het voorbereiden van een plan voor het nieuwe Kabinet 2007, waarin de samenwerking tussen scholen en sportorganisaties wordt verankerd.

Op welke manier dit vorm kan krijgen binnen uw school zal centraal staan in deze workshop.

Door Nog niet bekend

2 Zorgplicht

Stichting Gewoon Anders in Almere streeft er naar gehandi-

capte leerlingen zoveel mogelijk een plek te bieden in het reguliere primair en voortgezet onderwijs. De achterliggende gedachte is dat het gehandicapte kind net als zijn leeftijdsgenoten recht heeft op een zo 'gewoon mogelijke' schooltijd. Gewoon Anders richt zich op kinderen die normaal zijn aangewezen op scholen voor speciaal onderwijs buiten Almere. Hierbij kunt u denken aan kinderen die op wat voor manier dan ook gehinderd zijn om op reguliere wijze deel te nemen. Het verhaal wordt ondersteund met voorbeelden uit de praktijk.

Door Johan Kluin

3 Registratie ook voor SO

De Wet BIO (beroepen in het onderwijs) is per 1 augustus 2006 in werking getreden. In deze wet staan de bekwaamheidseisen voor leraren en ondersteunend personeel in het primair, voortgezet (speciaal) onderwijs, het beroepsonderwijs en de volwasseneducatie. Vanaf deze datum geldt ook het Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel dat berust op de Wet BIO en zijn scholen verplicht om van alle leraren een bekwaamheidsdossier te onderhouden. Over hoe dat kan gaan en wat de inhoud kan zijn wordt u geïnformeerd.

Door u in het, op de wintervergadering aangenomen, register van de KVLO in te schrijven, waarborgt u uw bekwaamheid. Wat zijn de kansen voor het individu en de beroepsgroep?

Door Hilde Bax

4 Overgewicht & gewrichtsklachten

Binnen het reguliere onderwijs, maar ook binnen het speciaal onderwijs zijn er steeds meer kinderen met overgewicht. Voor veel kinderen is afvallen een groot probleem. De omgeving van deze kinderen vindt het niet zo'n probleem en op eigen kracht afvallen is erg moeilijk. Doordat het lijf in de weg zit is een gymles niet altijd leuk. Tijdens deze workshop worden de achtergronden van overgewicht en de daarbij behorende gewrichtsklachten op een praktische manier uiteen gezet.

Door u aan den lijve te laten ervaren wat het is om altijd ballast mee te moeten dragen, hopen we dat u technisch beter en meer invoelend om weet te gaan met de steeds groter wordende groep van kinderen met ernstig overgewicht.

Door Nog niet bekend

5 Mediation in het onderwijs

Mediation is een vorm van conflicthantering, waarbij een onafhankelijke neutrale derde, de mediator, partijen begeleidt om vanuit hun werkelijke belangen tot een gezamenlijk gedragen en een voor ieder van hen optimale oplossing van hun conflict te komen. Peermediation is een vorm waarbij leerlingbemiddelaars als neutrale derden het gesprek begeleiden tussen leerlingen die met elkaar een conflict hebben en dit uit willen praten. In deze workshop komt het volgende aan bod: Wat is mediation? Hoe werkt mediation in de praktijk? Het verloop van het mediationproces. Een vertaalslag naar de onderwijspraktijk.

Door Alle van Steenis

6 Fijne motoriek

Veel leerlingen binnen het speciaal onderwijs hebben problemen met de fijne motoriek of het schrijven. Ook bij jullie in de klas zullen deze kinderen zitten. Tijdens deze workshop zal de nadruk komen te liggen op de extra mogelijkheden die je hebt om hulp aan deze leerlingen te kunnen bieden.

Eerst zal er een korte inleiding gegeven worden over de fijne motoriek en de problemen die er kunnen ontstaan op dit gebied, dit zal ondersteund worden met een aantal voorbeelden uit de praktijk (dvd). Daarna zullen we materialen gaan uitproberen en samen ideeën op gaan doen.

Door Marie Thérèse Pelgrim

7 Vakwerkplanontwikkeling in het ZMLK

Een vakwerkplan kan een goede basis zijn voor een gestructureerde en verantwoorde manier van werken. In deze workshop worden de stappen van het proces van het schrijven van een vakwerkplan doorgenomen. Welke keuzemomenten zijn er, welke vragen kom je tegen en hoe ga je hiermee aan de slag. Het kader hiervan wordt geschetst door iemand van de Stichting Leerplan Ontwikkeling en met een collega uit de praktijk van het speciaal onderwijs wordt een directe koppeling naar de dagelijkse praktijk gemaakt.

Door Nog niet bekend

PRAKTIJKWORKSHOPS

8 Ben jij te vertrouwen? (sociale vaardigheid in de gymles)

Tijdens deze workshop wordt er aan de hand van praktische opdrachten invulling gegeven aan het thema sociale vaardigheden in de gymles met het daar aanwezige materiaal.

Samenwerkingsvormen (afhankelijk kunnen en durven zijn van een ander) waarbij vertrouwen in een ander een belangrijke rol speelt, zal een centrale plaats innemen. De vormen die aan bod komen zullen uiteenlopend van karakter zijn. Van zeer rustig tot uitdagend en ook vormen waarbij je jouw agressie kwijt kan. Ben je dan nog te vertrouwen door de ander, wanneer je een zekere mate van agressie aan de dag legt?

Door Paul vd Rijt

9 Zelfverdediging in het SO

In de workshop komt aan de orde hoe mensen met een beperking zich kunnen verdedigen, zelfs wanneer ze in een rolstoel zitten. Tevens worden technieken, waarin een klein stokje een rol speelt, behandeld waarbij dit attriboot een ondersteunende functie kan vervullen.

Na een algemene en specifieke inleiding in de rolstoel, houden we ons bezig met gestileerde oefeningen met het stokje zonder rolstoel. Daarna behandelen we enkele principes van zelfverdediging en vervolgens komen zelfverdedigingstechnieken aan de orde zittend in de rolstoel gecombineerd met de oefeningen die we getraind hebben met het stokje.

Door Jan Schijvenaars

10 Bewegen op en met muziek

De bewegingsdrang van kinderen is groot bij het horen van muziek, en juist muziek nodigt uit tot spontaan en ongeremd

bewegen. Dat is een feit! Maar toch wordt niet in iedere gymzaal gretig gebruikt gemaakt van dit gegeven. 'Maar wat kan ik dan doen? Welke muziek gebruik ik?' zijn bekende vragen.

In deze praktijkgerichte workshop zal een diversiteit aan mogelijkheden aangeboden worden voor het gebruik van muziek (en dans) in je eigen lessen.

Door Astrid van Loon

11 Bewegen voor iedereen?!

In het speciaal onderwijs zien we een verzwaring van de problematieken, hebben we te maken met wet- en regelgeving omtrent veiligheid en weten we dat de kinderen waarmee wij werken ook in juridisch opzicht een speciale positie innemen. Daarnaast zien we dat kinderen steeds meer deel willen nemen aan de bewegingsmogelijkheden die de moderne samenleving te bieden heeft. Echter sta je als vakdocent dan vaak voor een dilemma, de veiligheid van het kind of het plezier en de bewegingservaring. Door middel van moderne beveiligingstechnieken willen we tijdens deze workshop een oplossing zoeken voor deze dilemma's.

Door Marc Rompa

12 Zwembad, van spelen naar zwemmen

Nederland is een waterland. Toch is het niet voor iedereen mogelijk de kinderen op hun eigen ontwikkelingsniveau zwemles aan te bieden. Zwemles aanbieden gaat nog wel lukken maar om dit op een kindgerichte, vriendelijke en speelse manier te doen vraagt veel van de pedagogische en didactische kwaliteiten van de lesgever. In deze workshop willen we u handreikingen aanbieden, voorbeelden laten zien en zelf laten ervaren wat het is om op een kindgerichte manier zwemles te krijgen en te geven.

Door Roald v.d. Vliet

13 Aangepast badminton, leuk om te zien maar ook om te ervaren!

Het meesporten van een sporter met een beperking is een geweldige uitdaging voor een docent. Je wordt als docent, door de niet alledaagse mogelijkheden van de sporter, gedwongen om lessen nog creatiever samen te stellen. Badminton kan door sporters met een beperking op verschillende manieren beoefend worden. Spelers kiezen zelf voor de vorm die ze willen beoefenen. Er zijn verschillende vormen die worden behandeld. Tijdens deze workshop kunnen de deelnemers onder andere meer te weten komen over de regels van aangepast badminton, tips voor het lesgeven, het grote succes dat behaald wordt door spelers (wordt verteld door de spelers zelf!).

Door Marloes Faessen

14 MRT in de praktijk

Workshop waarin getoond wordt op welke manier MRT in de praktijk werkt.

Welke plaats heeft MRT binnen de school?

Hoe wordt MRT geïntegreerd binnen de klas?

In deze workshop kunt u kennismaken met vormen van groepsgerichte MRT, MRT, sensomotorische training en ruimtelijke oriëntatie ten behoeve van het schrijfonderwijs. Daarnaast kunt u kennis maken met verschillende materialen die in de praktijk gebruikt worden.

Door Matti Lemmens

15 Spelen met autisme

Wat doe je met een kind met ASS (Autistisch Spectrum Stoornis) in de gymzaal? Elk kind met ASS is anders! Een passend antwoord is dan ook niet te geven. Daarom ook 'spelen met autisme'.

In deze workshop zal een aantal lesvoorbeelden en lesideeën aan de orde komen, dat op PI School Hondsborg toegepast wordt in klassen met één of meerdere kinderen met ASS. Een aantal gegevens is namelijk WEL voor alle kinderen met ASS te gebruiken. Wat te denken van structuur, die niet altijd even makkelijk te geven is in een gymzaal. Er zal tevens ruimte gemaakt worden voor vragen: waar lopen jullie tegen aan? Met zijn allen gaan we bekijken of we daar de oplossing voor kunnen vinden!

Door Aukje Sweegers

16 Training Agressie Interventie

De workshop TAI, training agressie interventie geeft vooral praktische handreikingen voor docenten die binnen hun werk te maken hebben met agressie, in welke vorm dan ook. Besproken wordt een theoretisch kader waarin houding, attitude en talige ondersteuning belangrijke aspecten zijn van de interventies. Verder wordt in de praktijk ingegaan op preventieve werking van fysieke trainingsmomenten. En er wordt een duidelijk aanbod gedaan van opbreng- en afvoertechnieken. Allen toegespitst op de situatie en aangepast aan de problematiek van de agressiviteit.

Voor deze workshop heeft u makkelijk zittende (sport) kleding nodig welke tevens stevig genoeg is om aan vastgepakt te kunnen worden.

Door Kees Vrieswijk

INSCHRIJVEN

Nieuw is dat u zich digitaal kunt inschrijven via de site van de KVLO. Hieronder vindt u de link.

<http://213.133.48.207/sf.mcgi?371>

De uiterste inschrijfdatum is 4 maart 2007, voor verdere informatie kunt u terecht bij, Astrid van der linden.

'VAS tel.: 030 693 7677'

KVLO WEBSITE 2007: “COMMUNICEREN MAAR!”

Begin februari gaat de nieuwe KVLO-site het wereldwijde web op. Een compleet nieuwe site is noodzakelijk omdat de oude ‘webplaats’ uit zijn jasje gegroeid was en daardoor niet meer beheer(s)baar.

Het nu gebruikte (Content Management) systeem kan kortweg omschreven worden met *geautomatiseerd* en *database-gestuurd*. Bovendien geeft dit systeem de mogelijkheid met zogenaamde ‘contentbeheerders’ te werken die een deel van de site gaan bijhouden. Hierdoor wordt kleinschaligheid en overzichtelijkheid gecreëerd en moet de controle weer volledig terug zijn.

Nu meer over de (surf)praktijk van de site. De homepage van www.kvlo.nl bestaat onder andere uit een navigatiedeel, een tekstdeel, een zoekvenster, een inlogvenster (voor *MijnKVLO*) en opsommingen van het *laatste nieuws en evenementen*!

Voor al de navigatie is veel aandacht besteed. Naast het KVLO-logo is het zogenaamde *servicemenu* geplaatst.

Hier krijgt u alle mogelijkheden in contact te komen met de (bureau-)medewerkers van de KVLO via een digitaal contact-

formulier, maar ook alle telefoonnummers, email-adressen, contributie- en route-informatie staan er op een rijtje.

De service houdt echter niet op. Onder het *servicemenu* staan acht tabbladen die min of meer de structuur van de vereniging weergeven:

De acht delen waarin de site hierna ‘uiteenvalt’ hebben ieder hun eigen (uitklap)menu's vanuit een uiteraard groene bovenbalk.

Nu al de weg kwijt? In de kop van de pagina staat in welk deel u bent en een klik hierop (of op het KVLO-logo) brengt u altijd weer naar de homepage! Bovendien staat uw surfgeschiedenis ook nog eens vermeld onder de navigatiebalk!

Genoeg beschrijvingen! Een website moet ervaren en ontdekt worden en daar past geen instructieboekje bij. Wel is er nog een belofte in te lossen! Dit stukje heet niet voor niets: “communiceren maar!”

De bestuursleden en medewerkers van de KVLO zijn het belang van *communicatie* en de rol van het internet daarin steeds meer gaan onderkennen. Het is voor een vakvereniging van levensbelang te weten wat er onder de leden speelt en het is heel belangrijk daar efficiënt en snel mee in contact te kunnen treden. In het verleden heeft vooral de afdelingsstructuur daar een belangrijke rol in gespeeld (en speelt die rol nog steeds) maar de technische vooruitgang heeft nieuwe mogelijkheden geopend! De website en digitale nieuwsbrief zijn de instrumenten hiervan en het toverwoord is *interactiviteit*.

De communicatie-mogelijkheden van de nieuwe website zijn de volgende:

- Digitale email-formulieren gaan rechtstreeks naar 'ingewijden' op het bureau die hierop via email of per telefoon kunnen reageren.
- Aan iedere pagina kan een *reageerfunctie* gehangen worden waar (ingelogde) leden hun meningen en vragen kwijt kunnen.
- Er is een laagdrempelig *ledenforum*. Inloggen op *MijnKVLO* is voldoende om er gebruik van te kunnen maken.

- Snel meningen peilen kan via de poll-module (binnenkort op de homepage) en een oproep hiervoor is via het *vakblad* maar ook via de *digitale nieuwsbrief* mogelijk.
- Dagelijks op de hoogte blijven van de laatste toevoegingen op de site kan ook via een zogenaamde *RSS-feed*. Een speciaal internetadres (dat bij de site hoort) zorgt ervoor dat er (automatisch) een digitaal berichtje naar *webbrowser* of *nieuwslees-programma* (newsreader) gaat. In één oogopslag wordt dan door de gebruiker opgemerkt dat er activiteiten op de website hebben plaatsgevonden! Met één muisklik kan dan bijvoorbeeld dit beeld verschijnen:

Natuurlijk zijn er ook nog andere technische mogelijkheden. Hieronder de belangrijkste drie:

- 1 Een overzicht van de complete site kunt u via de *sitemap* krijgen. Deze is aanklikbaar en kan daardoor een directe rol spelen in de navigatie! Bovendien krijgen ingelogde bezoekers ook de *alleen-voor-leden pagina's* te zien!
- 2 Zoals al eerder gemeld is er ook weer een *MijnKVLO*. Inloggen gaat als vanouds met het lidnummer en de postcode is vervangen door het standaard wachtwoord 'kvlo'. Het wachtwoord is te veranderen (en we raden u ook aan dat te doen) en het lidnummer is te vinden op de plastic inpakfolie van dit blad!
- 3 Er is een krachtige *snelzoekfunctie* vanaf de homepage met de mogelijkheid tot *uitgebreid zoeken*.

Tot zover deze uiteenzetting en opsommingen van de nieuwe digitale mogelijkheden van de KVLO waarmee we gegarandeerd tot eind 2007 up-to-date zijn. Natuurlijk staat ook nog het een en ander in de wacht. Een website is namelijk nooit af voor een dynamische organisatie. Het mooie van dit Content Management Systeem is echter dat het *modulair* is opgebouwd. Functioneel uitbreidbaar dus.

Zodra nuttige voorzieningen zich aandienen en een plaats krijgen op de KVLO-site, komt er zeker een vervolg op *KVLO website 2007* ...

hjalmar.zoetewei@kvlo.nl
http://www.kvlo.nl

R

LIChAMELIJKE OPVOEDING IN NIEUWE JAS

Wellicht was het u opgevallen dat LO 1 er voor een deel anders uitzag dan u gewend was. In ieder geval is vorige maand bij u een blad in de bus gevallen dat een stuk 'frisser' oogt dan de afgelopen jaargang. En hiermee zijn we terug naar de oorspronkelijke kleur groen van de KVLO. In dit stukje leggen we u een en ander uit over de vernieuwingen. *Door: Hans Dijkoff*

COVER

De naam van het blad over twee regels is makkelijker leesbaar en daardoor een stuk duidelijker.

In één oogopslag is te zien om welk nummer het gaat en wat de belangrijkste onderwerpen zijn.

Het thema van de foto's is altijd een groepsactiviteit, waarbij we proberen aan te haken bij een van de onderwerpen in het blad.

INHOUD

U zult bij de artikelen letters tegenkomen. Die corresponderen met de woorden die staan in de kleurenbalk van de inhoudspagina.

T staat voor topic. Het gaat om de artikelen die u in dit nummer aantreft. Het streven is om ook altijd een praktijkartikel binnen het topic te hebben. Dat staat dan in dezelfde kleur als de topicartikelen

T met een toevoeging staat voor een artikel dat valt onder een topic dat in een eerder LO 5 '06. nummer heeft gestaan. In dit geval LO 5 uit 2006.

E staat voor En verder. Artikelen die niet onder één van de andere koppen vallen.

P staat voor Praktijk en door de toevoeging van letters weet u ook direct of het artikel voor PO, VO of Bve is geschreven.

R staat voor Rubriek en daarvan zijn er meerdere. Daarom staat er steeds achter om welke rubriek het gaat. Bijvoorbeeld: Ter discussie van pagina 19. De naam staat haaks op de tekst.

KLEURGEBRUIK

Er is gekozen voor andere, frissere kleuren, maar niet teveel. Door afwisseling van achtergronden, kleurencombinaties en lay-out ontstaat een blad dat er steeds weer anders uitziet met toch een aantal vaste herkenningpunten. We hopen dat de huidige opmaak meer uitnodigt om te lezen. Ook is ervoor gekozen om met gekleurde ondergronden te werken. Voorwaarde hierbij was dat de tekst nog steeds duidelijk leesbaar moest zijn als de pagina was gekopieerd. We hebben dit uitge-

breid uitgeprobeerd voordat we waren bij wat u nu voor u ziet liggen.

COLOFON

De leesbaarheid is door de andere opmaak zeer verbeterd.

PRAKTIJK

U was gewend dat het praktijkkatern altijd groen was. De cover blijft dat, maar de artikelen onderling verschillen van kleur, waardoor ze makkelijker van elkaar zijn te onderscheiden. Zoals gezegd is een artikel dat hoort bij het topic in dezelfde kleur opgemaakt.

Natuurlijk hopen we dat het u bevalt, de eerste reacties zijn positief.

Correspondentie: redactie@kvlo.nl

(ADVERTORIAL)

ZWERFSPORT BREIDT UIT IN EUROPA

Zwerfsport Outdoor mag zich inmiddels Allround Outdoor Specialist voor scholen noemen. Het aanbod is uitgebreid met zeilkampen, wintersport en outdoorprogramma's in Slovenië, Italië en Frankrijk. Samen met het voor vele scholen inmiddels bekende outdoor- en survivalaanbod in Nederland, Duitse Eifel, Belgische en Franse Ardennen een compleet aanbod.

'Laat het ze beleven': in welke vorm, programma, op welke locatie dan ook. Zwerfsport Outdoor kan dit voor leerlingen en docenten het beste tot zijn recht laten komen.

AANBOD

Vanaf ons eigen Outdoorcentrum in de Belgische Ardennen geven we docenten de mogelijkheid kennis te maken met onze organisatie. Een vrijblijvend, informeel doch

informatief weekend speciaal voor docenten om informatie op te doen en ideeën te ontwikkelen.

Gedurende dit **gratis kennismakingsweekend van 13/14 of 14/15 april as.** laten wij in een ongedwongen sfeer de Ardennen ervaren en beleven: quadrijden, paintball, abseilen, tokelen en klettersteig zijn speerpunten tijdens dit weekend.

Voor meer informatie over dit kennismakingsweekend www.zwerfsport.nl of 023 562 8370 en vraag naar Mathilde Bleijenberg.

Zwerfsport:

Dé specialist in actieve werkweken!

Kijk nu op onze **VERNIEUWDE** website voor:

- Schoolskireizen in Oostenrijk en Frankrijk
- Zeilkampen in Nederland en actieve werkweken in Nederland of België
- Actieve werkweken elders in Europa

Contactgegevens Zwerfsport:

Tel: +31 (0) 23-56 28 370
Fax: +31 (0) 23-56 52 986
E-mail: info@zwerfsport.nl

WATERSPORT

Zeilen, golfsurfen, raften en meer!
Werkweken met avontuur, actie, spanning en het verleggen van grenzen!

Vanaf: € 39,- per leerling

Informeer naar de mogelijkheden

OUTDOOR

Nederland? Belgische Ardennen? Georges du Verdon? Of bijvoorbeeld Slovenië?

Kies uw perfecte uitvalsbasis dichtbij huis of verder weg voor uw werkweek!

Vanaf: € 89,- per leerling

Informeer naar de mogelijkheden

WINTERSPORT

NIEUW in ons aanbod:
Schoolskireizen in Oostenrijk en Frankrijk...

Vanaf: € 239,- per leerling

Informeer naar de mogelijkheden

Waardevolle programma's door intensieve begeleiding en betrokkenheid van instructeurs is waar Zwerfsport Outdoor belang aan hecht!

Kijk snel voor **gratis kennismakingsweekend** op www.zwerfsport.nl

EFFECTEN BREDE SCHOOL

Nederland telt op dit moment 600 brede scholen en de ambitie van gemeenten is om dit aantal te verdubbelen in 2010. Kenmerkend voor brede scholen is dat de school samenwerkt met verschillende partners: peuterspeelzalen, naschoolse opvang, sportverenigingen, culturele instellingen, politie, etc. Doorgaans worden de succesverhalen breeduit beschreven, maar zo langzamerhand blijkt in de praktijk dat het vaak veel moeite kost om samenwerkingsrelaties succesvol tot stand te brengen en te onderhouden. Uit een recent proefschrift van Esther Walrecht: *'Brede innovatie, passende strategie'*, waarbij één van de eerste brede scholen, de Vensterschool in Groningen onderzocht is, is een aantal belangrijke leerpunten te halen. Samenwerking heeft veel meer sturing en afstemming nodig dan aanvankelijk werd gedacht en vraagt naast een algemene visie om een heldere concretisering van de gezamenlijke doelstelling en van ieders investering en verantwoordelijkheid. De partners moeten iets van de eigen waarden en belangen terugzien, anders leeft het niet. Conclusies en tips die van belang kunnen zijn voor de samenwerking bij BOS-projecten, combinatiefuncties en beweegmanagement. Bron: OCW *magazine* nr. 1 2007

VOOR- EN NASCHOOLSE OPVANG

Volgend schooljaar moeten basisscholen conform de wet Buiten Schoolse Opvang (BSO) en de wet Kinderopvang voor- en naschoolse opvang regelen als ouders daarom vragen. Scholen moeten een keuze maken uit twee modellen, het makelaarsmodel of het integrale model. Bij het makelaarsmodel verwijst de school naar een geregistreerde organisatie voor kinderopvang. Deze organisatie haalt de kinderen van school en vangt ze in een eigen gebouw op. De school moet zorgen dat de aansluiting van tijden en vervoer goed geregeld is, maar is niet verantwoordelijk voor de opvang. Bij het integrale model vindt de opvang in de school plaats en blijft de school het aanspreekpunt voor ouders, ook al delegeert de school de opvang aan een organisatie voor kinderopvang. Praktische informatie is te vinden op www.scholenopvang.nl

NOG STEEDS WEINIG VROUWEN IN SPORTBESTUREN

Mannen en vrouwen sporten ongeveer evenveel. Maar sportorganisaties worden voornamelijk door mannen bestuurd. In 2005 bedroeg het aantal vrouwelijke bestuurders 14%. Dat blijkt uit het onlangs verschenen boek *'Vrouwen in zicht'* van Inge Claringbould. Vrouwen zijn zelden voorzitter of penningmeester, doen vaak secretariaal werk of zijn algemeen bestuurslid. De KVLO is ook geïnterviewd voor dit onderzoek en laat een iets positiever beeld zien. In het hoofdbestuur van de KVLO is 40% vrouw. Daartoe behoren secretaris en penningmeester. In de afdelingsbesturen is bijna 30% vrouw.

BEWEGEN OP DE SCHIJF VAN VIJF?

Als het aan demissionair minister Hoogervorst van Volksgezondheid ligt, moet Nederland, net als België, een tekenje voor bewegen toevoegen aan de schijf van vijf. Onze zuiderburen hebben op hun voedselkaartje een zwemmer, fietser en hardloper afgebeeld. 'Wellicht moet Nederland dit voorbeeld volgen', zei Hoogervorst bij het in ontvangst nemen van de nieuwe richtlijnen voor gezonde voeding van de Gezondheidsraad.

CANADESE NORM VOOR DAGELIJKS BEWEGEN VAN KINDEREN

De Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen (NNGB) schiet tekort. Tot deze conclusie komt een aantal Nederlandse gezondheidswetenschappers omdat het overgewicht blijft toenemen, ook bij kinderen die de norm halen. De norm voor bewegen moet niet alleen omhoog maar men zou, naar Canada's voorbeeld, ook de hoeveelheid stilzittende activiteiten in de norm moeten opnemen om het netto effect te vergroten (uit: *Sportmassage Internationaal* 10, 2006).

VERHOGING RENTE STUDIELENING

Het Kabinet is van plan om per 1 augustus 2007 de rente structureel met 1% te verhogen. Als de plannen doorgaan (de Tweede Kamerbehandeling moet nog plaats vinden) dan doen studenten die een lening willen sluiten er verstandig aan dit voor 1 augustus te doen, want dan geldt nog de oude rente.

VOORLICHTING BSM

Bij het bureau van de KVLO is een cd-rom verkrijgbaar met informatie over het eindexamenvak Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM) in de vrije ruimte van de tweede fase havo/vwo. Het is een powerpoint presentatie, die docenten kunnen gebruiken bij de voorlichting aan leerlingen, ouders of collega's. De presentatie kan ook gemaild worden.

STUDIEDAG BSM

De studiedag BSM vindt plaats op donderdag 26 april op het Oosterlichtcollege te Nieuwegein. Het programma met inschrijving verschijnt binnenkort op www.kvlo.nl en in LO 3.

ANDERS ACTIEVENDAG

De jaarlijkse dag voor de seniorleden van de KVLO zal dit jaar plaats vinden op 30 mei te Goes in samenwerking met Tannie van Rossum. Het belooft weer een mooi programma te worden met een vleugje actualiteit en sportiviteit.

R ► VAN DE AFDELINGEN

TWENTE

Twente dagen 2007 op 19 Workshops

en 20 april

in het FBK-stadion te

Hengelo

Workshops

Primair Onderwijs:

- verspringen
- hoogspringen
- horden
- vaartspel
- KNAU-Funtest.

Voortgezet Onderwijs:

- verspringen
- hoogspringen
- horden
- looptechniek en loopscholing
- kogelstoten
- polshoog
- basisdocument onderbouw VO.

Afsluiting: GPS toepassingen in het onderwijs

Schrijf je in via onze website of met het aanmeldingsformulier.

Inschrijving is ter zijne tijd mogelijk via www.kvlotwente.nl

DE NOORDER

Praktijkdag 2007

Datum: zaterdag 14 april. Tijd: 9.00 - 14.00 uur

Brezo Kampen

levert / bedrukt / borduurt

sportkleding
sweaters / t-shirts

met uw schoollogo

Haatlanderijk 22, 8263 AR Kampen

Tel. 038 - 333 15 35 / Fax 038 - 333 10 91

E-mail: brezo@hetnet.nl / Website: www.brezo.nl

R ► AGENDA

Vlaamse Onderwijs Dagen te Gent

Uitgebreid aandacht voor de combinatie ICT en LO

Datum: donderdag 8 maart Tijd: 13.30 uur

Meer informatie vindt u op www.cst.be

Professionele coaching- en analysesoftware en de bijbehorende hardware.

Science, géén fiction

Video in de les, Video in mijn les?

Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken?
Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn
lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen!
Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een
tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???

Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen
worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgelden 20, 2353TA Leiderdorp
servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

Huski

Een begrip in skireizen, groepsreizen en actieve reizen

Het deskundig samenstellen van goede en goedkope reizen voor schoolgroepen vormt een groot deel van ons werk. Onze reizen voldoen aan alle eisen. Meer dan twintig jaar ervaring en een gedegen bedrijfsinfrastructuur staan borg voor hoge kwaliteit. Onze wintersport-groepsreizen zijn een begrip geworden in de Nederlandse onderwijswereld.

Huski is dé onderwijs-specialist bij uitstek, met ondermeer in het outdoor-zomerprogramma een speciaal arrangement voor schoolgroepen: *Een supersurvival in de Ardennen heeft u - all in - voor ca. € 135,- p.p.*

Behalve in de Ardennen werken we met groepen door heel Nederland en in de Eifel, Vogezen, Cevennen, Alpen en Pyreneeën. We organiseren kampen en trekkings op gebied van zeilen, kajakken, bergsteigen, raften, sportklimmen en mountainbiken. Huski verzorgt het vervoer, verblijf, gidsen/instructeurs en de gehele logistiek.

Voor uw komende buitensportweek maken wij graag een offerte.

Bel voor informatie en offerte: 0418 - 575090

Postbus 2040 5300 CA Zaltbommel Fax: 0418 - 575091 www.huski.nl

